

342. *Retento, in no. Capie. de offi. prima, atque Compilatore illo Form. ierm. pag. 61. columna secunda. Sed aliud iam postremo loco negligendum non eris. Quod * sententia ipsa instanti adire, aut res pferri debet nulli alii, ut robur haberes. vi Bart. Ang. Imol. & plerique omnes autumant in d. l. de unoquoque, idem. & Bart. & alij in l. una, C. ut que des. aduoc. & leg. iur. las. tradit. in l. propterandum. §. nisi quidem, num. 7. C. de iudici. ubi ad hoc quatuor subiectis limitationes, inter quas, quod Pontifex causa ad ipsum deuoluta sententiam absque paruum requisitione ferre potest per e. cupientes, §. aduerum, ubi Ioan. And. de elect. in 6. remq; quando amba partes adiunt, & sententia pro adire praefertur, nam tunc sufficit illa generalis petitio in libello facta, pro se scilicet sententiam ferri. vi Bald. & Pau. Cass. in d. l. una. Nicolaus Antonius Grauius.*
- c. *Etiam si.)* Huc accedunt, quae a Maran. citato loco num. 10. scribuntur, & a Georg. Nat. qui cumulatissime rem adferre in eodem sepe. §. & quia, col. 23. cum sequen. de verbor. sign.
- d. *Hi quatuor.)* Vide, quae in sequenti capite adnotantur.
- e. *Quia in summaris.)* Requiritur * tamen aliquantis praetio, 10 quae facti narrationem comprehendat, quam etiā solo verbo fieri possit, ut demū per notarium in alius redigi, declarat Lanofr. in alleg. clemen. sepe, in ver. libellus, Alexand. cons. 30. libr. 2. Cor. cons. 62. lib. 1. & Late Mar. in praxi in 4. par. 9. diffinit. num. 12. cum sequ. Limita tamen nisi à reo petatur, ut libellus in scriptis offeratur, veluti Ant. Trem. ait, in add. ad praxim Banas. tit. de excep. imped. c. 17. ubi hanc opinionem receptiorem efficit, Nicolaus Antonius Grauius.
- f. *Et si oars.)* Iuramentum * calumnia si non petatur, tacite remissum esse censetur, Host. in Summa tit. de lite iuste. num. 3. & prae. ius de in. agitur valebit, cap. 1. de iura. col. in 6. Bart. & Bald. in l. fin. eod. titul. castrum expresse nullatenus remitti potest, alias processus ipso iure nullus redderetur. l. 2. §. sed quia veretur, ubi Baribol. & Bald. & reliqui. C. de iur. iur. l. si. * enim hoc iuramentum de iure naturali & diuino ut Ioan. Bapt. Peru. ait, in tract. de Arbitr. 10. num. similiter 10. & habetur Exod. cap. 22. & in ca. est Christus, de iur. iur.
13. *Verum * si aduersarius perfecte suam probauerit intentionem, de calumnia iurare obstringi nequaquam potest, ut est Bal. egregium dictum in c. 2. de proba. quod las. veluti singulare admodum*

dum commendat in l. admonendi. num. 81. in posteriore lectu-
 34ra ff. de iurur. Et * si in lris concellatione hoc iuramentū mi-
 nius prestitum fuerit, in quacūq; parte iud. cū illud peti pos-
 se eo loci las. dicitur, per ca. 2. de iura. cal. in 6. etiam post con-
 clusionem in cons. et Bald. affirmat in l. 1. in fin. C. de iuram.
 vain. cui Maron. adpulsatur in Praxi in 6. part. in primo actū
 nu. 3. verum gloss. vlt. in fin. in cap. ex literis, de iurur. op-
 positum voluit scilicet post conclusionem nequaquam hoc calum-
 nia iurandum preitari posse, et hac glossa op. nro cōmuniter
 à Doctoribus recipitur. vnde Cur. in dicta l. admonendi, nu. 79.
 Verum de illo Bald. dicit in citata ca. 2. las. in l. iurandum
 Et ad pecunias. §. qui iurandum in 1. not. eod. titul. non
 dubitare v. datur necā Et Catal. Cet. in memor. in verb.
 iuramentum calumnie, ad quod tamen plurimum condūxit
 dict. per Abb. Et Felin. in dicto capitulo secundo, Et sic tria li-
 mitatio ad dict. capitul. 2. de iuram. cal. in 6. vbi iurand-
 um hoc si prestitum non fuerit, quodcumque à iudice de-
 ferri posse sanatur, quod tamen ut modo diximus ante conclu-
 35 sionem preitari posse intelligat. Procurator * autem hac in
 re nomine proprio atq; in ipsius animam de calumpnia iurare
 tenetur, verum si speciale à domino habebit mandatum in ani-
 mam domini iurebit; aliā oblique speciali minime passet, ut
 communis Bar. ceterorumque est conclusio in dict. l. 2. §. vlti.
 Et tradit. Specu. eodem titulo §. vltim. Centrum, quid in
 huiusmodi iuramento Roma. Cur. obseruet, videbis supra ab
 auctore notatum, lib. 4. capitul. penult. in fin. Et in sequen-
 36 tiam lib. capitul. penult. in ver. qualiter maritus. Et hoc * ca-
 lumnia iuramentum quoniescūq; a parte petatur, est de substan-
 tia iudicij usque eo si illud non prestat, in quibuscūq; causis
 sit etiam summus iudicium non valet, d. 1. Et Rot. arisf.
 660. dicit. quod si, Et 644. no. quod si an auct. Et est communis
 opinio ut ex Pant. habetur de null. sent. ex des. proces. num. 19.
 etiam post Rot. per Fastel. cau. 26. dub. 30. notandum esse ad-
 monet. quod ad iurandum de calumpnia non est quis compellē-
 dus antequam exemplum actorum (si modo id petatum fuerit)
 illi non fuerit decretum atque exhibitum. Nicolaus Antonius
 Grauius.

De terminorum obseruatione in caussa beneficiali
quantis eius instantia, Cap. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Termini octo sunt, qui in caussa beneficiali obseruantur, num. 2.*
- 3 *Terminus ad procedendum omnia, an loco conclusionis habeatur.*
- 4 *Stylus fori, in quo caussa ventilantur, & non curia delegatus obseruandus est.*
- 5 *Stylo Romanæ Curia adherere debemus.*
- 6 *Sententia contra Stylum lata, est nulla.*

1	Ad*dicendum contra commissionē	} Singuli ad primam.
	Ad libellandum,	
	Ad declarandum,	
	Ad iurandum de calumnia.	
2	Ad articulandum,	Ad duodecimam.
	Ad dicendum contra articulos,	} Singuli ad secundā.
	Ad producendum omnia,	
	Ad dicendum contra producta.	

Eodemq. ordine seruari debent unus post alterum, prout supra descripsi, præter terminos ad declarandum & iurandum de calumnia. quos vt iungerem cum aliis, qui tēpus ad primam desiderant, extra ordinem notant, post alios omnes seruari solent.

In secunda instantia omnes termini prædicti seruantur ad primam diem, excepto termino ad articulandum, qui seruetur ad octauam.

In tertia instantia iidem termini omnes seruantur ad primam, excepto termino ad articulandum, qui seruetur ad sextam.

LIBER

ANNOTATIONES.

- 2 **A**rticulandum) De terminari * observatione ex caus-
 1 sa beneficii aut spiritali. Vant. legas de null. seny ex
 des proces. nu. 57. cum sequentibus. Et eo loci num. 59. quatuor
 habes ex omnibus subtilitates terminos esse Ad articulandum
 seruitet, Ad dicendum contra articulos. Ad producendum emenda.
 Et dicendum contra produnda : qui si omisterentur, eorum vel
 ardo inueneretur, processus non valeret. Rota decisioe tricesi-
 ma sexta Et decis. 90. in re Cassad. decis. secunda, de iudic. Et
 Vant. ubi supra, qui Et alias etiam auctoritates. Reliquos vero
 terminos obstruere, cautius erit. Item si dimittantur, nequaquam
 processus nullus redderetur, velle Cassad. decis. 23. numero 6. de
 refertis quoniam quatuor terminorum observationem latè etiam per
 tractatam videbis apud Form. var. commiss. fo. 6. col. 3. Et pag.
 17. col. 4. atque etiam Form. termi. fo. 2. eolum prima. cum que
 que apud Form. aduoc. circa prin. cap. 12. Et 34. Nil. in verb.
 termini, Et An. Mar. Papa 7. in suis additamentis ad decis.
 Rot. 2. de refertis ubi ad finem usque assatim rem hanc explicat
 ibi in num. 3. restatum reliquis quod termini ad respondendum
 libello, Et item contestandum, Et dicendum contra declaratio-
 nes, atque ad dicendum contra appellacionem oboluerunt iam
 Et recesserunt ab aulaque de re etiam nonnihil apud Card. in
 3 item. 1. Et in 2. app. de excep. ubi an terminus ad producendum
 omnia loco conclusionis habeatur. Sed hoc unum nō pratermit-
 4 tam quod in concernentibus processum stylus fori in quo caus-
 sa ventilantur, non autem curia delegantis seruandus est, ut
 Regid. ait deci. 72. super appellacione. Et decis. 32. si Papa. Po-
 riciem consuetudo seruanda est l. 3. in fin. ff. de testam. Spec. 5.
 rite. de sent. §. qualiter, eolum. prima. Dec. cons. 402. Et 62.
 Bertran. cons. 377. nume. septimo. lib. primo. Et iterum cons.
 114. nu. quarto lib. 2. Et cursus cons. 114. num. 7. lib. 3. Marb.
 fing. 113. Stylus. Castan. cons. 67. num. 57. Affili. deci. 79. nume.
 4. Cass. decis. 7. nume. 4. de refertis Rochus Curt. in tract. de cau-
 sus num. 719. usque ad 768. Et Nica. Eucrar. in locis lega. lo-
 co 19. Et est communis opinio, ut ex praedictis patet, Et per De
 Ro. in ca. quod clericis, de foro compet. Felinus in ca. causam
 loci, de refertis. Et Affili. in praesudq. Consil. reg. Neap. in qua-
 Rio. 9.

lit. q. col. secunda, & usque adeo curia stylus servandus, ut sit
 5 *"sententia contra stylum proferatur, nullus sit roboris & mo-*
menti, nisi in athen. iubemus, C. de iud. Gui. Pap. dec. 292. Cas-
san. in consuet. Burg. in proem. num. 17 quidq. de stylo diximus
intelligas de antiquo, atque usu recepto, non autem vario, per
ea, quae scribunt Fel. in c. Rodolphus, ff. ceterum, col. 2. de rescri.
 6 *Cur. in l. mare, ff. de iurisd. omni. iud. & Jean. Niviz. in sua syl.*
nup. lib. 2. tit. est athen. aliis monitoria, nu. 32. Ceterum eccle-
siasticas praesertim iudices adman. ut esse velim, ut Rom. Curia
stylum omnibus nervis sequantur, quae aliarum ecclesiasticarum
maior est, ut legatur in c. ff. de foro comp. Hinc palchre Card.
prodidit in dcm. quamvis in prin. de appell. quod Ro. Curia in
dicandi stylum inferiores ecclesiae servare tenentur, & Card.
sententia instituitur Bar. in c. ex litteris, col. 9 vers. 4. probat de
conf. & Gomez. in proem. reg. Cancell. q. 2. circa medium. Nic.
Ant. Gravinaur.

De terminorum observatione in causa profana, &
in quavis eius instantia. Cap. IIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Termini in causa profana qui observantur, de-*
cem sunt.
- 2 *Reus citatus, si differat litem contestari, quomodo*
procedatur.
- 3 *Beneficialis causa siue ecclesiastica, quando con-*
testatur veluti profana, adeo quod ad instar pro-
fanarum procedere necesse sit.
- 4 *Dilationes, quae in beneficialibus dantur, sunt*
communes, actori, scilicet, & reo, secus vero quae
in profanis.
- 5 *Dilatio concessa uni parti, prodest alteri.*
- 6 *Dilationi concessa, an quis renunciari possit in*
praeiudicium alterius partis.

Q 3

7 Dila.

LIBER

- 7 Dilatio intelligitur cōtinua et dies feriati currūt.
- 8 Dilatio probatoria est preemptoria, & unica.
- 9 Dilatio secunda ex causa conceditur.
- 10 Dilatio facilius prorogatur, quā de nouo concedatur.
- 11 Dilationis prorogatio debet fieri durante priorē dilatione, non autem elapsa.

QUADAM causis si profana, & de iure habemus modum concedendi in libellis, cum nota per gloss. Bar. & alios. Certe sent. & interloqu. om. iud. ac etiam ex stylo sacri Palatii obiter notandum terminorum difformis est secundum locos, & in prima sunt longiores, in sequioribus autem breuiores. nempe in beneficiarum caularum, de quarum plurimibus proxime locuti sumus.

Item si in profanis causis, & in prima instantia terminis decem, quorum ultimus videlicet ad declarandū contingens est, alii verò quasi de formula iudicii, nempe Ad dicendum contra commissionem, Ad primam, Ad libellandum, Ad octavam, Ad respondendam Libello, Ad contestandum litem, Singuli ad primam, Ad iurandum de calumnia.

b Quid si sicutus differat litem contestari, compellimus ipsum, & seruatis quatuor terminis, ad contestandum litem, primo simpliciter, secundo ad primam diem, tertio etiam ad primam, addita tamen poena, scilicet excommunicationis, & ultimus etiam ad primam, sed addita clausula, alius ad videndum se declarari, obtinebimus cum declarari, licetq. contestata proloquamur, vt infra.

Ad articulandum ad decimam quintam.

Ad dicendum contra articulos.

Ad producendum omnia, Singuli ad secundam,

Ad dicendum contra producta.

Ad declarandum & iurandum de calumnia, Ad primam.

Ad

Ad dicendū contra declarationes ad primam, si dicitur factū, & in scriptis, alioquin si verbo tantū, nō seruatū & videtur potius terminus contingens quam de substantia.

In secunda instantia seruantur omnes iidem termini excepto illo ad respondendum libello, & licet obestandum, quo omisso, reliqui seruari solent singuli ad primam, excepto termino ad articulandum, qui seruatur ad secundam. Et terminus ad dicendum contra declarationis similiter est contingens, vt proxime dixi.

In tertia instantia iidem termini seruatur ad primam excepto termino ad articulandum, qui terminatur ad sextā.

¶ Quod si causa sit de pensione vel alias super fructibus alioque membro beneficii, seu eius possessione, vel denique etiam super beneficio ecclesiastico, & ad quod tamen ageretur tanquam ad vnitum omni casu censetur profana, & prout in profanis termini substantiales seruari solent, & litis contestatio desiderabitur, Aegid. concl. 617 si agit de lit. contestat.

Nec mirum tibi videbitur, quod de beneficio ecclesiastico tanquam de re profana agi possit, quia ubi beneficium proceditur vnitum, prout in loco habetur. Rota d. dec. 369 nō quod ubi beneficium de vniōe & articulum, in antiquo etiam quoad processum, & terminorum obseruationē Aegid. concl. 617, quod extendit Aegid. etiam ad casum, ubi reus, contra quem ageretur, ad beneficium tanquam vnitum exciperet illud tanquam ecclesiasticum beneficium iure sui tituli, & ex collatione apostolica, vel alia ad eum spectare, idque ea ratione, quod ad discernendum iudicium attendimus actionem per actorem intentatam, & licet cum eam metimur illud Aegid. ibid. Quamobrem si ex diuerso actor ageret tanquam ad beneficium ecclesiasticum iure sui tituli, reus verò de vniōe eiusdem beneficii exciperet secus dicerem causam scilicet non profanam, sed beneficiale, & prout in beneficiis procedendum esset argumento a ratione Aegid. ibidem.

Ex diuerso nonnumquam etiam in profana causa extra ordinem agimus, & prout in beneficiis terminos obseruamus. Si modo auditor causae hanc summationem processum litigatori velit concedere, quoniam ab aliquo iudiciali

LIBER

ad hoc rescripto ex indulto extranagantis Innoc. 6. de facult. Aud. Rot. de aliorum tamen coaditorum consilio dare potest, idque duobus tantum casibus, nempe, vbi viduarum & pupillorum causa vsque ad quamcunque summam ageretur, quod tamen restringerem, vbi pro eorum parte processus fieret, ne id quod favore introductum est, operaretur odium aduersus iuris regulas. Amplius, vt inter alias quasunque personas, vbi tamen ageretur de summa, vel re valorem quingentorum non excedentibus, essetque (vt opinor) vtroque casu indicis interloquutio necessaria.

- 4 Differunt * autem termini seu dilationes, quæ in beneficialibus dantur, & seruantur ab iis, quæ in profanis, alia etiam ratione, & quod in causa beneficiali communes sint, actori scilicet & reo; secus in profana, in qua iuris ordo seruatur, secundum quem dilationes prius dantur actori, & exinde reo, cui probandi onus non incumbit, nisi postquam actor suam probasset intentionem, ad tex. in l. si quis, C. de exceptio. Rota decif. 166. not. de dilat. in antiq.

ANNOTATIONES.

- a Cetiam.) Huc spectant quæ Vant. & Form. compilatores proxime praticitati ibidem notant.
- b Quod licetatus.) Compilerem Form. aduoc. legat in 1. tract. cap. 4.
- c Ad quid tamen.) Vide supra, quod in huius libri primis caput sub littera A. addidimus.
- d Quod in causa.) Ad id quod si vni parti dilatio detur, prodest alteri l. petenda. vbi Bald. C. de tempor. in iur. rest. vel in ea prudentiam, colum. : de iur. per. & Alex. in autb. subeunus in princ. C. de iud. vbi limitat, nisi alter dilatioque vni noluisset.
- e Caterum * pro veritate istius limit. Gomes legat in regu. de vrien. post qualis. 12. vers. Quæritur modo, & Doct. in d. l. l. petenda. Bald. & alius in l. postquam. C. de pass. Nam altercationes sunt inter interpretes, an quis dilationem in preiudicium aduersarij renunciare possit. Quæ de re l. traqueb. consulas de vtroq. retror. §. 36. ad fin. et in. 17. opiniones con. d. autem scilicet, ut dilatio in aduersarij dñum quippa renunciare non valeat.

valeret, quotiescumque illam iure communi iteravit, sicut verè
 si speciali per beneficium resist. in integr. Verùm prædicta opi-
 nionem quod communis sit dilatio, usque adeò, ut in adversarij
 præiudicium renunciari nō possit, crebrius calculo approbatam
 esse. las. testatur in l. i. nu. 54 ff. de adop. De quo etiam vid. et
 And. Iser. & Afflicti. in const. reg. Neap. obscuritatem. nu. 14.
 ubi intelligunt dilationē illam iure speciali, id est beneficio re-
 stitucionis in integrum concessam renunciari in præiudicium
 non posse. Et si in hac varietas sit inter Doct. in d. l. pretende, ut
 per Tiraz ubi supra limita tamen communem opi. nisi re inte-
 gra dilatori renunciaturum fuisset, in lausfr. in rep. c. quoniam
 7 contra, in verb. dilaciones, nu. 8 de prob. Quæ * quidem dilatio
 continua regulariter intelligitur, seriatimque etiam dies currit
 l. siue pars, in fin. C. de dila. Bal. & reliqui in l. i. C. de ser. &
 Fran. Marc. q. Delpb. 3. Sed hoc tamen cum imperpetuum in-
 telligatur, nisi seria totam dilationem, vel ipsius maiorem partē
 absorberent, ut docent Host in c. licet causam, de probat. Bal.
 in l. si quando quest. 4 C. de probat. Et lausfr. in c. quoniam contra
 8 in verb. dilaciones, col. 2. de probat. Et etiam prædicta dila-
 tio de iure est peremptoria aique unica, ut semel tantum dari
 possit. Alex. in l. fin. in 1. not. ubiq. Doct. communiter. ff. de ser.
 Abb. in c. licet, 4. not. de probat. Felin. in c. pastoralis, colum. 1.
 de excep. Et licet hoc sit regula, nonnullas tamen admittit limi-
 tationes quas apud las. ceterosq. in d. l. si. tum etiā & in d. ora-
 9 tione, ad. ut est legere, inter quas est si in prima dilatore in-
 flum extores impedimētū, aut noua superuenissent probationes
 rante secunda, dubio procul concedenda et in dilatio ut ibi, & in
 l. i. C. de dilat. ubi Bal. & Abb. in c. i. ad. titu. & in c. pasto-
 10 lis, de excep. Perperam ergo iudices faciunt aliqua non prout
 cognitiuncula & absque legitima causa dilatori prerogantes
 eoz. seriatim nouam concedentes, ut supra dicta auctoritates con-
 cludunt, & tradunt in For. norm. in princ. col. 2. & pag. 2. col. si
 mulier 2. & iterum pag. 63. Et quid a dilatori nisi causa cog-
 ni in concedi non valent, etiam si primū iudex contumax sit, est co-
 muni opinio teste Dranc. à Ripa in l. i. nu. 32 ff. de re iud. Licet
 10 * facilius (ut nonnulli placuit in d. l. si præsertim Aug. & Pau.
 Cast. & ante eos Spec. in d. de dilat. §. aut videamus, ut & in
 hac in se verè prædicta) dilatio ipsa prorogetur quā noua præ-
 figatur ea nōne ratione, quia eandē esset, sed si manifeste ff. de

○ + preciar.

procur. Aretin. in l. filius à patre, in 3. not. ff. de liber. & possibum. & Gomez. ubi supra. qui tamē limitat in edicto haudquaquā procedere ex Bal. in l. si à te C. de pass. inter empt. & vid. quibus consensas. quōd ab Alexand. scribitur in l. 4. in prin. ff. de dam. infect. & si nuncupatim idem Alexand. post. Fulg. in diti. l. ultima. hoc reprehendas, quoniam iudex absque causa dilationem probatariam prorogare nō potest. per textum in d. l. 1. in fin. C. de dilas. Sed et ille, quod vera esset opinio, ut absque
 11 causa prorogari queat, attamen intelligas, antequam prioris dilationis tempus elapsum fuisset, ut Speru. eiusque consecutores citari loco declarant, atque Bald. in 1. de causis, colum. 2. ubiq; Hoc qui multa congeris de off. de leg. Lanfr. in cap. cum P. & G. de off. deleg. Bald. cons. 34. statuta libro quarto, & Cass. consilio 41. quare in fin. Et hoc quidem vix ratione probatur, cum prorogatio sit prioris termini quidam convictio, qui si fuerit elapsus, nulla de in prorogatio stare potest: nam quod nihil est, prorogari non potest, cum non erit nulla sunt partes, vulg. Item ff. si cer. per. Idcirco cautela est, ut in dilatione proroganda praestetur, ne ei consentire videar, in l. 1. C. de trial. Quā statim protestatione dilatio nec inde sequunt probationes valent, ut Alex. ais. in d. l. ultim. cui ibi las ad stipulatur. & voluit Bal. cons. 33. colum. fin. lib. 5. eiq; fortius praedicta in causis summaris solum vendicant, in quibus dilationes (veluti possibiles est) abbrevianda sunt. Et saepe de verb. signif. & traditur per Abb. in ca. cum sit de appell. Alex. & alios in l. 2. ff. de re iud. Nicolaus Antonius Granatius.

De observatione terminorum in causis
 nullitatum. Cap. V.

SUMMARIVM.

- 1 Nullitas in causa, quomodo termini observandi sint.
- 2 Nullitatis in libello causae exprimi debent, limitata est numero 1. (beant.
- 3 Termini in causa attentatorum, qui observari de
- 4 Termini in causa diffamationis, & institutionum; qui observantur.

Vetum

V Erum * si agatur * super nullitate alius processus
 vel sententię, alteriusve actus iudiciarii, utique mul-
 tiplex potest esse processus, quia si nullitas ex eisdem actis
 deprehendi posset, paucioribus & brevioribus videretur di-
 lationibus, duabus scilicet, ad dicendum contra vltimo
 producta, similiter ad primam diem, scilicet contra pro-
 cessum, vel alium actum iudiciale, de cuius nullitate di-
 catur, & exinde ad sententiam procedendum: secus vero ubi
 non ex eisdem actis, sed ex aliis exterioribus probationi-
 bus veniat ostendenda nullitas: hoc enim casu, quasi res
 maiorem cognitionem desideret, plena terminorum obser-
 vatio necessaria erit, iuxta naturam causę, beneficialis
 scilicet vel onerosę, & iuxta instantiam, in qua tractabi-
 tur causa. Rota decil. 140. fuit dubitatum, de litis con-
 test. & de iudi. in no. Quo & casu debet etiam actor in li-
 bello exprimere causam nullitatis, quam precendit ad
 not. per Innoc. in cap. cum, de re iudica. & per Bart. in l. si
 expresse, de re iudi. Rota dec. 144. nota: Quod inteuans de
 libell. obla. & de nullita. in antiq.

A N N O T A T I O N E S.

- V** Erum si.) *Accedant dicta per Rotam, decisione 141. in 2.
 no. Apud decisionem 317. in causa. Et Vant. de nullit.
 sentent. ex def. procurat. num. sexagesimo nono. ubi * Et de
 observatione terminorum in causa attentionum quęque vide-
 bis in qua substantiales termini hęcquęquam observantur,
 cumq. de ipso attentioni docere fas erit. Rota dec. 754. sciendum
 in antiq. Formul. aduoc. in princ. capit. nono, Patet in addi. ad
 decil. Rotę 2. de referri. num. 8. qu. novagesimo sexto Et nov-
 quagesimo septimo, ubi etiam de observatione terminorum in
 causa nullitatis. Ceterum, quid in causa deformationis &
 infectionis observandum sit apud Vant. et loc. num. 67. le-
 getur. Et Afz. B. decil. 263. necnon, Et Borr. decil. 213. Nicol. aut
 Andrieu Gravariunt.*
- Quo casu.) *Hoc sane * intelligit pars resistens. ad de
 quavis in libello causa nullitatis non exprimeretur valeret
 utique, si modo in processu deinde declararetur, ac probetur. in 2.
 Etiam.*

LIBER

nam in c. dilecto, q. 13 de appell. Innocen. in c. cum Errisold. in p. de re iud. c. Ros. dec. 141 Nota, quod in antiq. Nicolaus de senis Gravaminis.

De observatione terminorum in articulo gravaminis. Cap. VI.

SUMMARIVM.

1 *Termini observandi in articulo gravaminis.*

- 2 Quid * si causa non per appellationem à definitiva, sed ab interlocutoria, & gravamine sit devoluta quia supra diximus per solitam clausulam semper in commissionibus similium appellationum apponi solitam non censeri advocatum negotium principale, nisi in euentum iustificati gravaminis. Ideo pro eius iustificatione solet fieri processus particularis, qui proprias habet ex stylo palatii dilationes infra notatas.

Ad dicendum contra commissionem,

Ad dicendum contra apellationem,

Ad impugnandum & iustificandum,

Singuli

ad primam.

Exinde poterit iudex super gravamine pronunciare, quod si appellans iustificato gravamine, vel in negotio quoque principali pronunciari, novum opus erit, iuxta naturam causae, terminorum observatione, ac iudiciali tela.

ANNOTATIONES.

- 2 Quid si.) *Addas Compilatores Form. aduoc. in prin. cap. 14. Nic. Ans. Gravaminis.*

De observatione terminorum in causa, qua quis
reus petit absolutoriam ab observatione
iudicij. Cap. VII.

S V M M A R I V M.

1 *Termini qui observari debent in causa absolute-
ria ab observatione iudicij.*

2 **P** Lerusque * etiam reus * ad iudicium tractus auctore,
1 negligente procedere, non valent aliis absolutoriam
ab impetitis obtinere, instat pro absolutoria ab observa-
tione iudicij, que dari non solet, nisi datis auctori quatuor
dilationibus, que substantiales sunt similis iudicij, vide-
licet.

Ad procedendum, prout de iure, primo pro prima di-
latione,

Secundo pro secunda,

Tertio pro tertia,

Quarto pro quarta,

} Singuli ad primam.

Et exinde reo auctore non alias procedente neque prose-
quente, captem iudicium ad similem absolutoriam proce-
di solet. Rota dec. 30. nu. 12. in ultimis.

Solent tamen practici super hanc celam, & terminorum
observationem, narrata auctoris negligentia, commisionem
impetrare, qua solet Signatura recribere, ut loco istorum
terminorum substantialem prafigatur terminus perem-
ptorius auctori ad procedendum, quo elapso, & c. ad abso-
lutoriam proceditur.

ANNOTATIONES.

2 **P** Lerusque etiam) *Formul. ad hoc simpliciter legat. ca.*
36 *Res. dec. 69 auctore non veniente, in no. a quo c. Vani de*
null. sentent. ex defect. proced. numero 62. Biscelanus Antonius
Granados.

De

LIBER

De observatione terminorum in articulo compul-
soriæ generalis decernendæ.

Cap. VIII.

SYMMARIVM.

1 *Termini observandi in articulo compulsoria ge-
neralis.*

2 **A**D videndum & decerni * literas compulsoriales gene-
1 rales in ciuitate, & diocesi Burgerſibus. Ad conſti-
tuendum procuratores ad intereſſendum, alias videndum
decerni proceſſum per aſſiſionem ad valuas Eccleſiæ lo-
ci, Cuius unica citatione ad primam.

ANNOTATIONES.

2 **A**D videndum.) *Huius compulsoria generalis materiam*
pulchre auſer tractat in libri ſequentis, c. 1. in verſ. ha-
rum literarum, videtur etiam Form. anno. c. 45. & 70. cum ſeq.
Nic. Anton. Grauertat.

De terminorum observatione in articulo
compulsoriæ ſpecialis.

Cap. IX.

SYMMARIVM.

1 *Termini observandi in articulo compulsoria ſpe-*
cialis.

2 *Dilatione pendente iudicis officium conqueſcit.*

3 *Sententia quæ ſenſu dilatione fertur, eſt nulla.*

Quod

Quod si pro specialibus compulforia quis * instaret difformis erit terminorum observatio. Ad dicendum contra commissionem, si eius vigore petatur, ad primam. Ad videndum decerni litteras compulforiales speciales.

Ad concordandum de loco loci, & indice. Etiam ad statim.

Hi omnes termini solent etiam unica citatione. & audientia inculcari, & semper cum decreto competens dilatio dari, ad exequendum eam exemplo remissoria.

Vtroque casu compulforia scilicet generalis, vel specialis, solet is, contra quem petitur, citatus comparere, & si generalis petatur, quæ numquam impediri potest, suos apud eam procuratores constituit, si principalis sit, sin autem procurator alios loco sui substituit, in loco commorantes ad interessendum executioni dictarum litterarum, & processabitur nihil fieri, nisi procuratore dato citato.

Quod si specialis ex adverso petatur compulforia, in videbis si ex aliquo capite deneganda sit, & petenti te oppos, in qua specie plerumque evenit, ut res in controuersia eat, & locus fiat advocatis, ea ratione, quod specialis compulforia (ut supra diximus) annexam habeat dilationem ad partes, & qua pendente iudicis officium saltem, quo ad causæ decisionem conquiescit, ad rectum in l. si pars, C. de dilatione.

ANNOTATIONES.

Quod si.) Proximo allegatum locum videbis, ubi tam generalis compulforia quam specialis formulas & praxim antea describit.

Qua pendente.) Ad hoc respicit ea significans, de appell.

quodq. ibi. Quod. hanc. Et * adeo pendente dilatione iudicis officium conquiescit: quod si ea pendente iudicium ageretur, est nullum, Bald. in l. si pars, C. de dilat. idemque in l. penultima, columna finalis, vers. considera C. de arbiter. Iason consilio

quadragesimo quarto, l. b. tertio. ubi, * nulla est sententia, quæ penitus dilatione ferret, quia dilatio pendente termino, non currit, idem Iason consilio 10. libro primo, & iatur in l.

qui

LIBER

qui pro tribunali, numero trigefimo feptimo, ff. de re iudica. & v. aut. de null. sent. ex def. iurisd. ord. num. : 17. Limita tamen, nihil caussa ob quam dilatio concessa fuit cessare, aut iudex eandem reuocasse, non vniue sunt iudicis officium conquirentes, ut a Bald. predictum est in cap. secundo, de dilat. ab Alexand. consilio irrefutissimo quarta in fin. lib. secund. & Tiraquell. in tract. caussa test. in prima parte, num. sepmagefimo quarto cum sequ. Finge iudicem Titio iropus ad comparendum, vel postulationibus infra tres dies ad respondendum prefaxisse, ille vero statim comparuit, atque respondit, tunc certe iudex non aliter distoruet, et trium dierum expellens termino ad vltima iure procedere potest, cum dilationis causa finita sit, ita Bar. Alex. etiq. tradunt in l. 2. filia. p. alumna. ff. ad Trebell. & Arena. post reliquas in l. si quis heres, . ff. de acquiren. heredi. Roman. consilio quingentesimo tertio, columna tertia, vers. menter. Et idem erit, quando iudex dilationem reuocauit, ut citato loco, Arena. nisi quam tamen reuocare causa deficiente posse intelligas, veluti Joannes Andreas anstatur in addi. ad Speculat. in tit. de dilatio. §. prima, vers. probatoria, cuius asserita est Aretinus, ubi supra. Ceteras limitationes apud Iasensem videbis in d. l. qui pro tribunali in vltima questione, quæ regulam negatiuam erit, quod pendente dilatione nihil a iudice innouandum est, quam deinde plurifariam limitat Nic. Aut. Grammaticus.

De terminorum obseruatione in articulo remissoria decernendæ.

Cap. X.

S V M M A R I V M.

1 Terminis obseruandi in articulo remissoria decernenda.

Nonnunquã a etiã ex partibus nõ scripturis tantũ, sed, etiã testiu depositionibus egemus. Pro^o quibus inuoluit vsus litterarum remissoriarum, quibus scilicet iudex testis

testis examen ad iudicem de partibus remittit , pro quibus obtinendis solet palatium hos præcipue terminos seruare.

Ad dicendum contra commissionem , si non vigore Innocentianæ bullæ , sed in vim specialis commissionis petatur remissoria , ad primam.

Ad videndum decerni litteras remissorias iuxta formâ commissionis , si vigore eiusdem petantur , alias ad videndum decerni illas in vim Innocentianæ .

Ad concordandum de loco loci , & de iudice.

Ad dandum interrogatoria.

Ad videndum includi articulos.

Ad videndum iurare portitorem.

Omnes prædicti termini , excepto termino ad dandum interrogatoria , qui seruatur ad cras , seruari poterunt etiam ad statim si volueris , ensque necum diuifim , verum etiam omnes inculcaros : expectabit tamen iudex tanto tempore sic citatum , antequam articulos includat , & rotulum portitori configuet , quantum possit dare interrogatoria .

Conferunt tamen sacrum palatium petenti remissoriam dilationem quoque concedere ad probandum in partibus vtpote duorum mensium , & alteri parti , contra quam decernitur , aliam successiuam semper breuiorē , vtpote vnius mensis , ad effectum vt possit si voluerit personas testium ex aduerso inducendorum reprobare & exceptiones sibi contra personas ipsorum competentes probare . Prima dicitur probatoria , quam solent etiam Patres & breuiorem & longiorem iuxta loci distantiam concedere , amplius & dilationes datas prorogare semel vel pluries ad probantis vel reprobantis instantiam , quæ in specie , vtpote dilationem solet Palatium exemplo legis plurimum tribuere iudicis arbitrio . De quibus inferius suo loco dicemus .

Quandoque etiam evenit , vt litis vna vel duabus sententis , antequam tertia feratur sententia , ob non appellationem , vel non legitimam prosecutionem in rem transeat iudicatam , & victor velit ad executionem procedere , tunc dantur victo , seu seruantur dilationes infrascriptæ .

Ad

L I B E R

Ad dicendum contra commissionem qua datur facultas exequendi.

b Ad docendum de appellatione ac legitima eius prosecutione.

Primo pro prima dilatione,	}	Singuli ad primam.
Secundo pro secunda,		
Tertio pro tertia,		
Quarto pro quarta.		

Solent tamen practici, vt hanc solum ac terminorum observationem euitent, commissionem impetrare, qua datur vt loco omnium supradictorum terminorum praefigatur terminus victo, ad docendum de appellatione, legitimaque eius prosecutione, quo elapso ad executionem procedatur.

A N N O T A T I O N E S.

3. **N**onnumquam) *Forma adus videm in prin.ca. 14. cum*
 seq. & iterum c. 31
 b Ad docendum.) *Prædicti forma, compilatorem legat. c. 40.*
 Nicol. Ant. Grauanus.

De obseruatione terminorum in crimine, vel
 alio facto notorio.

Cap. XI.

S Y M M A R I U M

- 1 Notorio in facto quomodo procedatur, & numero 1. & 4.
- 2 Notorijs in causis ordo est, ordinem non seruare, & num. 4.

Plerum.

P Lerunque & etiam res * non ordinariam cognitionem
 desiderat, vtpote vbi super notorio crimine vel alio
 facto ageretur, quo * causa iuris ordinem non seruamus,
 immò illum non seruire est secundum iuris ordinem pro-
 cedere, extra de iur. iuran. c. ad nostram §. quæst. Quam
 obrem extraordinariam vocamus eorum cognitionem, ,
 que traditur extra de accu. c. qualiter, §. §. ad corrigendos.
 & de simo. c. licet Heli. in prin. Amplius in similibus nul-
 la recipiuntur probationes, extra de accu. c. euidentiam. 1
 extra de cohab. cler. & mulie. c. tua §. quæst. §. cap. mani-
 festa, & c. de manifesta. & c. scelus, l. ex quidem, C. de ac-
 cusa nullum porrigemus libellum, neque vlla causæ co-
 gnitio adhibetur; extra de fil. presby. c. quoniam. Hinc * fa-
 ctum Patarium omnia omni tela in similibus, his dumtaxat
 veltur terminis.

Ad dicendum contra commissionem, quæ iudici iurisdic-
 tionem tribuit, exinde dabit actor articulos suæ intentio-
 nis, & citabitur reus ad dicendum contra articulos, quib-
 us tantum præmissis absque alia tela, ac terminorum ob-
 seruatione, ad sententiam procedetur.

ANNOTATIONES.

- P** Lerunque.) *Hæc in re Formæ aduoc. sape citatum legat in
 prius. c. 17. & 18 Et nimirum est si super notorio ordina-
 ria causæ cognitio non desideratur, cum in eo ordo iuris est ar-
 danam non seruare. Specu. titu. de expens. §. vlt. in fin. Fel. in c.
 euidentiam de accu. c. c. cum non ab homine, de iud. Paris. cons.
 147. lib. 4. lausima Batt. in rep. c. vlt. de cohab. cler. & mulie.
 Mars. in praxi §. secunda. nu. 41. cum sequen. & præter præd.
 his, qualiter ipse natio procedatur docent Bald. aut quis-
 quis. & fuerit, in praxi, q. circa inquisitionem. q. 1. Gram. dec.
 36 nu. 36 & seq. Carrer in sua praxi primordio nu. 41. multis
 cum alijs Azo. Boffius tit. quomodo proced. in crim. notorio, &
 Foller. in praxi, in ti. quod est. notorius delinquens per totum, ,
 quib. in locis affatis materiam hæc adferunt. Nicol. Anton.
 Granatius.*

Adnotationes communes circa terminorum ob-
servationem. Cap. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Dilationes in secunda instantia illæ dantur, quæ in prima...*
- 2 *Citatione si dicatur, cōpareas hinc ad duodecimā diem, vel in duodecima, non parum refert.*

Diximus supra terminos servari aliquos ad primam, vel ad secundam, nonnullos etiam ad sextam, octavam, duodecimam, & decimam quintam. Modo posset quis probabiliter dubitare quam intelligamus primam, secundam, sextam, octavam, quam denique duodecimam, & decimam quintam, an fortè dies iuridicas, vel potius currentes computabimus; & respondi, intelligendum esse de currentibus utpote si quis citetur ad duodecimam, intelligemus de duodecima currenti, siquidem iuridica fuerit: si autem de prima post duodecimam iuridica immediatè sequēte, & sic de singulis, exceptis tamen dilationibus quæ cōmuniter dari solent ad secundam, in quibus non computamus dies currentes sed duas iuridicas expectabimus, etiam si plures interponerentur currentes.

- Amplius docuimus, quales futuræ sint dilationes in vna
1 quæque instantia causarum sacri Palatii. Modo ad dubitabis, quid si in causa vna, vel plures lre sint sententiæ in partibus, vel si in curia, extra tamen palatium, utpote corā Auditore Camera aliòve iudice, & postmodum ad Rotam veniat, quibus vicemur termini, seu dilationibus: & Palatium servat, ut serventur prout in prima instantia, iuxta naturam causæ. Rota dec. 10. in 60. anno domini, de appell. n. si fortè coram priore iudice fuissent plene servati, quo casu servandi essent, prout in sequiori instantia, Rota c. 177. nota. anno domini, de oblationibus terminorum

rum in cau. appellationis, in antiq.

Addo, quod lata vna absolutoria pro reo & duabus condemnatoriis pro auctore, si postmodum appelletur, & causa committatur, termini seruabuntur, prout in tertia.

In tantum est necessaria præscripta iudiciorum tela, ac terminorum obseruatio iuxta suos calus, vt consequit palatium, vbi minus legitimè & dimiuentè seruati essent admittere appellationem à mala terminorum obseruatione seu illorum obmissione. Aegi. dec. 27. de iud. & dil.

Idem dixerò etiam, vbi à signatura commissio impetraretur, qua dari solet, quod nullis terminis non seruatis ad expeditionem causæ procedatur, vt simili commissione non cessantur partes à totali terminorum obseruatione dispensati, Rota dec. 487. nota, quid si causa committitur in antiq. de clausula quod nullis terminis seruatis.

Im no quia præmissa à volentibus nimium propterare, fieri solent, mos fuit Patrum in hoc discretè agere, si maxime videant terminos, qui seruati apparebant contra minus legitimam personam retentos & seruatos, & tanto tempore, quantum caperet ordinaria terminorum obseruatio vel alias sibi sufficere videbitur reum expectare, Cassad. dec. 3. de rescrip. in fi.

ANNOTATIONES.

- 2 **S** In autem.) Adde Bar in Lex quacunque, col. pen. ff. si quis in ius voc. non iur. ibique Dab. & Abb. in c. conquestus canonizati hinc ad diem, vel in duodecima; primo nempe casu, si duodecima feriata erit, citatio valebit, & prima iuridica subsequenti comparere obstringitur, secus vero in secundæ, & si differrentia rationem cupit præcitati Dab. illam explicans, adducit his etiam, quæ per Lanfranc. scribuntur in cap. quoniam contra, f. Citationes numero 24. & ibi Add. de probat. & per Bal. in prax. in rubr. de citat. quæst. 9. per unam. Nicol. Anton. Gratianus.

De recitatione terminorum, ac male eorum obser-
uationis, ac totius processus nulliter for-
mati sanatione, Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminorum male obseruatorum reiteratio, ac pro-
cessus sanatio a principe concedi solet.
- 2 Citationis defectus, etiam per refectionem expen-
sarum insanabilis reputatur.
- 3 Mandati defectus insanabilis est, & num. 14.
- 4 Iurisdictionis defectus siue incompetencia sanari
non potest, fallit tamen.
- 5 Ius nouum in causa superueniens, quando de du-
ci possit.
- 6 Expensa quando refici debeant in confirmatione
siue processus inualidi sanatione.
- 7 Citatio est de iure naturali, & diuino.
- 8 Sententia lata in fauorem absentis non tamen ci-
tati est nulla, fallit in quibusdam casibus.
- 9 Præsent non est citandus.
- 10 Citandus omnino est qui præse præstendit.
- 11 Citatio domi facta, quando valeat, & nu. 12.
- 12 Citatio domi facta, ut valeat, an requiratur ad
citati notitiam deuenisse.
- 13 Procurator reuocari potest, etiam si iuratum fue-
rit illum non reuocari.
- 14 Iudicis incompetencia quandoque opponi po-
test, quæ iudicium reddit nullum.
- 15 Exceptio incompetenti a iudicis impedit senten-
tia executionem.

ETSI sacrum Palatium certas habeat in vnaquaque cau-
 sarum specie procedendi, ad dilationum formulas li-
 tigantibus præscriptas, raro tamen euenit, vt litigato-
 res terminos ipsos, prout supra docuimus, distinctos & ad
 suos dies ritè & rectè seruent. Solet enim, is qui in causa
 procedit, terminos non singulos perire, sed ad minus bi-
 nos simul ac eosdem tamen ad sextam, octauam; vel al-
 iam longiorem diem in citatione concessos proxima se-
 quenti audientia obseruare, ac eadem audientia compa-
 rare, & citati contumaciam non minus, quam si dilationis
 dies venisset, inculcare. Nonnulli etiam magis properan-
 tes eosdem terminos duabus vel tribus, & quandoque v-
 nica dumtaxat audientia, idq. etiam non suo, sed præpo-
 siterato ordine inculcare. Quamobrem vñ receptum est
 in Palatio, vt mala hæc terminorum obseruatio per illor-
 um reiterationem vnici contextu & audientia, seruari
 possit, idque non nisi Principis indulto & rescripto, quo
 solet signatura rescribere, vt index reiterationis etiam vni-
 cis contextu & audientia omnibus terminis substantiali-
 bus præpositerare, inculcatè, ac etiam defectiue, & alias
 nulliter seruatis, ad expeditionem causæ procedat.

Intantumq. visæ sunt Inno. 6. hæc terminorum reitera-
 tio litigantibus necessaria & concessibilia, ut hanc facul-
 tatem admittendi litigatores ad similem reiterationem,
 terminorum Auditoribus sacri Palatii concesserit, vt per
 seipsos absque alio speciali Principis rescripto, possint li-
 tigatores ipsos ad reiterationem terminorum male & nul-
 liter seruatorum admittere; quib. verbis male nulli ter in-
 fertur; vt Cassa. docet decis. 3. cap. de rescrit. in fin. non
 solum si præpositerari, vel inculcati fuissent etiam vnica au-
 dientia, quo casu admonet iudicem discretè ita agere;
 vt reum tanto tempore postea expectet, quantum solentis
 obseruatio caperet, verum etiam si per absentem procura-
 torem, & omnis legitimum ac etiam contra similem perio-
 nam seruati fuissent, dummodo, in reiteratione hec prin-
 cipales, vel alias legitime personæ. Adit quoque eadem
 verba inferre, vt casus reiterationis iactentiam, vbi eorum
 obseruatio in aliis deficeret, & esset alia nulla, & præter-
 tum (vt a sensoribus accepi) etiam vbi plures essent cor-

rei eiusdem iudicii, & termini contra alterum tantum
seruati essent: possent enim contra ambos in vim bu-
ius Innocentianæ bullæ valide reiterari, immo quan-
doque ab eisdem iudiciis Innocentianam sanare termino-
rum obseruationem etiam contra quemlibet a iudicio
extraneum, vel fortè etiam contra Pasquillum senti es-
sent, idque ea (vt opinor) ratione, quòd sacrum Pala-
tium dumtaxat respiciat, vt tantum temporis à prima ci-
tatione fluxum fuerit, quantum solemnibus terminorum
obseruatio caperet, quoquomodo dilationes datæ & fla-
re sint.

Amplius & alia quoque ratione, quod hæ dilationes &
termini suis diebus per actuarium recipiantur in actis, &
is qui à principio ad causam legitimè citatus est, præsu-
mitur scire ea quæ sunt in actis, & consequenter singulas
b dilationes præfixas. & Quæ præsumpta notitia sustinet ac-
tum, & dilationes, ad quas citatio minus legitimè præces-
sit, prout de deuolutiua citatione supra diximus ad tex. in
ele. causam, in si. de elect. Rom. cons. 360. & alin. 4 to. Rot.
de procurat. si de mandato 171. in no. Aegid. de præsump.
qui per se, cons. 364. Nec dicatur hoc posse procedere in
c præsentem secus autem videri in absente, & quia absens legi-
timè citatus, & contumax reputatur præsens in sui odium
ad rest. & not. per Bal. ibi in aurihen. qua in provincia. C.
ubi de crim. agi oport. cum siml. adeò enim pro ratione,
cuiusque vltus sacri Palatii infuso, quod mihi persuadere
non possum quicquam vlt receptum esse in palatio, quod
ab ipso legis fonte non scateat.

Verum cum bulla Innocentii eam facultatem Audico-
ribus sacri palatii in causis, quæ in iplo palatio tractarè-
tur, dumtaxat concesserit, merito apud alios Rom. Cu. de-
legatos iudices apud eosdem etiam auditores, vti tamen,
caussa foret alicui ipsorum extra Rotam, & palatium com-
missa, non inferuit, & litigatoribus valentibus beneficio
similis reiterationis terminorum gaudere speciali Principis
rescripto, seu commissione opus est. Solet tamen signa-
tura similes commissiones passim concedere. Nonnulli
etiam in causis, quæ in sacro palatio tractantur, & in quib-
us Innocentianæ supplet, eadem non contenti similes
impe-

impetrare reiterationis commissiones, quæ tamen in causis
 his in bulla comprehensis certis casibus (opinor) necessa-
 rias, utpote si in profana causa, termini prout in benefi-
 cialibus seruati essent. Eset enim hoc nedum necessarium,
 verumetiam in eadem exprimendus hoc defectus, alias nõ
 suffragaretur commissio. Cassa. dec. 9. de rescr. idem si iux-
 ta naturam causæ, defectus tamen seruati essent, quibus-
 dam de substantia omisiss: quo casu narranda etiam esset
 hæc omissio, arg. notatorium in d. d. r. 9.

Nonnumquam etiam non simplicem reiterationem re-
 minorem, sed sanatoriam totius processus, licigatores pe-
 tunt, utpote quando parte absente processum fuisse: quo
 casu solet a Signatura concedi & cum clausula, tamen par-
 te legitimè citata, idque ea ratione, quod citationis defe-
 ctus etiam per refectionem expensarum insanabilis repure-
 tur, ad rex. in cle. pastora. vers. ceterum de re iud. Staphil-
 char. 145. vers. postremò, nisi fortè citatio non fuisset in co-
 rum omisiss: sed defectus esset circa illius executionem,
 ut quia minus legitimè & non seruata forma esset exequi-
 ta. Daret enim Signatura hoc casu sanatoriam commissio-
 nem, cum clausula tamen, dummodo ad citati iocutiam,
 perueniret, f. cui clausula satis quidem factum erit, quo-
 quò modo probetur hæc notitia, dum tamen plena & cer-
 ta ad rex. in clem. euillam, in fi. de electio. & not. per Rom.
 consilio 360. Rota decisione 171. in no. si de mandato, de
 procurator.

Eadem commissio sanatoria totius processus non infre-
 quenter, ubi defectus esset & ratione mandati iuxta rez. io. c. in
 nostra, & in l. hæc. C. en. & quæ. n. insanabilis reputatur hæc
 nullitas mandati & præsertim ubi defectus mandati, à reu-
 catione proueniret, quæ in procedentis notitiam transiis-
 set, ad c. ex infestatione, de proc. quandoquidem plus defi-
 cit processus contra procuratorem reuocatum, quam nun-
 quam constitutum, quod primo casu præter, secundo verò
 contra voluntatem principalis videatur esse processum,
 ad text. iuxta gloss. in c. ex parte, in fin. de rescriptis: adeo-
 que urget hæc nullitatis species, ut minus refectionis expensis
 sanaretur: altera enim pars videns hunc defectum fortè
 suas omisit defensiones, neque succumbere curauit, sciens

prudeas simili nullitatis exceptione se futurum esse, cui
tum etiam post sententiam, arg. tex. in l. an iuuitis, ff. de
accep. in princ.

¶ Idem dixero sanatorium inferuite. Vbi * defectus in
iurisdictione. & iudicis competentia esset, nisi fortè per
prorogationem iurisdictionis summoueretur, pro qua taci-
tus consensus satis esset, vbi tamen litigatores seirent iu-
dicem incompetentem esse, ad not. per Bar. in l. i. ff. de iud.
& nota. in c. ad petitionem, in prin. de accu. & per gloss. in
l. voica, verbo inchoare, C. qui pro tua iurisdictione, si quis
si ignorassent, tunc non viderentur partes in iudicem con-
sentire, neque eius iurisdictionem prorogare, & nullitas
remaneat: is enim, qui erat, non contentit, immo nihil con-
sensui magis contrarium quam error, l. si per errorem, ff.
de iurid. omni. iud.

¶ Quandoque etiam evenit, ut quis non reiteratione ter-
minorum neque processus sanatione, sed eius potius exten-
sione indigeat. Finge * me diu tecum egisse, & processu ià
facto (equidem valde) nus novum mihi supervenisse, velim-
que ex eo obtinere, solet tunc Signatura commissionem
concedere, ut iudex ex eisdem actis & processu super hoc
novo iure iustitiam faciat, Steph. char. 148. a. ergo, immo
quia in causa beneficali consentur litigatores a princi-
pio deducere omne ius, quod competit vel competere po-
tuit, cap. statimur, de electio. in 6. ita ratione servavit pa-
latium quod super novo hoc iure quodcumque etiam
post conclusionem in causa. dum tamen ante sententiam
absque alia terminorum & prioris processus reiteratione,
vel extensione predictis si per novam gratiam de bono iu-
re meo constaret, iudicari possit. Arg. concl. 661. si ex gra-
tia, de iud. quo casu alteri tamen parti daret sacrum pa-
latium dilationes competentes ad proponendum & py-
ban- dum exceptiones & defensiones, si quæ fortè adversus hoc
ius novum, & secundam gratiam sui competere etiam
ad partem, argumento ea. statimur in fin. & c. ut circa, de
electio. in 6. & c. pastoralis, a. responso excepti. Arg. dicta
concl. 661.

¶ Generaliter * vero in causis beneficalibus vsu receptum
est, ut similes commissiones signatorum processus generatim

¶ 1 ¶ 2

quan-

quandocunque etiam ante sententiam. sine expensarum refectione secus autem in profanis causis, in quibus similes darentur commissiones tantum cum clausula, relictis expensis, cui solent cauti procuratores addere, si quæ veniant de iure reficiendæ, nisi forte impetrâs narraret paupertatem, propter quam loco præscriptæ clausulæ, relictis expensis, daretur alia videlicet, reservatis expensis in fine litis, cui nihilominus cõsuevi semper eadem verba addere, videlicet, si quæ de iure reficiendæ veniant, idque ne si victus ex aliquo legis capite posset se tueri ab expensarum refectione, id sibi minus liceat propter præscriptas preces Staph. char. 147. & sequent.

At ubi non sanatoria processus multiter formati, sed ex tensiva validi ad ius novum lite pèdente superveniens poteretur commissio, licet ex succumbentia rei non recipitur eum semper fuisse iniustum possessorem, & propterea non videretur audiendus, petendo refectionem expensarum, quibus actor ante ius novum, non fovendo sique tunc boni ius, videtur reum temerè fatigasse, argumento. l. is qui obtulit, de rei vendic. Admitteretur nihilominus reus, tametsi succumbat ad compensationem dictarum expensarum, quibus, ut ad productionem novi iuris temerè fatigatus fuerit ab actore, argumento. l. eum qui temerè, ff. de iudic. cum expensis, quibus reus à productione dicti novi iuris iniuste defensionis se offerens, eadè ratione condemnaretur, & mutuum temeritatem invicem compensare, arg. l. si ambo, ff. de compensa. Staph. char. 149.

ANNOTATIONES.

- a **Q** Varnobrem.) Huc accedat Vant. in tract. de null. quibus modis sent. null. repar. sum. 89.
 b **Quæ Præsumptio.**) Huc vergit, quod supra adnotavimus libro 3. cap. 6. sub littera E.
 c **Quæ adhibens.**) Eosdem sensus manant, quæ citato libro cap. 2. sub lit. F. scripsimus.
 d **Cum clausula**) Nam ad rem cum hac clausula expeditur, cõ-
 7 **de iure naturali** atque diuino tenentur fci, quæ amittit vlti par-
 tis po-

de potest. al leg. de elec. & l. de unoquoque. ff. de re iudi. & l. ea. qui. C. quem. & quem iudi. cap. 2. de testam. Bald. in l. cum fratrem. C. de his. quibus ut iudig. Soc. cons. 264. lib. 2. & est communis doct. sententia in l. nec quicquam. §. ubi decretum ff. de offi. procons. & traditur per Rot. decif. 264. & 201 in no. Affi. decif. 245. nu. 10. & decif. 307 in fin. & iterū decif. 391. Bar. decif. 247. Gran. decif. 65. Franc. Nico. in rep. ca. quoniam contra. nu. 49. de probat. Paris. cons. primo. num. 32. libro primo. & Fel. in capis. cum olim. nume. 12. de re iudi. ubi de com. op. etiam testatur. Et usque adeo hoc verum est, ut sententia in fa-
 100 etorem absentis lata, non tamen citari ipso iure sit nulla, ut patet Ias. post Alex. in l. si furioso. num. 3 ff. de re iudi. & per eundem Alex. cons. 1. lib. 6. Capis. decif. 93. & Bar. decif. 283. fallit tamen, ut Alex. ait in d. l. furioso. quando in causa sine figura iudicij proceditur, tunc etiam sententia pro absente nō auctoritatur. Et idem est in criminalibus si in fauorē carceris rei sententia proferatur & quod diximus, citantem in ipso iudicij fundamentum esse, sicut intelligas quādo pars non est prae-
 105 sens, d. l. de unoquoque, ubi nec & in l. ubiq. Bar. Bald. & Ang. ff. de in ius voc. Latr. in cap. quoniam contra. in ver. citantem in princip. de probat. Decis. cons. 449. nume. 2. Felin. cap. 1. col. 3. vers. not. etiam de iudic. Cassa. decif. 1. col. 1. nu. & Ma-
 110 ran in praxi in ver. citatio. nu. 12 ubi quid non sit necesse, ut praesens citetur communem esse opinionem affirmat, & Ias. in l. nec quicquam. §. ubi decretum nu. 26. & sic actus eo praesente aliterq. non citari expediri potest, cum praesentia adversarij amorem defectum pariat, ut prodiderunt Abb. cons. 38. l. b. primo. Decis. cons. 6. §. 3. num. quarto. & Capis. decif. 1. col. ff. Causam an solent a iudice de alio, qui in causa sit, pers. certius reddi debeat alicuius est inter sententias in d. l. furioso, & in l. nec quicquam. §. ubi decretum & in d. l. de unoquoque, veluti etiam traditur a Soc. cons. 29. lib. 3. a tamen quod nequaquam requiratur, ut hanc certa fiat, solidior est opinio. De materia
 115 autē, quod amicus curiae est, qui intercessit praesidet, per in-
 120 tra super. ut adducta & in clem. sepe de verbor. significat. & Bar. am. potest. 2. §. 1. Alex. cons. 5. lib. 2. vide latius per Maria Soc. in trac. de iur. ar. 7. per totū, ubi ponit regu. cum 47. ampuetionis. & 13. limit. & Marf. in dist. l. de unoquoque. in. §. usque ad 13. qui assignat limit. & 12. ampuet. de
 veris

verò Nicol. in ceteris. glo. in ceteris. §. 1. m. 214. cum pluribus
 seq. abundantius ceteris. §. 1. §. 1. l. i. tradit si tibi satisfactum ve-
 lis res legas, necnon & Casel. Cat. in memorial. in verb. citatis.
 Nicolaus Antonius Granatus.

- e Sed defectus.) Adde Bar. in litem eorum §. sed si ita §. quod
 quisque univers. §. omni. & l. §. in l. qui quoriam numero quarto.
 §. de leg. 1. nam nullum est, quod præter citationem aut manda-
 ti formam sit, nec etiam valet ut videretur patet lex §. 1. in l. 1. §.
 si quis ita §. de verb. oblig. quem ita Bar. in l. i. intelligit &
 in l. si quis pro eo, in tertio membrò. §. de fideiuss. quem ceterò
 sequuntur sic ut forma non servata, negotium retractetur, non
 tamen integrum, sed quatenus formam excoetit, & est communis
 opinio, veluti ex Curtio immòre liquet, xxi. §. 9. nunc, 1. Nico-
 laus Antonius Granatus.

- f Cui clausula.) Merito nō satisfi ut auctor ait, nam " citatio
 11 qua domi fit, non unque valet nisi illius, qui citandus est, præ-
 sentia haberi non possit, & causam qua de dolo & contum. Bar.
 & aliq. in l. 1. §. 3. quod ait præter §. de dam. infest. Est notandū
 ad hanc sententiam non accidant, per lex. in l. scire oportet §.
 de excus. tunc alternatiui loquentem scilicet ad faciem, vel ad
 domum. Et in alternatiuis alteram partem esse veram sufficit,
 regu. in alternatiuis, de reg. iur. in b. veritatem prior opinio
 communi calcule à Docto recipitur in dictis cap. causam, & l.
 1. §. quod ait. Et ad dict. l. scire, responderetur, quod illa est alter-
 nativa ordinis, ut primum in faciem si citandus reperiri possit
 videret aliā domi. Ceterū, & illud ambiguum est, quoniam po-
 12 tē aliquem reperiri non posse, intelligendum fit, sed hac de re
 Doctores citatis in locis notum dissensum viderat. Quam qui-
 13 dem communem opinionem procedere intelligas, quādo v. m.
 citatio domi fieret, sicut vero, si aliā personaliter citatus fuisset,
 tunc, n. citatio domi facta semper etiā ad sententiā valeret. Ro-
 14 in de iur. q. 2. de cit. in no. Sed an" necesse sit, citationē domi factā
 (ut citatus ad comparandum obstringatur,) ad suam noticiā de-
 monstret, Alberti. in l. satis de in iur. voc. tenuit quod fit, cui non
 nulla consentiunt, quos refert & sequitur Afflict. in consil. regu.
 de ap. citationis nisi in l. & §. 14. no. verum plerique putant id necesse
 necessariū esse, inter quos notissimus est Accurs. in l. ex defectu
 §. vlt. de appell. & rursus in l. 1. §. vlt. §. quando appell. fit
 §. per. de iur. §. sequitur, vers. sed nunquid sufficit, Ioan. Andr.
 in cap.

in cap. praesumitur de regulis in 6. in mercat. Pau. Castr. in
dilecto 9. praeiudic. & sic ubique omnes hoc prolant sanisque
hanc opinionem communem esse ex Tiracalli d. quod si pote-
ris. in tract. de viroque retracti p. 9. in gloss. 2. num. 39 & se-
quent. Nicolaus Antonius Gravatinus.

g. Ratione mandati.) Ad hoc a cedant: quæ prodita sunt ab
 Joanne Anan. conf. 96. atque Ludowico Bolognino in addi. qui
 14. mulierem congerit doliorem mulierem & adro* mider. defen-
 dit iudicium reddi: nulli. quid eius mulierem sanari non potest.
 Hinc insaniabilem hanc mulierem appellavit Syaphil. in tract.
 de li. grat. pag. 41. quem sequitur Guesf. in compend. virius-
 que signat in regn. cancell. fol. 12a. quæ de re diffusè loquitur
 Paris. de null. sent. & def. inhab. seu mand. Nicolaus Antonius
 Granatius.

h. p. presentium) Mandatum * procuratorium tamdiu durat,
15 quādiu dñi mandatis voluntas i. si vtrū non reuocanda. & si
mandauerit ff. mand. l. vna §. i. C. de fassis l. si procurator §.
ff. de procur. adeo quid deinde ex possessionis reuocata defuit,
at si nūquam fuisset procurator constituta ex infirmatione. Co-
tā in nostra extra eo. tit. Bald. in l. falsus col. prima. de furti.
Et in l. licet C. de procu. Barr. decif. 174. nume 6. Et gloss. non
in c. fin. in verb. reuocatus. de procur. in 6. quia voluit eia pro-
curatorem reuocari posse. quāuis incurrando quāpiam iūram
non reuocare promiserit Et si ita periturū reatum incurrat §. 2.
quādiu gloss. amplectuntur Alex. cons. 13. col. vlt. lib. 2. l. ult.
in ca. ex parte in 1. ampliat de refer. Dec. cons. 471. Et Barr.
qui plura cōgerit decif. 207. ubi n. 1. loquens de procuratore cū
iuramento ad resignandum beneficium ex causa perituri nō
constituta quid possit iuramento non obstante reuocari. cum nō
est opinio eorum affirmat Nicolaus Antonius Grauius.

i. Item dixerat. Iudicium à iudice incompetente agitarum. no-
tum erit, nemo est qui ambigat. C. fi. à non comp. ind. s. per to-
16. tum adeo, quod * hac nullius ex iudicis defectu, quarecun-
que opponi potest, etiam si mon. i. pal. lege tunc erit, nullam ex-
ceptionem contra sententiam opponi possit, ut consulti responde-
runt, Roman. cons. 4.1. & Caracensibus 14. libro primo. & est
communis opinio, ut in Car. cons. 119. numero 3. Quod de re ve-
deas quoque Fel. in cap. eius monasterium. de re iudic. &
eius. ex parte secunda de offi. deleg. 2. & in rubric. de foro com-

pet. Alex. conf. 79. in causa & lit. in fin. lib. 7. ubi hanc com-
munem sententiam esse affirmat. & Dec. conf. 8. nu. 8. & conf.
434. in fi. & rursus conf. 360 & 310 & Paris. conf. 45. num.
29. libro primo. Gram. conf. 1. num. 48. quod reperitur poli de-
17 c. ubi ait. quid " exceptio incompetentie executionem sen-
tentie impedit. ubique etiam penè uniuersa ad materiam vide-
bitur. & per Fulg. conf. 167. Azo. conf. 71. & Gazad. conf. 71. nu.
6 ubi amplius procedere, cuius ubi iuramentum de non oppo-
nenda nullitate intervenisset, ut hac incompetentie exceptio op-
poni quoque valeat. Nic. Ari. Gratianus.

De positionibus, articulis, & compulsionem partis ad
respondendum singulariter singulis.

Cap. XIV.

S Y M M A R I V M.

- 1 Positiones quare inuenta sint.
- 2 Positiones tam ab actore, quam à reo traduntur.
- 3 Positionum formula.
- 4 Positionibus si quis respondere minimè velit, quid
agendum.
- 5 Positionibus respondere quis compellitur, fallit ta-
men, & num. 16.
- 6 Articuli admittuntur, quando controversia est,
de impertinentia, cum protestatione, salvo iure
impertinentium, &c. & nu. 26.
- 7 Positionibus respondere per verbum credo, quare
admittatur.
- 8 Advocati clientes ad respondendum positionibus
instruere nequaquam debent, fallit, & nu. 30.
- 9 Articulorum copia datur in Rom. Cur. monito
ad illis respondendum, & nu. 31.

10 Dila-

LIBER

- 10 Dilatio datur procuratori dubitanti si non esse
certum de his quibus interrogatur, ad suam
principalem consulendum.
- 11 Positionibus quis respondere teneantur, princi-
palis, vel procurator.
- 12 Positiones in quacunque parte iudicij fieri pos-
sunt, & num. 35.
- 13 Positiones quo pacto formanda sint.
- 14 Positionibus respondendum est simpliciter, per
verbum credo, vel non credo, fallit tamen.
- 15 Confessio per verbum credo facta in positionibus,
dicitur confessio de veritate, & nu. 28.
- 16 Articuli, siue positiones non possunt reuocari, post
quam acceptate fuerint. (tamen.
- 17 Positioni criminosa non est respondendum, fallit
- 18 Positionibus quando, & ex quibus causis quis re-
spondere cogi non possit.
- 19 Positio captiosa qua dicatur.
- 20 Positiones contrariae admittuntur, nisi captiosae &
impertinentes reijciantur.
- 21 Positiones alternatiue admittuntur.
- 22 Positio negata, nil neganti prodesse potest, at te-
stes super ea producti iuuare possunt.
- 23 Positio continens partim verum, partim falsum,
an in totum negari possit.
- 24 Positiones veras negans, si de mandato conuin-
citur, ad omnia damna tenetur.
- 25 Clausula salvo iure impertinentium, &c. quid
impertit, an passim articuli cum ista clausula
admittendi sint.
- 26 Articuli in dubio, admittendi sunt, quando, utrius
parti.

pertinentes, vel ne sint, ambigitur.

- 28 *Verbum credo, à parte prolatum veritatem denotat.*
- 29 *Aduocati malum consiliū dantes ad omnia damna tenentur.*
- 30 *Rusticus, quando ut principalis examinatur, pateris eius aduocatus adest.*
- 31 *Rusticus non excusatur, si peritiores consulere potuerit.*
- 32 *Rusticus sagax non excusatur ob rusticitatem.*
- 33 *Positionum copia edenda est, fallit tamen.*
- 34 *Dilatio ad deliberandum dubitanti super positionibus responderi, an sit concedenda.*
- 35 *Positiones, an infra terminum probatorium fieri debeant.*
- 36 *Articuli quodocunque ante conclusionem in causa, an recipi possint.*
- 37 *Terminus ad faciendum omnes defensiones, an unico contextu praefigi potest; scilicet ad articulandum, ponendum, producendū, & probandū.*
- 38 *Dominium qualiter probetur.*
- 39 *Dominium aliquando per famam probatur.*

Termini sacri Palatii, de quibus supra locuti fuimus, sunt dilationes, quæ dantur, ut litigatores interim valeant causam necessariis probationibus instruere. **Q**uæ ob rem * ad inuentæ sunt positiones, ut per eas ponens ab onere probandi per aduersarii confessionem releuetur. c. statuius, de confess. lib. 6. l. eum qui i. respons. ff. de iureiur. Dico * enim ponens non autem magis actor, quam reus, quia positiones ab utraque parte fieri possunt, cap. prout, extra de dolo & contum. cap. unico, de litis contest. cap. dudum, el. 1. circa medium, de elect. Specul. titulo de positio. §. tertio, nota. tertio, versic. sunt autem positio-

DES

- des, quibus propterea velmur, priusquam ad genus alterius probationis deveniamus, breuitatis tamen causa non seruiamus positiones ad partem, sed articulos nostræ intentionis, damus tamen animo, ut priusquam probatio fiat super singulis diuersa pars interrogetur ideo articulationem mos inoleuit, ut in principio articulorum dicamus. * Positionis, & articulos infrascriptos dat, facit, & exhibet procurator, & eo nomine venerabilis viri Semproni, quibus prius & ante omnia singulariter singulis per partem aduersam medio iuramento per verbum credit, vel non credit, responderi & si negabuntur, illas seu illos ad probandum admitti pete, & porrectis articulis toletis, * qui porrigit, monitorium obtinere contra aduersarium, ut infra triiduum debeat medio iuramento singulariter singulis medio iuramento per verbum credit vel non credit respondisse, sub excommunicationis poena & nisi respondeat, non admittimus, ut sic monites pro confesso habeatur iuxta c. 1. de confessis, in 6. sed elapso tertio die proceditur ad poenas in monitorio contentas, & excommunicationis declaratur, & declaratus denunciatur, ut excommunicationis radio cogatur monitus respondere, qui si excommunicationem per 10. dies pallus fuerit, ad brachii secularis inuocationem pro commissa poena, ac etiam ad captionem pignorum procederetur, ut monitus metu præmissorum faceret, quod metu excommunicationis hætenus facere cessauit, licet nunquam viderim captionem pignorum, neque brachium seculare expectari. Spec. tit. de positionibus §. 9. ver. quid tacens.
- § Quid compulso fieri consuevit, etiam si articuli essent obiectiui, ut no. lo. Mo. in c. 1. de confess. & seruauit Rota decis. 13. in no. nota qualiter, de positio. & idque dum tamen articuli sic obiectiui crimen non continerent, quibus non cogeretur quis respondere, nisi cum temperamento, de quo per Aegidium concl. 174. super cri. de confessis.
- Amplius compelleretur quis respondere, etiam si suspensum esset peritorium, & articuli illud concernerent, immo arrestari quis posset hic ad hunc effectum, si forte necessarius esset, donec respondisset, Rota decis. 394. in no. si suspensio, de caus. poss. & proprie. Idem quoque si positiones

sitiones, & articuli essent impertinentes. Rota decif. 640. in antiq. dic. quod stylus, de articu. & respon. idque, si modo dispositio specificari essent, alias enim non arctaretur quis respondere, nisi quatenus ipse vellet, Rota decif. 719. in antiq. not. quod si aliqua causa de articulis, pronon non arctaretur, ubi positio crimen respondentis contineret, ut supra. & in pleriq. aliis casibus, quos apud Speculator. tit. de positio. §. 6. legere licet.

6 Verum * ubi de pertinentia articulorum tantum esset in respondendo controversia, mos iudiciorum inolevit in palatio, ut tempore istius compulsionis, non admittatur ista pertinentie velim pertinentie discussio, idque ne in preliis iudiciorum ista disputatio lines longius produceret sed reservatur ad tempus admissionis articulorum, Rota. d. decif. 640. in antiq. Immo eadem ferme ratione introductum est, ut in ipsa articulorum admissione ista discussio eviteretur, quod iudices non aliis simpliciter admittant articulos, sed cum profectione, salvo iure impertinentium & non admittendorum, qua profectione præservatur ius parti, hoc in quavis iudicii parte, & præsertim, quando causa in allegationibus iuris reperitur discutienda, præcipue si contra articulos dixit generalia contra in forma soluta, quæ est etiam alia practica præservandi exceptiones, ut in qualibet parte iudicii discuti possint, prout inferius suo loco dicemus.

7 Sed * dices, quare practica acquiescit responsioni per verbum credit, cum depositio de credulitate non probet, glo. in l. testium, C. de testibus. Spec. artic. de teste, §. 1. num. 38. versic. item quod de potuit de credulitate. Respondeo, id enim procedit in teste, & secus in confessione partis, quæ etsi de credulitate sit, tamen probat, ac si de veritate esset, ad hoc. in capit. ex litteris, extra, de iureiur. Spec. tit. de positio, §. 6. num. 1. versic. hoc autem certum est. / Vbi Specu. declamat contra patronos causarum, qui adeo in universam habent conscientiam, ut clientibus suis facile persuadeant, articulis huiusmodi negativæ respondendum esse, sub prætextu, quod ille qui respondet se non credere, nec præcise oget, quoddam aliud sit oescire, aliud verò non credere, ita Spec. dicit ista, licet in depositione testis

Q. dicer-

- diferfum fit, fecus tamen in refponfione partis. Et alibi etiam dicit, fimiles patronos inftituentes principales ad negatiue refpondendum contra id, quod fciant, teneri parti ad intereffe, eod. titu. de poficio. §. tertio, numero octauo, verſ. & not. quod aduocatus. & inferius §. 9. nu. 6. verſ. item no. quod aduocatus Quorum * Patronum facultatem in hoc improbo, ſi qui ſunt, qui litigatores ſuos ad ſim liter refpondendum, vbi de veritate ſunt alias certi, inſtruunt, (prout plerique nomi.) Qua in re laniffimus eſt in Roma Cur. hoc agenda campu*, in qua licet de iure non debeant litigatores in refpondendo poſicionibus vel aduocatorum conſilio, ex quo interrogari debet eſſe certus de facto (no. ca. ab excommunicato, extra de reſcript. l. quiquis, C. de reſcind. vend. g. immo arcendum ſit aduocatus a refpondentis prefentia, ne verbo, vel nuda refpondentem inſtreat, Specul. titu. de poſicio. §. tertio, verſ. non enim debet pars, cum ſequo. Inoleuit * tamen practica, vt monito ad refpondendum articulorum copia detur, ad effectum, vt inſtructus illis refpondere valeat, quæ practica potuit denique ratione introduci, vel præ manu notario: quoniam in hoc facilitare, quibus non expedit cauſas parui confeſſionibus, ſed longioribus probationibus expediri, ex quibus ipſi proventus facient, vel verius, quod ex quo in Romana Curia frequentiores ſunt forenſi cauſæ, quæ cum communiter non principales mot de meritis inſtructos, ſed per procuratores plerumque male informatos tractentur, videtur ceſſare ratio certitudinis facti, quæ in principali vigere ſupra diximus & & propterea dignum vitium fuit maioribus noſtris, vt copia daretur habenti refpondere, qui poſſit interim, ſi non principalem, ſaltem ſcripturas conſulere, & cauſius refpondere, quo caſu opinor procuratores de veritate facti non ſat certos tutâ conſciencia poſſe facere ſimiles refponſiones, per verbum non credit, ſaltem præuia petitione dilationis ad conſulendum principalem, & non obſtenta, quia ſi non eſt certus, non poteſt neque debet aliter refpondere, alias enim temere cauſa clientis fui præiudicare poſſet, & a noctis ſubire peritium periculum, quod non debet, l. videamus, ff. de in litem iur. & l. Marcellus, §. qui rerum, ff. rerum amot. gloſſ. ca. in pertractan-

tractandis, extra de iurament. calum.

- i : Que ramen dilatio* ad consulendum principalem pro-
 10 curatori dubitanti, & alleganti se non esse certum de his,
 quibus interrogatur, denegabitur, vbi positio respiceret
 negotium ad quod fuit constitutus, c. dilectus, extra de pro-
 cur. l. si actor, ff. & l. si C. eod. immo illo casu si procurator
 cessaret respondere, veniret multandus in expensis, quas
 pro probatione similis facti, cui procurator respondere
 recusat, fieri contingeret. Specu. tit. de positio. §. 6. nu. 19.
 vers. quid si procurator dicit dubitare. Si vero positiones
 respicerent aliquem nouum, & emergentem articulum,
 qui forte preiudici non potuit, non erit imputandum, si
 procuratorem non instruxit, argum. c. ceterum, in princ.
 extra de iura. calum. cap. fraternitatis, de testibus, c. pa-
 storalis, de excep. quo casu, vel alio, quo iusta quærit a-
 lia causa subesset, poterit iudex pro eius arbitrio dilatio-
 nem concedere, ad tex. in c. dilectus, de proc. & d. l. si actor,
 ff. & l. si C. eod. Specul. tit. de positionibus, d. §. 6. num. 19.
 k k Ac * dices tu, quis tenebitur respondere positionibus :
 11 principalis, vel procurator? dic, quod si principalis adfit,
 ipse tenebitur, Specul. tit. de positio. §. 8. num. 5. versic.
 quod si pro illo, idque ea ratione, quod ipse magis sit de
 veritate certus, l. si. c. de procurat. c. iuris, extra de iudic.
 nec admitteretur procurator ad respondendum altera par-
 te valente per dominum responderi, l. non solum, ff. de
 procu. l. proinde. §. i. ff. ad l. Aquilam, & cap. ad hoc, alias
 præsentium, extra de testibus, quod ramen intelliges, vbi
 principalis per seipsum non respondisset, quia factum prin-
 cipalis faceret cessare factum, ac etiam mandatum procu-
 ratoris in hoc, dicit vbi procurator respondisset, possit ni-
 hilominus cogi quoque principalis, vt etiam per seipsum
 responderet, Spec. tit. de positio. §. 6. nu. 18. vers. in sum-
 ma notandum : & propterea dicit text. dominum teneri
 mittere procuratorem bene de meritis causæ instructum
 in d. c. in pertractandis, extra de iuram. calum. & l. a. §. fin.
 autem, C. de procur. cap. fin. extra de dolo & contu.
 12 Fient* autem positiones hinc inde ab vtraque parte,
 prout cuique probandi onus incubet, c. prout, extra de do-
 lo & contu. c. vnico, de litis contest. dudum, clem. 1. circa

Q 1 medium

- medium, de electio. Specul. tit. de positio, §. 3. num. 3. ver.
 sunt autem positiones amplius factę admittuntur ad effe-
 ctum, ut eisdem altera pars respondeat, ut supra etiam
 1 post inchoatas probationes, immo etiam in quacumq. par-
 te iudicii etiam usque ad conclusionem in causa, & post
 publicatas attestaciones exemplo instrumentorum, cum
 dilectus, responsio. extra, de fide instrum. & ratio videtur
 esse in promptu, quia in instrumentis, & positionibus ces-
 sat subornationis timor. Spec. eod. tit. §. 4. num. 3. ver. sed
 m quid si aliquis parum. Quod tamen intelliges, dum ra-
 men datis non esset terminus peremptorius ad faciendum
 omnes probationes, post quem non defuerunt qui volue-
 runt etiam positiones non admitti, cum ipse probationum
 loco succedant, Specul. eod. tit. §. 2. & in princ. & §. 3.
 verū. sunt quoque, &c.
- 13 Sed * quis, mi Pelæ, erit in formandis positionibus, &
 articulis modus: hunc enim si in foro discere cupis, serò
 sapiens, quod in hac rhetorica potius sit necessaria, & nisi
 tu bonam habueris legum supellectilem, difficile erit tibi
 hoc articulandi munus benè explere. Quamobrem, dubi-
 tans Specul. ritu. de positio §. 3. in fin. verbis, ad quem hoc
 positiones & articulos faciendi manus spectet, respondet
 consuetudinem interpretatam fuisse, quod advocatus con-
 suetudinem intelligens, vel suorum temporum, vel in pro-
 vincijs, nam in Romana Curia procuratores absque ali-
 quo advocatorum consilio passim positiones & articulos
 formant: quod etiam cõprobat ipse ratio, quia positio-
 nes ius tangunt, & omnia, quę ius tangunt, per advocatū
 expediuntur, l. advocat. C. de advoc. diuer. iudi. Quamob-
 rem soleo ego, proci nostri, plerosque admirari, qui lega-
 lem bibliothecam nec legerunt, nec intelligunt, & procu-
 rationis manus in Romana Curia exercent, & copiosas
 quoque clientelas habent, cuius rei alia ratio mihi non
 succurrit, nisi quod non legibus, sed aliis artibus causas
 agant, & teneant: sed de his hætenus. In hoc enim articu-
 landi genere, hæc tibi firma regula erit, ut naturam actio-
 nis proponere intuearis, & quę tibi intuebant ad fundandam
 p intentionem in moto iudicio, utpotè, si de dominio aga-
 tur, quę ad eas probationem necessaria sint, l. cum res,
 C. de

C. de probatio. c. licet, extra cod. l. in rem actio. ff. de rei vendic. quod si publiciana egeris, considerabis in ea que fuerint tibi necessaria. l. i. ff. de publi. & sic de ceteris, tū in profanis, cum etiam in beneficialibus, in quibus incumbentia solent communiter esse infra scripta, videlicet exiſtentia, ac qualitas beneficii, pertinentia collationis cum poſſeſſione conferendi, poſſeſſio defuncti, mors in poſſeſſione, vel alia vacatio, ſcientia collatoris de vacatione, & collatio, acceptatio, & habilitas prouiſi fructus beneficii & intruſio rei aduerſarii vnā cum fructuum perceptiones & hæc tibi ſatis erunt pro monſtratione ad alia.

A N N O T A T I O N E S.

- Q** Vamobrem.) Poſtiones poſtquam inuenta fuerint, ut po-
nans ab eorum probandi per aduerſarij confeſſione levamen-
tum habeant. s. ſtatimur, de confeſſ. in 6. C. c. 1. de prob. extra.
14 neceſſum fuit, quid aduerſarius " (habita tamen prius copia)
eis iurando ſufficienter reſpondeat. C. ſimpliſiter per ver-
bum credo, vel non credo, aliter iterum reſpondere cogeretur, ut
luti Abb. ceter. q. tradunt in c. 1. de prob. Bal. in l. vii. num. 9.
C. de ediſ. diu. Hadr. toll. C. Form. tua commiſ. fol. 12. ſub
rub. de poſſe. fallit tamen in ea ſecūdi ſpecie, cum quis mutuum
ſibi ſolutum, remouit arbitris reſtitueris. Nam poſtionibus cum
hoc moderamine reſpondere poterit, ſcilicet, ſi mutuum reſtituit,
ita Alex. C. ceteri in l. 1. ff. ſi ſtipulam. ff. de verb. oblig. laſe
Ioan. Newz. in ſylua nupt. in verbo Manitoria, num. 14 lib. 3.
14 Et reſponſio illa ſuper poſtionibus, niſi de credulitate ſit pro-
pria tamen confeſſio dicitur, cum verbo, credo, à principali pro-
latione veritatis ſit expreſſum uſſe Bal. in l. 1. in fin. C. de ſol.
eas. adieſt. leg. C. tradit. Gemm. C. in c. 1. de confeſ. lib. 6. C.
16 Corn. conf. 189 lib. 3. Cautionem, tunc ſcias, reum poſtionibus
cum iuramento ad reſpondendam ueneri quæſiſſimæ alter
ſuas poſtionem, prius iurando veras eſſe affirmaueris. cap.
proſcriptum, de teſt. lib. 6. C. apud dictum Form. præſentate loco
habetur. C. tradit. Accuſ. in l. una. in glo. magna, in ſi. C. de
confeſ. quem commendat Bal. in c. in petriſclanar. de iuram.
ſolum C. laſ. in l. iudices, nu. 7. de iudi. C. in l. poſſedere, n.
34. ff. de acq. poſſeſ. 2. ad plura inter. 2. ad alteram materiam in

LIBER

- articulis huc positis huc contrarias, veras esse, iuridice de asse
 17. ere debere. sed hoc adversariis hoc pene. Quod quidem pene
 pe valde utile est. Nam postquam contenta in articulis vera
 esse dixerit, amplius illas renovare non permittitur, ut Cypila
 ter de formis term. admoet. fo. 46. versu. nota quid; siq; tibi
 inveniatis esse positū cum producat posuiones, contenta in eis
 ferri videatur, ut per Alexand. cons. 3. colum. secunda vers.
 pondere lib. 1. & cons. 71. colum. 2. vers. venio ad merita, lib.
 3. & iurum cons. 131. col. 1. lib. 3. Nic. Ant. Gravariur.
 b. : Et tibi.) Vide Ias. d. l. possideri. n. 24 ff. de acq. posses.
 c. Idque dum.) Huc vergunt, que Bart. aliq; post eum scri-
 bunt in l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iur. iur. & in l. 2. §. quod
 obseruat. C. de iur. tal. & in l. Martellus ff. rer. amot. acq; in
 l. iras. C. de iras. & que Fel. etiam novat. n. c. cum dila
 18. Bui. de accus. Esi aliquando* (ut citatis in locis est legere) quis
 positiua criminosi respondere cogatur, ut puta si de eo interro-
 getur, super quo si non respondet ei et aliena iactura locupletia
 reus videtur si pater alienum derideret. Item etiam in l. de irimi
 ne suscipiatur, ob quod beneficiu privatus esset. l. d. d. 2. de e-
 len. & inquisitionis, de accus. Tunc vero, ubi crimen detegende
 in alterius damno scilicet non efficeretur, veluti si infamis, aut
 excommunicatus sit, aut de similibus interrogaretur, tunc n. ad de
 neganda sua turpitudine (ut praenatis in l. Doct. tradunt) re-
 19. sponsum dare non mihi obtrahitur. Nec enim quando adversa-
 rius per modum interrogantis, & non peritumia, suas formaret
 articulos, ut per Bald. in l. d. na opera. C. qui accus. si poss. Pau.
 Carr. & Ias. in l. iudices. §. fin. C. de iud. ex n. per ratione. Nō
 qui ponit, facit, non autem qui interrogat. Rursus nec respon-
 sum dare tenetur, super eo, quod aliis iur. urando accusum fuit
 Nec super facto alieno, minime etiam iuxta imperinentibus
 ad causam, ut tradit Bart. & ceteri in d. Ro. §. quod obserua-
 ti Gloss. & D. in c. 1. post prae titum, de confess. in 6. Et quā-
 do positio dicatur peritumia, vel ut declarat Ias. in l. si duo pa-
 trem. §. idem Iulianus, m. 14. ff. de iur. iur. Nec etiam
 respondere tenetur, verum bona, an mala fide possideat, iuxta
 Bald. in l. mala fide, in fi. C. de cond. ex leg. Item si de eo,
 quod in iure constit. interrogatur, ipse in iur. de pater. §. 7.
 ubi laet materiam pertractat, scilicet tamē hoc, nisi esset positio
 iuris mixta cum facto, ut per D. in c. septi. nu. 3. de app. qui
 & non

- Et nonnullas alias tradit fall. cum videat. Nec insuper possibi-
li nequaquam respondere obstringitur, nisi acutius suaderet eam
index admittendā censuerit, cap. 1. de confes. in 6. Nec quæ ne
capitis possit, las. in l. controuersa. numero quarto. ff. de
transact. Et idem possit alius in dicta l. qui curasse, si si pater mu-
20. nero 9. ff. de iur. iur. ubi declarat, rite * positionem dici capiti-
sam, quæcunque ex omni parte, sua quæ ipsam respondet, addo
21. laqueum irremota est, ut contra se respondeat. Ceterum, * Et si po-
sitiones capite, Et impertinet, ut ex prædictis patet, præci-
de sit. admittentur tamen si effectus contraria, exemplo alie-
num, que sunt contraria sit, propter factum tamen rei admit-
tuntur, ut pueri Bald. voluit in l. si ex præcia, in 3. opp. C. de
22. furt. in ibi las. nu. 15. mss. palatur, ubi * etiam ab admittan-
tur positiones alternatiua, qua de re lmo. Anno. Buti. Et alios
videbis in cap. ex parte diani de rescrip. Et Præf. Papi. in
forma excip. contra pos. per eum qui pueri hanc explicat
23. materiam. Sed hoc vnu admodum in esse velum quod est ex-
positione negata quis se innare nequaquam possit, per reg. ex co
non debet quid de reg. iur. in 6. Et tradit las. in l. possideri. nu. m.
24. ff. de acq. poss. tamen ex dictis testium super positione nega-
ta receptarum, suam intentionem fundare non poterit, ita egre-
git lumen Ang. cons. 153. in l. Insuper nu. 29. censent, alias que
25. adducens auctoritates. Ceterum, * quando positio partem ve-
ram, partem falsam continet, ut si quis roganti sibi debere pos-
nat, Et verè quidam debetur, poterit hanc falsam specie, tota
positio absque potestati reatu negari. Et licet hoc in re alternatio
non modica sit inter Doll. tamen hoc est communis opinio velut
pos. Alex. Et Arc. testatur las. in l. 3. sed si Et. in l. nu. 10. ff.
de verb. oblig. Quia de re vide Dec. in l. non potest videri impet
26. but, Et si loci. Agn. ff. de regu. iur. At * quando veritas positio-
nis in facto proprio quis adnegat vel alterius, dummodo sit ne
fuisse, Et de mendacia per ipsas positiones proba. ac ab aduer-
sario conuincitur, contra ipsam negantem super damnis, Et
interesse, iurari, in litem poterit, ita pueri prædicti Ancha.
cons. 316. in causa, cui se subseruit Dec. cons. 213. consilij. lib.
2. sequitur Plat. in rep. l. 1. quando nu. 59. C. vnde in ibi. et
pos. las. in l. nec quinquam. 3. ubi decretum, num. 17. ff. de
offic. præconsul. ait quod index sub pena rei, sue alteri præci-
pere poterit, ut positionibus capite ac verè respondeant, quod f

feras eueniret, illis pena afficere ei licebit. Nisi. Ant. Gram.
d Sed cum protestatione.) *Quid * hac clausula referat, Sci-*
26 *licet, admittimus saluo iure imperii neminem, Ioan. And. Ima.*
Bart. Felis. & communiter omnes docent, in ea cum contingat,
de offi. deleg. Bart. Alex. Iaf. & aliq. in l. si duo patroni. §. idem
Julianus. ff. de iureiur. quid articuli, qui admitti minimè debent
pro non admissis habeantur, super eisdemque recepta testimonia
requisuntur. Qua de re Afflict. legas decif. 33. & Guid. Pap.
decif. 347. notent. & Cram. affatus loquentem in decif. 45. nu.
4. cum seq. Quæ quidem clausula procedit, quando in ambiguis
res posita est, an vel ne articuli imperinentes sint, veluti dicitur
in Dicit. tradunt. præsertim Gram. Caterum, quando facili illo-
rum imperinentia apparere possit, tunc ille iudex parte pri-
ore requirere debet, nec aliter dicta cum protestatione, saluo iure
imperinentiæ admittit, ut eo loci ab Gram. per plura citanda
notetur. & Decio conf. 161. & in c. in nomine Domini, n. 35. de test.
acque Ianchino Myfina. in suis sing. observationibus in Cens. sa-
cræda obser. 90. ubi in Imperiali camer. sic observari testatur. &
Ang. in l. in speciali. de rei vend. ubi optime iussu cum reliquis,
quod melius ageret iudex, si tali cautela non videretur, sed pr. ut
super imperinentibus, & antequam testes examinentur, disci-
piantur. Quod certè paribus iussu magis expedire. Ippus &
conscribitur pater, ac ut immensis sumptibus, exatiansq. lazari
bus, vexentur, dum super imperinentibus testes recipiantur. &
deinde (erogata tamen pr. ut pecunia) an articuli. & recepta
super eis probationes requi. debeant discutiatur. quod & Dec. in
d. c. in nomine Domini, animaduertit etiam. Hinc est, quod suo
aux. ut Card. off. testis in d. c. cum continet. Rom. e. talis cautela,
aut potius fallacia vñ haudquaquã recepta erat, quæ, mea
quidè sententia) hoc e. seruanda nū est, saltem cu. duobus tant. ansa
non datur. quod non sint imperinentes, & non (ut pleriq. om-
nes fatiunt) qui dominatur (ut ita dicam) clausula Andabazaric
more articulos qualescunque cu. dicta clausula admittunt. Si s.
periti iudice Deumquimòres ad minimè agant, sed Lynceis ocu-
lis, an pertinentes vel ne sint, perscrutant imperinentesq. quàm
27 *primam expurgant arguuntq. à. Periti* cum dubitant, utrū*
pertinentes, vel ne sint, admitti potius debent, quàm non recipi
ut Dec. in dicto ca. docet, ubi etiam nu. 3. quod articuli perti-
ngentes dicantur si quocumq. modo ad causam directè, vel indire-

hi faciunt, Nicolaus Antonius Gravinaus.

e Secus in confessione.) Verbum * credo à parte prelatum
28 veritatem denotat. Bal. in l. 1. in fi. C. de sal. cau. adi. leg. Cam.
in cap. mo. de confess. in 6. adeo, quid confessio per verbum cre-
do à parte facta, in præiudicat, sicuti de veritate, et habetur
per Cor. can. 1. 6. col. prima, lib. 3. Et si id in teste nō admi-
tatur, Et in plerisque alijs etiam casibus, nam regulariter tale
verbum fictionem significat. I. confitetur, in princ. ubi Accur.
in verb. credidit. ff. de iure iudic. l. 1. ubi ceteri in l. si u, qui
pro emptore. ff. de iur. cap. traditque Roim. cons. 111. quatinus
num. 4. lib. item 4. Nicolaus Antonius Gravinaus.

f. Vin. Sarrac.) Adde Ioan. Bapt. Fior. in rep. l. si quando, num.
649. C. unde vi qui in improbos patronos procuratoresq; nulla
26 in medium affert. Sed prob. Deum immortalem hi * sic perpetui
consulentes, non animaduertunt, quid male sibi ipsis etiam con-
sulens, cum etiam damna refarcire cœcantur, ut Cyn. Salic.
Fulg. Paulusq; Cast. tradunt in auctor. hodie. C. de iudic. Quia
si iuris non fuerint, eos perpetuos habituros eructatur, nec qui-
dem ethnicis negabunt. Quod enim itatus hoc flagitium esse po-
test, quàm illum dato ac fraude frustrari, qui in tuam fidem pe-
trouinamq; venit? Non immeriti lege 12. tab. in Patronos co-
nabatur in hac verba Patronos si clienti fraudem fecerit, sa-
cere teste, cum lex haud secus puniens, quàm si capitali iudicio es-
set affectus. Sanctè ergo Veteres voluerit, teste Alex. ab Alex.
lib. Genial. 6. c. 2. Clientem, qui iure patroni se commisit, cha-
riorem haberi, quàm propinquos affinesq; Et Gell. quoque Non.
Atti. lib. 5. c. 1. memoriam produci, quod apud Romanos iuxta
parentes pupili, post hoc locum obinebant clientes, tertium
hospites. Nicolaus Antonius Gravinaus.

g. Imò arcendus.) Limita * hoc tamen in rustro nequaquam
30 locus habere, qui dum vi principali examinatur ipsius adue-
ratus, aut procurator adesse potest, ne ab rusticis in i. simplex, Et
ruder ipse homo decipatur, ut per Hostien. in c. delecti de iud.
Et Soc. in l. 1. col. 4. de vulg. Et pup. a quo huius sent. nra non
moverem, ubi sty. ut viger, prout in Rom. Cur. Et alibi etiam
(quemadmodum parum infra auctor testatur) quod postu-
latus responsuro, prius eand. exemplum comeditur, hoc etiam casu
patronos consulere potuit, unde rustri iuris causa cessat, ab quâ
comeditur, ut aduocatus ipse interfit, ad hoc ne inconsultus
rusti-

rusticus possessionibus respondendo deciperetur, & causa cessante, cessare debet officus ea cum cessante, ubi dicitur, omnes de ap-
pel. conferant ad hoc dicta per Pau. Cast. Alex. Arret. Corn.
ceterosq; recentiores in Lauris. Qui addit per Felim. in ca. per
cuat. 1. de sum. Bariba. Bald. Lait. Rom. las in l. 1. C. de cur.
31 & fall. igne ubi * rustico peritiores consilere valenti excusa-
tio non datur. Scias tamen esse, ubi possessionum exemplum,
(quod copia appellatur) non exhiberetur; tunc enim Hoff. & Sa-
32 ra opus recte procederet, cum temperamentis tamen, nisi ru-
sticus sagax esset, per gloss. nos in l. nobiles §. rustici ff. de ex-
cuf. in. quam lason plurimum commendat in l. si quis, id quod
n. 32. ver. limita. ff. de iurisd. in. iud. ubi etiam ad id, quod docet
ur rusticum à dolo & curis ignorantia excusari, non paucas
videbis traditas limitationes, & apud hoc etiam in. l. si qui
ducentia, §. utrum col. penul. ff. de reb. dub. Nic. Aut. Grauatius.
h Et Proprieta. j Vide compilatorem illum Formularij va-
ri. commiss. fol. 11. in rub. de poss. & artis & etiam las. post
33 alios in. l. is apud quem, au. 3. C. de eden ubi * articulum po-
sitionumq; exemplum parti tradit debere affirmari, & hoc rece-
ptum usu etiam esse. Quod idem las. scriptum reliquit in l. 1.
nu. 16. ff. de reb. cred. Verum Purpur. in d. l. is, apud quem,
nu. 91. limitat, non habere locum in possessionibus dependentiis à
facto proprio respondere debentes, quarum copia antequam eis
responderetur dari non debet, quicquid bi las. contra assereret
fecit Baldi auctori in add. ad spe. qui tamen illud non dicit,
ut Purpur. animaduertit. Eius etiam nec consuetudinem, quam
las. testatur admitti. Verum enumerat multis in locis lasonis
opinionem seruari videri, quæ ubi consuetudo viget, seruanda est.
Præsertim cum in possessionu, articulozq; exemplo edendo, an
requam eis respondatur, rariorum usus atque stylus varius sit.
In regno enim Neap. maxime in sacro Regni consilio; ut d. ff.
testatur decr. 33. n. 3. ante publicationem non datur copia ar-
ticulorum, ea nempe ratione ne litigatoribus instruendi falsitas
et materia careatur, veluti etiam Prosper Canau. latè tradit
super ritu magna Curie Vnanae 79 nu. 10. cum seq. At in v.
de. plerisq; etiam locis possessionum et Articuloz exemplum ante
responsionem datam cecidisse, ut hic auctor scribit. Sed in Ca.
Rom. ea quippe ratio, quam idem auctor in medium affert,
quæ dicit in locis ubi ita placuit, ut forensium copia ab extre-

mis ut sic dictam arbor regionibus, veluti in Verbe agitur, et
veniantur, in qua principalis ob longa itinera praestare esse mi-
nime solent. Unde (ita quidem sentietur) huiusmodi in re acmo tñ
bonus index arborari debet, nec passim, et qualibet in causa po-
sitionū aut articuloꝝ exemplum addere, nisi prius pars sit re-
sponderis praesertim cū principalis adest, ut egregie Bal. notat
in l. 2. n. 6. C. de lit. pend. cū se subscribit Luc. à Pen. in l. in Sa-
uris, in 5. col. uis. 2. ex quo C. de proc. sac. lib. 12. si quicquid
post examen articuloꝝ siue positionū exceptio danda est, ut si de
inde testib. super eis examinandis interrogatoria formari possint
quod tradidit quoq; Maran in praxi. in 6. par. 4. adu. 4. 19.
Et hoc quidē ob fortius in casu Purpurari procedit, quando posi-
tiones à facto proprio respondētis dependēt, non esse priusquā
respondum eis fuerit exemplum dandum. Nō. Ana. Graua.

i. Quae tamen.) Ite^a an dilatio ad deliberandum diltanti sit
34 per positionibus respondere sit concedenda. Hōi, in summa, de
de iuram. al. n. 4. concedendam affirmat. Quod quidem pro:
duo, quando de veritate respondere vult. Verum cum hodie per
verb. creda, responsum dare sufficit, haec dilatio concedenda
boudquaquam erit, ut Specu. voluit tit. de positi. §. 6. ver. qui d.
f. interrogatus. At si generalis procurator esset, dilationem ad
considerandum principalem praesigendam esse (si eam paruerit) cre-
diderim, arguente titum, quae Cassad. tradit de of. l. nu. 1. tit.
de dilat. Nō. Ana. Graua.

k. At dices tu.) Adde Practicam Papiensem in forma positi-
onum additis in verbo Simanque, ubi distinguit, tu cum videris,

l. Imo etiam.) Idem ait Hōi. in sum. de lit. consess. num. 3.
distant tamen Specu. sicum pugnant, ut de dilat. §. fin. ver.
item quid si datus, cuius sententiam iuratur Bal. in l. in contri-

35 dibus. §. illa C. de non num. proc. ubi. infra terminum probare
sui positiones fieri debere ait, quo elapsu ulterius producti nequa
quā possunt. nec aliter adversarius illi respondere obstringitur,
idemq; voluit in add. Spec. citato loc. in ver. lapsa termino. §.
caeterum, si positio obscura esset, usq; ad conclusionem in causa
declarari posse. Bal. ipse, qui nulla unquā sententia defuit scrip-
tum reliquit in l. tres denunciationes in fin. C. quem & quan-
quid. & facis quod Older respondet, cons. 244. Verum ex eo quod
parum infra actor dicit in ver. quod tamen, retractatio opi-
nionum fieri posse videtur, sed ceris parum germana erit, per
id.

id, quod diximus supra huius libri c. 1. sub lit. R. scilicet omnes terminos post litem contestationem esse peremptorios. Et quod de
36 *possessionibus auctor dicit, idem de articulis quandocumque aut*
et conclusionem in causa recipi posse censuit infra in seq. c. pro
pe finem, & ibi diximus sub litera C. Nic. Ant. Gravatus.

m Quod tamen.) Terminus ad faciendum omnes defensas
37 nec unico contextu à iudice statui potest, scilicet ad articulan-
dam, pendendum, producendum, & probandum, ut voluerunt. Bal.
Salic. Alex. & las. in l. properandum, nu. 14. C. de iudi. intelli-
git tamen cum temperantia, & causa id fieri posse, veluti ibi
las. animadvertit. Quae de re videat Franc. Marc. in q. Delpb.
34. *an finit & semel plures dilationes impartiri possint, et Fe-*
licius in c. licet causam, in quarto casu, nu. 56. de probat. ubi ait,
quid praefixo termino (ut fieri solet) ad probandum, & proba-
tum habendum per omnes genus probationis eo lapsi amittit pro-
batio exclusa videtur, cum iste terminus vim habeat exclusi-
onis, ibi, etiam Fel. nu. 15. quod quando talis dilatio ad proban-
dum, et probatum habendum impartita est, non sufficit testis in ter-
mino jurare, sed testimonio ferre necesse est. Nic. Ant. Gravatus.

n Vt pote si.) Dominium quo nam pacto praeteritur traditur in
38 l. officium ff. de rei vidi. & à Doctoribus in l. rē. quae nobis ff.
de acquir. poss. praesertim lasens. n. 18. & Ripa n. 13. & 40.
cum seq. Cuius quidem domini probatio admodum difficilis
est, cum non solum simul, sed auctoris dominium probare oport-
eat, aliter obtineri in causa nequaquam potest, ut Alex. prodi-
dit cons. 98 lib. 2. & cons. 11 libro quarto, cuius asteriscus est Af-
fili deus 40. & est communis opinio, teste Barolo in l. cū rem.
C. de probat. Et quoniam domini probatio difficilior habet
maius, ideo interpretes in praedictis locis consulere poter-
is, notam Roman. deus. 15. de re iud. in no. Doct. deus. 41. nu.

39 31. & las. in §. amicum, n. 71. insit. de offi. Verum datur
species, ut non sit difficilis aliquando sit ipsius domini probatio
ut puta in factis antiquis, in quibus probatio per samam suffi-
cit, ut Doct. probat in c. primo, de appe. l. ubi hanc opinionem,
communibus suffragiis esse receptam instatur, cui se subscribit
Aym. l. rati in no. de antiquit. temp. in prima parte, n. 3. quae
de re idem Doct. consilio 42. & 418. ubi etiam de communi
opinionem, Curt. Iurist. consil. 17 licet per te, et transmissas &
Hippoly. abunde in rubr. de probat. C. nato. 134. & sing.

405. necnon & Felinus in cap. v. c. 1. de testib. Ceterum hanc communem sententiam intelligas, saltem per samam probari dominum in antiquo: quando factum adeo antiquum est, quod metum centum annorum excedat, ut eo loci Aym. animad. uertit quod & nuncupationem tradiderunt Aretinus conf. 27. An dr. Barbat. conf. 6. col. 3. & conf. 8. col. antepr. lib. 2. post Cyn. atque alios in l. siquidem, C. sol. matr. Idcirco cum agitur de probatione dominiq. annorum 40 non sufficit sola fama, & hac opinio communis est esse Ripa in d. l. rem, que nobis in 7. post Alexand. conf. 13. colum. 2. lib. 3. & alias, quas citat Nicol. Anton. Ornatius.

De articulorum admissione.

Cap. XV.

S V M M A R I V M .

- 1 Index super admissione articulorum interloqui solet cum clausula, salvo iure impertinentium, ex stylo Rgm. Cur. & nu. 3.
- 2 Testes affuturi super articulis non admissis recipiuntur.
- 3 Articulorum super admissione, an interlocutoria sit necessaria?
- 4 Articuli non debent esse calumniosi, neque obiectiui, sed bene formati ac specificati.
- 5 Articuli presentari debent in termino ad articulandum dato, sed de stylo in Rota auditorio recipiuntur usque ad conclusionem, nu. 8.
- 6 Positiones quibus modis impugnentur.
- 7 Articuli in dubio admittendi sunt.
- 8 Rix integra quando dicatur, & nu. 11.
- 9 Articulorum admissione, pari est citanda.

10 Ar-

10 *Articuli facta conclusione in causa admitti non debent, tamen si admissi fuerint, valet admissio & conclusio tacite reuocata videtur.*

- Q**uod si habita, vel pretermissa responsione, positionibus, & articulis singulariter singulis, vt supra ponenti expedias materias articulatim probare, solet instare, vt articuli ad probandum admittantur, & iudex^a super admissione interloqui cum clausula presentatiua, de qua supra, scilicet, saluo iure impertinentium, & non admittendorum, cuius practicę ratio mihi adhuc satis non constat, cum eo ipso, quod iudex recipit articulos apud actuarium suū, eos saltem tacite admittat, nec iure cautū reperio, iudicē debere super hoc interloqui; ideo solet Palatii * testes affuturos super articulis non admissis recipere, Rota decisione 394. in no. si suspēso, de cau. pol. & proprie. Amplius etiā seruat, vt in causa attentatorū, & in quauis alia dū tamen beneficiati, testes non affuturi valide recipi possint licet articulis nō admissis, si modo essent de iure dātis & termini substantiales seruati fuissent, Rota dec. 315. in antiq. not. valeat receptio, de testib. & artic. admiss. Imo generaliter voluerūt domini, quod si in quauis causa, post quam termini substantiales fuissent seruati, reciperentur testes super articulis nō admissis, hoc nō esset magnū peccatū, nec propterea vitari testib. receptio, si modo articuli essent pertinentes, & quod* similis admissio non sit de substantia ordinis iudicialis, Rot. 391. in no. sit auditor, de testi. & decisi. 445. in antiq. not. si auditor, de admiss. articulo. & interloq. ^a Verū licet ista expressa iudicis interloquutio non sit de substantia ordinis iudicialis, vt supra, si tamē petatur, cum sit actus iudicialis, de more est, vt pars citetur ad videndū articulos admitti, per l. de vnoquoque Rota dec. 10. in no. fuit dubitatum, de fide instrum. num. 24. & pars audiri solet non solum volens ante admissionem contr. adicere, verum etiam potest appellare. Rota d. decisi. 391. in no. & 445. in antiq. ^b vtpote * quod articuli sint calumniosi; Rota decisi. 646. in antiq. dic. quod si aliquis, de articulis. Item, quod non sunt dispositione specificati,

- cati, Rota dec. 719. in antiq. nota, quod si aliqua causa, de
 arti. denique, quod obiectum & non bene formati, ac spo-
 sificari. Rota dec. 648. in antiq. sciendum, de articulis, vel
 1 * non dari in termino ad articulandum. Rot. dec. 847. in
 antiq. not. quod si in aliquo, de artic. de quibus articulis
 obiectum, & illorum admissione fufius dicemus, ubi de ex-
 ceptionibus re locus erit, quod frequentius dari solent
 loco exceptionis a reis, quibus satis est ob non ius actoris
 obtinere. Rota dec. 70 in antiq. nota, quod ubi constat, de
 re in idem si ex iusta quavis alia causa impugnentur, quas
 6 apud Spec. titul. de positio. 7. ubi docet. * quibus modis po-
 sitiones impugnentur, legere licebit, & ubi circa articu-
 lorum admissionem auditor dubitaret, potest illorum ad-
 missionem differre, & rem conferre inter patres, ut illorū
 vota habeat, Rota dec. 712. in antiq. Dic, quod si aliquis,
 7 de admissione artic. & si res * dubia redderet, consequen-
 palatium pro admissione inclinare, Rota dec. 644. Dominē
 c de Rota, de amisso. art. in antiquis. * Proci. * eadem ratione
 8 solet in quacunque causa etiam profana articulos de iure
 dantis, vel alias pertinentes admittere post terminum ad
 articulandum quindocunqz vsque ad conclusionem in
 causa, licet forte de rigore iuris non essent admittendi, c.
 pastoralis, de exceptio. Rota dec. 448. nota quod omnes, in
 antiq. de art. in causa profana; Immo illos admitteret pa-
 latium etiam post conclusionem saltem ex gratia. Aegid.
 concl. 447. articuli, de probat. & concl. 745. de testi. in in-
 d regr. ubi limitat * dummodo res sit integra, & docet, quan-
 1 do dicatur res integra, * & tunc per admissionem articu-
 lorum tacite rumpitur, & reuocatur conclusio si causa be-
 neficialis sit, Rota dec. 467. nota si post in antiquis, & idē
 si civilis, dummodo conclusio sit facta cum facultate reuo-
 candi. Aegid. d. concl. 447. & licet actus reuocationis con-
 clusionis videatur prejudicialis, & talis, qui requirat cita-
 tionem, vult palatium citationem ad dicendum contra, ha-
 bere aliam citationem in ventre, ad videndum reuocari
 conclusionem. Aegid. concl. 493. conclusio quod si daretur
 de iudicis.

LIBER

ANNOTATIONES.

- 9 **V**erùm licet.) Tu enim * Barriam videas in c. 2. de re-
sub. dicentem, audis interloquutoriam in articulo ad-
missionis nullius esse momenti, si adversarius non ceteris, cui
con. entians. A rebus. conf. 35. & las. in l. si opus novum num. 9.
ff. de iureiur. post multas auctoritates, quas allegat, præsertim
Rota & Bar. etque lincia in ca. audis, de procur. & Abb. in
10 c. quoniam contra, de proba. quid. & si facta conclusione in
causa, amplius articuli admitti non debent, tamen si admitti
fuerint, valet admissio quia intelligitur tacite revocata tantum
fit, que ne dum expressè, sed tacite revocari potest, ut ibi las. et
in priore eadem lectura p. 42. post Alex. et las. & ita in Rom.
curia observari ait, quod tamen sane intelligat, ut in d. decis. de
claratur, scilicet si iudex conclusionem in causa factam fuisse,
certus erat, aliàs in iudic. sed de hoc vide, que statim post au-
thorem dicam in littera E. Nic. Ant. Granatius.
- † **V**tpote si.) Vide, que superiore cap. diximus sub littera C.
- **P**ro ut eadem.) Huc spectant, que in iam cap. a littera L. ha-
beantur, & in Formulæ. termi fol. 26 & iterum fol. 63, in vesp.
de dilatione. Nic. Ant. Granatius.
- d **D**ummodo.) *Rer.* integra tunc dicitur, quando nondum ci-
tilitatio emanavit, ita Bar. & ceteri declarant, in l. et quia, ff. de
curis. & omnia iud. per cap. gratum, de offic. deleg. & Abb. in
c. relatum, eod. tit. ubi Dec. num. 5. & Maran. in praxi, in 4.
parte in 1. prin. dist. num. 56. Nic. Ant. Granatius.
- **E**t tunc.) Adde Affl. decis. 113. nu. 2. ubi meminit decis.
DD. Rota, & videas Argid. concl. 55. & 57. Marf. in praxi,
in 7. examinanda, nu. 12. & que supra diximus sub littera C.
Nicolaus Antonius Granatius.

De positionom, seu articulorum, ac confessionum
 revocatione. Cap. X V I.

S V M M A R I V M.

- 1 **P**ositiones quando revocari valiant, & n. 6. et 17
 2 **P**ro-

- 2 *Procuratoris confessio reuocatur.*
- 3 *Confessio procuratoris in tribus differt à confessione principalis.*
- 4 *Confessio procuratoris plurimum differt a confessione principalis, scilicet tamen.*
- 5 *Procurator an possit positiones reuocare, etiamsi de errore non doceat.*
- 6 *Positio reuocari non potest, si est probata vel iurata, scilicet, ut nu. 20.*
- 7 *Procuratores cauti contra positiones protestantur, & quomodo.*
- 8 *Procuratores antequam petant in causa pronunciari, omnes errore reuocare solent, & nu. 21.*
- 9 *Confessio iudicialis vim sententia habet.*
- 10 *Sententia ex inualido processu fallitur, stante confessione.*
- 11 *Confessio quando praiudicat.*
- 12 *Confessio iudicialis notorium inducit, limit. tamen, & ampliatur.*
- 13 *Confessio aduersarij non prodest, quando agitur de titulo beneficii.*
- 14 *Confessio erronea reuocatur, scilicet tamen pluribus modis.*
- 15 *Confessio an possit pro parte acceptari, & pro parte non.*
- 16 *Confessio tanquam erronea non solum ab eo, qui errauit, sed etiam ab eius herede reuocari potest.*
- 17 *Confessio facta in positionibus, & in libello, regulariter non reuocatur.*
- 18 *Confessio procuratoris domino praiudicat.*

R

19 Con-

- 19 *Confessio advocati quando noccat.*
- 20 *Cōfessio etiam iurata reuocatur, errore probato.*
- 21 *Confessiones veluti erroneæ post conclusionem in causa reuocari non possunt.*
- 22 *Confessiones persuasæ aduersarij extortæ, etiam post sententiam reuocari possunt.*

Positionibus datis & responsionibus quandoque evenit
ut respondentem aliquid respondisse vel poenitente ali-
quid posuisse poeniteat, ex quo aliqua confessio resultet par-
ti præiudicialis, & quæ quando, quantum, & qualiter latè
docet Specul. titu. de confess. §. 3. per totum, & Aegid. con-
clu. 691. confessio, de confessis cum pluribus sequen. Pote-
rus, ubi opus erit, vel libebit, eo recurrere, & a te ipso vi-
dere. Hæc a præiudicio indulget lex revocationis reme-
dium, vel videlicet pars, quæ positiones dedit, illas reuo-
care valeat, quandoque ante sententiam cum tempera-
mento tamen & si confessio erronea sit, l. de ætate, §. qui iu-
sto, & §. fin. ff. de interroga. actio. l. non facetur, ff. de
confessis, l. error, C. de iuris & fact. ignoran. cap. fin. extra
de confessis: quo casu is, qui errorem allegat, is de illo do-
cere debet, l. ei qui, ff. de probatio. & secus vero, si confes-
sio non per errorem, sed ex certa scientia facta fuerit, non
admitteret enim lex hoc casu revocationem, l. quidam in
iure, ff. de donat. l. Iulianus, ff. de confess. l. qui Stachum,
eod. tit. Idem si post sententiam vellet revocare, non ad-
mitteret enim lex revocationem, d. l. error, C. de iuris &
fact. igno. nisi talis error probaretur, qui omnem culpam
etiam minimam excluderet, & tunc quoque non nisi via
extraordinaria restitutionis in integrum ex clausula gene-
rali, si qua mihi iusta causa videbitur, l. de ætate, §. nec
causa, l. cum fideicommissum, ff. de interroga. actio. quæ
tamen intelliges, si modò error, qui allegatur & proba-
tur sit error facti & non iuris, quia error iuris indistinctè
præiudicat, l. error, C. de iur. & fact. ignor. & præterea
eius non revocatur confess. propria. l. a. ff. de confess. licet
non delict, qui contrariam sententiam sequuti fuerint illa
tamen

tamen communis est Aegid. d. decif. 695.

- Sed & quæ de reuocatione confessionis supra diximus.
- d de iure procedunt & etiam si confessio per procuratorem
 2 facta esset, præiudicat enim domino si non reuocetur, &
 reuocatio non admittitur, nisi dominus doceat rem aliter
 se habere, & sic de errore, L. certum, §. sed an ipsos. ff. de
 confess. Abb. in cap. 1. vt lite non contest. in tertio mem-
 bro, Felinus ibidem colum. 9. num. 14. vers. circa tertium
 membrum, Specul. tit. de confess. §. fin. numero 1. versic. si
 vero sit per procuratorem. Aegid. concl. 695. factum, de
 confess. procur. quod tamen intelliges, si modo non fuisse
 voluntaria, & spontanea procuratoris confessio, vtpote
 quod si vltro obtulisset confitendo, vel aliis de dolo suspe-
 cta esset confessio, Aegid. d. decif. 695. ibi; dixi autem volun-
 taria. Felin. d. c. 1. de confess. colum. 9. num. 15. versic.
 3 Prima declaratio, addo* quod confessio procuratoris de iure
 in tribus differt à confessione principalis. Primum est,
 quod confessio propria prætextu erroris iuris, nõ reuoca-
 tur. l. 1. ff. de confessis, secus vero in confessione procurato-
 ris, Cyn. io l. 1. C. de confessis, Butr. & Abb. in d. cap. 1. vt li-
 te non contest. Secundum, quod confessio propria impe-
 dit appellationem, & facit quem præiudicato haberi l. 1.
 de confessis 2. quæst. 7. b. duum, secus in confessione pro-
 curatoris, Felin. ibidem. Tertium est quod confessio pro-
 pria occidit alia causa, non sic procuratoris, Spec. de cõ-
 fessis §. videndum. vers. nunquid, Butr. & Abb. ac Felin. d.
 c. 1. de confess. dict. col. 9. nu. 13. vers. Quarta declaratio,
 4 ideo* de iure communi plurimū interest quod confessio sic
 facta per procuratorem, vel per principalem qua in re ru-
 adueres, quia plerunq; confessio procuratoris efficitur
 principalis & propria, vtpote si principalis mandatum ha-
 beat ad sic respondendum, Aegid. d. dec. 695. factum, de
 conf. proc. vers. dixi ex mandato domini præcedente. Pel.
 d. c. 1. vt lite non contest. col. antep. nu. 16. idem si subse-
 queretur ratihabitio, quæ mandato comparatur, Aegi. ibi
 dem vers. dixi, vel eius ratihabicionem, quā intelligemus
 etiam de tacita, vtpote, quod procurator sic respondisset,
 & principalis sciuisse, & passus esset, R. ot. dec. 373. in an-
 tuq. nota, quod vbi procur. de confess.

Quæ etsi de iure vera sint, ex benignitate tamen palatium mos inoleuit in palatio, ut si per procuratorem daretur positiones, reuocari possint etiam per procuratorem, non aliâs docto de errore, idque etiam si cum eius iuramento daretur essent materia, si modo causa beneficiæ, matrimonialis, vel aliâs talis, in qua animæ periculû veretur, quo casu admitti consuevit, & confessionis reuocatio, & materia contraria priuæ scilicet cum iuramento super errore, in causis verò profanis, idem, dummodo positiones non fuerint specificatæ medio iuramento, quia isto casu non admitteretur procurator volens reuocare, vel contrarias materias dare, ad not. in cap. cum in positionibus, de confess. libro 6. Rota decis. 160. in nou. procurator, de procur. & de artic. & si procurator ad reuocandâ confessionem, ut supra admitteretur, non aliâs docto de errore: ergo multò magis ad illius reuocationem admitteretur principalis, secundû Felin d. c. 1. ut lite non contestata. antep. nn. 16. versic. non reperit. Sed quid seruiamus in confessione propria principalis, prædicta. n. dec. de confessione tantum procuratoris loquitur, in cuius reuocatione potuerunt domini faciliores se reddere ea ratione, quod plerumque procuratores Rom. Cur. tanquam malè informati propter causas, quæ ut plurimum ex longinquis partibus veniant, faciant istas positiones, & confessiones, quæ ratio in persona principalis cessare videtur an fortè, quod attinet ad confessionem principalis, in iuris dispositione remanebimus, ut nō reuocet, nisi docto de errore, per supra dicta, Aegid. attestatur idē seruari in palatio etiam in reuocatione confessionis propria, ut admittatur volens reuocare, etiam non docto de errore, loquens de confessione principalis, & non procuratoris, imò, quia (ut supra diximus) reuocatio de iure admittitur ante sententiam dūtaxat. Aegid. attestatur vñ palatii interpretatum fuisse illa verba, idest ante sententiam, vel aliâs re iudicatam, conclusione 693. erronea confessio, de confessis, in finalibus verbis, qui tamen palatiivsus duas recipit sectiones. Prima est, ut non procedat, ubi positio, de cuius reuocatione ageretur, esset iam probata in actis: repelleret enim hoc casu volens reuocare, quasi calumniosè

nisi ageret, Alexand. in l. prima. §. si quis simpliciter,
 e ff. de verborum obligat. colum. tertia, in fin. verb. « Secun-
 da sectio est, ut non procedat, ubi positio vel alias con-
 fessio facta in causa profana esset iurata. Rota dec. 160
 in no. procurator. de procur. & articu. in fin. quæ licet lo-
 quatur in procuratore, multo magis idem erit in princi-
 pali, ubi vellet reuocare confessionem propriam iuraram
 Feli. d. cap. 1. ut lite non contest. columna ante penult.
 Secus autem, ubi vellet reuocare confessionem procura-
 toris etiam in alia instantia factam; Rota dec. 301. not.
 quod positiones alias dec. 34. de testi. in antiqu. quæ ratio-
 ne inoleuit protestationis mos, ut cauti procuratores
 7 soleant semper, cum ex aduerso positiones dentur, proce-
 8 dari, ut desuper eis non recipiantur testes, nisi specifica-
 tis materiis medio iuramento, & quando principalis ad hæc
 protestantur, quod nisi per principalem met finaliter spe-
 cificentur, & hoc ut non liceat postea renocare, neque co-
 trarias materias dare, ut supra, quod tamen intelligo, ut
 stante iuramento remaneamus in terminis iuris commu-
 nis, ut non admittatur reuocatio, nisi cum temperamento
 si iusta erroris causa subesset, & probaretur, gloss. in c. fin.
 in verbo iusta, de iurciando, & docet cons. Neap. dec. 1.
 23. in causa antiqua, numero tertio, versic. maxime etiam
 confidero. Ceterum scies in hac specie reuocationis con-
 fessionis, quod facilius sit admittenda reuocatio confes-
 sionis factæ in respondendo articulis, quam alia quævis
 confessio, ex ratione, quod ex quo ad positionem partis
 videretur facta, quasi ad persuasionem aduersarii, Bart. in
 Lerror, l. colum. C. de iuris & facti ignor. & in l. prima,
 ff. de eo, per quem fact. erit. ubi etiam Alexan. Feli. dist. c.
 1. ut lite non contesta. dist. colum. ante pen. num. 15. vers.
 scias tamen quod facilius, & propter facultatem sacri pa-
 9 lacii in admittendo reuocationes huiusmodi g solent cau-
 10 ti procuratores, ubi causa fuerit in calculo ferendæ sen-
 tentiæ, antequam petant in causa pronunciari, reuoca-
 re omnes errores in genere, etiam per principalem, si eius
 copiam, vel mandatum ad hoc speciale habuerint idque
 ex ratione, ne tempore latæ sententiæ reperiantur in actis
 confessiones non reuocata, quæ intentioni obtinentis

Repu-

repaguent, & ita legens multa antiqua regesta à Senioribus didici.

A N N O T A T I O N E S.

- 9 **Q**Uæ quando) Confessio * iudicialis vim sententia habet
 10 **C**on præter præceptum de solvendo nihil expellat. d. 1. ubi
 omnes C. de conf. cum. confessus pro iudicato censetur. Res. dec.
 425 fuit dubitatum, in no. l. sius ma. ar. ibiq; las. in 4. not. C.
 de rep. & alibi hered. fuit & illud saluatoris nostri. Lata. 19
 De ere rae te iudice ferre nequam. Hac enim confessio, destitit
 plenissima probatio. ut per Cora. conf. 124 & 161. lib. 4. amno-
 que probationis penus superat; Rito conf. 391 & las. in l. Ti-
 tia. nu. 39 ff. de verb. oblig. & in l. licet imperator. nu. 10 de
 10 leg. 1. usque adri * ut ex inualido processu si confessio exierit,
 sententia preferri possit Lonsfr. in c. quoniam contra, in verbo,
 11 Confessione. de probat. Mars. conf. 39 & sup. 220. ubi * plures
 casus quando confessio præiudicat enumerat videbis Gram.
 conf. 40. nu. 0. & Affi. dec. 372 num 6 cum sequens. Quod qui-
 dem sanè intelligendum erit. multisq; modis imperandum, ut
 per Capr. dec. 129. Verum Fel. in rubr. de probat. num. 2. stri-
 psum reliquit. & citantibus suffragi: esse receptum ait, quid
 confessio non est probatio. cui stipulatur Hippoly. Mars. in
 rub. ibidem de probat. numero 74 que quidem communis adma-
 12 dum suspecta mihi videtur Et talis * confessio notarium indu-
 cit, per Affi. dec. 176 & Gram. dec. 31. num 8. & lasius dec.
 36. num. item 36. cum sequens. Quod tamen intelligas in ci-
 vilibus, ut facta conclusione in causa decum habeat, alias noto-
 rium antea nequaquam induceretur, ut voluerit Glos. & Imo.
 in capite significaverunt in verb. liquere. de app. l. Felix. in c.
 de infundatione, red. sit. & Affi. dec. 176 num. 4. De hac con-
 fessione iudiciali Dec. legum in cap. ut si clerici. nu. 17. usque ad
 nu. 44. de iudi. ubi cumulatissimè, qui potit rez. namq; uno mo-
 do ampliat, & decem limitat Limita etiam, ut per eundem
 13 Dec. in c. dilecto. nu. 3. de appell. quando * agitur de titulo bene-
 ficiali, nam tunc confessio a iuratore agens non prodest sed ti-
 tulum probare debet, sanè tamè hoc intelligat, ut per Baer. conf.
 40. nu. 72. & DD. Rota dec. 44. de res. in anteq. Hieronius An-
 tonius Grammatice.

b. Si confessio erronea; Quid? confessio ab errore facta, n-
 14 gulariter renouetur, videat. offatim per Ias. tradentem regulam
 cum quinque limit. in l. error, nu. 2. cum sequen. & nu. 19. C. de
 iur. & fact. igno. & inter ceteras, ait non posse confessionem renou-
 cari, postquam ab adversaria ea fuerit acceptata quod produm
 etiam est ab Alex. cons. 90. lib. primo. & latius à Marf. in pra-
 xi. §. postquam, nu. 26. cum seq. Sed si à parte acceptata confes-
 sio non fuerit ea veluti erronea reuocari potest, ut ei loci habe-
 tur, & tradit. Doff. in l. una praesertim Salic. C. de confes. l. ur.
 cons. 73. & Felin. in cap. si cautio, de fide instrum. Requiriturq;
 etiam, ut prauidetur dispensio, quod expressim à parte acceptetur
 Ias. in dict. l. error, num. 3. qui hanc esse communem iussur:
 Necnon & Alciat. in rub. de verb. obligat. num. 3. Hinc post
 Alexand. cons. 20. lib. 3. Ias. dixit, quid confessio, ut ueracis, no-
 iesse ostendit, sedum dicere illam parit praesentem factam fuisse
 sed etiam expresse acceptante, idemq; voluit in l. qui Roma. §.
 calcedones, numero 3. ff. de verbor. obligat. & in l. postquam
 liti, numero 2. C. de post. & traditur per Beltran. consilio 291.
 & 272. num. 4. lib. 3. & Paris. cons. 34. num. 29. lib. 1. Decreta-
 men in d. l. postquam liti. & in cap. si clerici, nu. 37. de iud.
 huius opinio adversatur, ut acceptante ipsam confessionem ex-
 presse etiam si minimè ea ferri valens, quia acceptare praesens
 praesumitur confessionem in sui fauorem tendentem, ut iuncto
 Alex. se compugnanti visum fuit in l. 3. C. de repud. l. area, cui
 consensit Maran. in praxi, in 6. pa. §. alibi nu. 2. affirmans hanc
 opinionem frequentiore calculo ab interpretibus receptam esse
 quam & in iudicijs saepenumero confirmatum vidi. Quicquid tū
 munierem tunc tuncquidem Alia sibi ipsi contradicens iussur
 in tract. pref. reg. 3. pref. 21. nu. 6. & 10. & Cotta in Rich. in
 ver. confesio. 2. Eius tamen procuratores fauorabiles dispensantes
 expresse accepti. Qua quidē parte praesente emanata plenè pro-
 bant, ut superiores auctoritates concidunt. Serus vero si disp-
 so parte absente fuerit, tunc enim semiplenam tantum prole au-
 tem induceret, Doff. in l. admanendi. ff. de iureiur. Pau. Cast.
 cons. 79. lib. 2. Quod tamen cum temperamento intelligas, nisi
 absenti nomine confessio ab aliquo acceptata fuisset. Nam hoc
 casu plena probaretur, ut Accurs. & Pau. Cast. valere in l. iate
 pacti, in pr. in ff. de post. quibus praenata iura se Marf. iul. scri-
 15 bit, nu. 13. *Animaduertendum* tamen erit, quid confessio cum

L I B E R

acceptatur, non potest pro parte approbari, & in parte reſtui,
nam circa eundem alium non admittitur diuifio, cum in eam
propi materia totū approbari, aut reprobari debet. *l. neminem.*
ff. de leg. 2. Ro. dec. 408. ſuis dubitatum & quaſitum, in ſu.
in no. Alex. conf. 80. col. 2. verſ. poſter. lib. 7. Soc. conf. 129. non
inſiſtendo, col. verſ. pro certo, lib. 3. Bari. in l. Aurelius. §. vlt.
ff. de lib. leg. Abb. in c. 1. de poſt. pr. alac. ubi tamen limitas, cum
videat. & laſ. qui non uno in loco hoc prodidit, ut in l. ſi quidā
num. 2. C. de tranſ. & ibi quid ſi quiſpiam conſtituit cum taxa-
tionis tantum, & in l. contra iuris. §. ſi filius, numero. 12 ff.
de poſt. & in l. Potapianus. §. cum qui adminiculi, numero.
11. cum ſequen. ff. de acquir. poſt. Qua de re videat. que in ſequē
tiſ l. p. t. 1. ſub littera F. adnotauimus. Ceterū ſtatim (errore cui
non docto) poſſe conſeſſionem reuocari docuit laſ. in diſt. 1. er-
ror, num. 9. amir a ſecula eſt Tiraque. multis exemplis in tra-
de utroque retract. in retract. reuoc. §. 1. in gl. 5. nu. 15. Quod
ſanē erit inuēiendum, niſi inſcriptis conſeſſio redacta fuiſſet:
nam tunc errorē probari oportet, authoribus Alex. conf. 92. col.
vlt. lib. 5. & conf. 87. no. Alciatus in de preſum. preſ. 21. num. 3.
Rui. conf. 5. nu. 15. lib. 4. & Tiraq. eo quem citauimus loco, nu.
14. argui laſ. ubi ſupra. Item & hac ſaltē ſpecie error probandus
eſt, nec conſeſſum conſeſſionem reuocare ſufficeret, quotiescumque
deſeſſio ab aduerſario acceptata fuiſſet, ut per Ro. Arct. & Al-
cin. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de verb. obl. Alex. & laſ. in
l. quicquid aſtringenda, et vi. Marſ. ſing. 315 acceptatio. & Ti-
*16. raq. alleg. loco, num. 19. cum ſeq. Qua quidem * conſeſſio velut*
erranea, nedum ab errate, ſed eius ab herede reuocari poſſet, ut
teſtis eſt laſ. in l. non idcirco. C. de iur. & ſuit. igno. & in Lcū
teſtamentū. nu. 4. et vi. & iterū in l. ſi quis. §. ſi q. plures, nu. 6.
de legum. 1. Et uſque adeo verum eſt, errantem conſeſſionem re-
uocari poſſe, ut etiamſi geminata ſit, hucusque reuocari queat,
Gram. voto 59. & 10. & conf. 69. laſ. diſt. 1. error, num. 29. Eſt
non deſat, qui diuerſā opinionē ſuſcipiant, ut late laſ. ipſe oſten-
dit in l. vna, nu. 7. C. de err. calc. autem poſſe reuocari commu-
nibus ſuffragiis receptum eſt, eodem laſ. aſſeſſante in diſt. num. 9.
Qua de re videbitis apud Marſ. in l. 1. §. vlt. ff. de quaſt. Sed hoc
etiam in materia ſilencio innuacere minimē duxi, quid conſeſ-
ſio praeſentis erroris haud reuocatur, quando poſt. dū terminū
ad deliberandum emanauit, ea quippe ratio, quia deliberans
praſu-

presumitur. *Gloss. 1. in fin. l. de literis de dicit. qui commen-*
dant Abb. in c. olim ex literis de respons. Rem. sing. 108. et las.
in l. serui electio. n. 19 de leg. 1. & in d. Lrona. n. 9. de error.
cale. Nicol. Anton. Gramatius.

c Secus vero.) Confessio * qua in passionibus non ab errorum
 17 sit. non reuocatur ad instar confessionis, que per libellam indu-
 citur. *I. cum precum. ubi B. i. C. de libell. et las. in l. si qui in (i*
scribendo. num. 10. C. de pact. Verum si admonitum velim. la-
cum habere. quando passionibus in iudicio presentibus fuerit. & à
iudice admissa. alijs reuocari eas posse Bal. consuit in l. genera
liter. §. sed iuramento. col. 1. responsa super C. de reb. cred. Et
nos. in c. cum contingat. de offi. deleg. refert & approbat Mara.
in practi. in 6. p. in §. alio. n. 3. Nic. Ant. Gramat.

d Etiam si confessio.) Quod * procuratoris confessio dominus
 18 preiudicat. testatur *Ass. decif. 148. num. 3. ibique totam con-*
fessionem (re tamen non integra) ipsius etiam procuratori non
esse affirmat. Qua de re las. legat. consil. 47. lib. 1. & omnia
Aegid. dec. 695. atq; Tiraque. de utroq; retrah. in retrat. de
 19 *ura. §. 1. in gloss. 1. na. 13. cum sequen. Vbi quoq; quidam adu-*

casi confessio noceat. & quod statim reuocari potest. ut per *Fulg.*
 & *Pau. Caste. in l. vlt. C. de err. aduoc. intelligat tam in practi-*
 catoris confessionem dominus abesse in eadem iudicio. secus vero
 in alio secundum communem Delle sententiam. quam citat.
Abb. in c. per inquisitionem. de elect. Ceterum. procuratoris
 confessio à domino reuocari potest. etiam si in articulis cū iura-
 mento facta fuisset. *Rot. decif. 19. de procur. in no. & Fel. tradit*
 in cap. 1. n. 28. cum pluribus sequen. ut lre pend. apud quem
 hanc videbis materiam luculentè enucleatam. *Nic. Antonius*
Gramatius.

e Secunda.) Intellige nisi de errore probaretur. quo casu etiam
 20 iurata confessio reuocari potest. nam qui errat. periturus nō est
 21 *l. 2. §. 1. l. homines. & i. quāto de iur. et traditur per Bat.*
in c. vlt. de confes. Sac. cons. 97. in presentidib. 1. las. in l. vna.
n. 9. C. de error. cale. & in l. error. na. 30. C. de iur. & fact. ign.
Dec. in c. cum venerabilis. n. 18. de excep. Ass. dec. 83. na. 3. &
Gram. in d. not. §. 7. & 10. & conf. 69. Nic. Ant. Gramat.

f Nisi specificatis.) Huc spectat. quod supra c. 14 sub littera A.
 scripsimus.

g Solent cauti.) Hæc tamen intelligat quotiescunq; confessiones

LIBER

- 21^a *veluti errantes ante conclusionem in causa reuocantur, nam postea nequaquam eas reuocare permittitur veluti Bar. aliq. explicant, in d. l. error, idemq. Bar. in l. non facietur, col. 2 ff. de conf. Bal. in l. 1. col. 3 C. ne ex del. def. Arch. & Ioan. And. nonnulli, in c. 2. de rest. in integ. & Aft. dec. 44. nu. 2 Verum cum temperamento intelligendum hoc erit, nisi confessiones per iudicem aduersarij factae fuissent, tunc etenim post sententiam quoque reuocari possunt, ut Bar. citatis in locis adnotauit, quem consueuit las. in l. 1. nu. 2 ff. de cond. indeb. & traditur per Bald. in l. de miscela, col. 2. vers. 2. opp. C. de in integ. rest. Nicol. Anton. Gratianus.*

De responsionibus rei ad positiones actoris, deque interrogatorijs ac exceptionibus eiusdem.

Cap. Vlt.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes tribus interrogationum speciebus interrogari solent.
- 2 Odiosa restringenda sunt.
- 3 Obiectus specificari debent, & nu. 18.
- 4 Exceptio non specificata repellitur.
- 5 Obiectus praestans, an audiat, si de titulo non doceat.
- 6 Possessor etiam iniustus defendi debet in sua possessione, donec constet de meliori iure alterius, & num. 22.
- 7 Obiectus an in quacunque parte iudicij tradi possint, & nu. sequen.
- 8 Tertius quando obiectus dare possit.
- 9 Tertius admittitur in causa, in statu, quo reperitur, & num. 24.

10 Prae

- 10 *Prædicta illa communis excipiendi generalia, & quem effectum operetur, & nu. 13.*
- 11 *Obiectus si specificati clarè non fuerint, an possint declarari.*
- 12 *Obiectus si quis ignorauerit, an possit terminū eorū dare admittendus sit, & an super ignorantia suo situr iuramento.*
- 14 *Obiectus etiam in secunda instātia dari possunt.*
- 15 *Rescripto si neutri, quando obijci possit.*
- 16 *Interrogatoria qualiter quatuor modis fiant.*
- 17 *Exceptionum peremptoriarū, & dilatoriarū differentia, de earumq; effectu, remissū tamen.*
- 18 *Testes quando repulsantur, eorum defectus, non in genere exprimi debent, puta, sunt fures, spurri, adulteri, & huiusmodi, sed in specie.*
- 19 *Dixi quando est de substantia, debet fieri specialis mentio.*
- 20 *Libellus generalis & obscuras parte non opponente procedit in summarij.*
- 21 *Actio carens à limine iudicij repellendus est.*
- 22 *Possessione sua nemo absq; causa cognitione priuandus est, etiam si esset prado aut intrusus.*
- 23 *Dilationes in materia repulsa contra testes, non absque magna causa cognitione conceduntur.*
- 25 *Tertius sciens litem & se non opponens, praeludicat sibi.*
- 26 *Tertius non impedit exequutionem sententiae, si illi de indemnitate caveatur.*
- 27 *Probatio in promptu quando dicatur, arbitrio iudicis committitur.*
- 28 *Testes veniant instrumentorum appellationes.*
- 29 *Præ-*

LIBER

- 29 *Prasumptio iuris liquidissima est probatio.*
- 30 *Ignorantia non prasumitur, cum res palam innotescat.*
- 31 *Ignorantia solo iuramento probatur, admittitur tamen probatio in contrarium.*
- 32 *Repulsa testium in causa appellationis, an dimittatur.*
- 33 *Repulsa est defensio.*
- 34 *Repulsa in causa attentatorum admittitur.*
- 35 *Repulsa facta conclusioni non conceditur.*
- 36 *Repulsa in causis summarijs an concedenda.*

EX diverso, si tu partes rei sustinebis, munus tuum erit intentionem actoris optimè scrutari : & quod ad responsiones positionum attinet, quantum salua conscientia poteris, nihil de actoris intentione concedere, quarum responsionum formulam apud vulgare Formularium procuratorum Ro. Cu. habes non repeto amplius, & articulos diuerse partis diligenter considerabis in omni capite, & primo interrogatorijs in examine siendis, & exinde exceptionibus studebis pro viribus actoris intentionem extenuare, prout reo incumbit. 4. q. 4. c. 1. In quo genere extenuandi intentionem actoris per viam interrogationum, a. « solemus testes tribus interrogationum speciebus interrogare, nempe quibus, vel factum, quod ex aduerso articulatur ratione alicuius qualitatis, temporis, loci, alione respectu alteratur, diminuitur, vel alias mutatur eius effectus, ita, vt alleganti nò profit, vel quibus ratione personæ vel denique ratione dicti ipsius testis tollitur de fide sua in totum, vel in partem : quòd si exceptionibus quoque b. actoris intentionem extenuare volueris, & vtriq. triplici exceptionum specie pro rei defensione vti solemus, de peremptorijs loquor, & alias præmitto, nempe, qua scilicet ratione personæ actoris, vel ratione defectus in titulo eiusdem, vel denique ratione melioris iuris ipsius rei actoris in-

intentionem enacuamus atq; elidimus. Pro quibus agendis formulas supra citato vulgaris formularii libello habere licebit, materiam vero tribuet tibi legalis potius su-
pellectilis, quàm longa fori versatio.

Quarum exceptionum si ultimam speciem respiciamus, hæ exceptiones tametsi principaliter ex eis inferretur, ius alteri parti non competere, cum tamen redant ad purificandum, vel alias instruendum ius & titulu ipsius excipientis, passim admitti solent, prout supra de articulis actoris docuimus; sed reliquæ duæ species cum per similes exceptiones non doceatur, neq; principaliter, neq; in consequentiam de aliquo iure excipientis, sed de nò iure alterius partis, dicimus eas esse de materia obiectiua. & cù videatur quis simili materia actoris potius personâ, ac titulum arguere, & defectus opponere quàm de iure suo dare, consuevit sacro palatium in similibus difficilius esse admissionis, ea ratione, quòd materia odiosa videatur, in
2 qua * non est laranda, sed potius restringenda licentia, argumen. capitul. 12. quæstione 3. capitula si quis episcopus criminationes 7. quæst. 8. quis crimea. & l. sciant. de acc. & prima difficultas sacri palatii est in hoc genere, vt non requirat à producente specificationem, de qua in l. libellorum. ff. de accus. canonizata in 1. quæst. 3. in Rota decis. 36. in no. fuit dubitatum, de libell. oblat. & iniuriis, in princip. & hoc * quia de iure expressum est,
3 similem specificationem in obiectibus necessariam esse, etiam in beneficiati causis in capit. vt circa, de election. libro 6. & in clementin. constitutionem, eodem titul. Innocen. in cap. cum vendissent, de in integrum restit. Rota decisio. 606. in antiq. Dic, quòd stylus sacri palatii, de materia obiectiua. & propterea nisi similis materia sit, vt supra bene specificata, non consuevit admitti in palatio. Rota decisio. 648. in antiq. sciendum, de articulis, & 780. etiam in antiq. sciendum, de articulis obiectiuis, Aegid. conclus. 447. si contra, de probatio. & concl. 561. conclusio, de excep. & quod ad temporis expressionem attinet, in hoc diffidet specificatio nostra ab ea, de qua in d. l. libellorum, quod satis erit exprimere
d mensem & annum, & non cogeri specificare diem & nisi
forte

- fortè effimus intatu in quo dies esset de substantia. Nie.
 4 Nihil in verbo, articulo, numero sexuo. Quæ * tamen omnia intelligas, & quæ supra diximus, similes materias male specificatas non admitti, & videlicet parte opponente, quoniam et si materia alias sit bona, spectat tamen ad partem allegare, quod non sint bene specificata, & non tenetur iudex id a se supplere, parte non excipiente, etiam si absens sit, dum tamen contrumax esset, nisi fortè specificatio esset valde necessaria, & magni effectus in materia subiecta. Aegid. concl. 434. si contra, de excep. Amplius intelligas, nisi materia, quæ daretur obiecta, esset iam probata. Rota dec. 780. in antiq. sciendum, de articulis obiecti, utrimo non solum si plenè probata esset, sed etiam semiplenè tantum, utpote, per unum testem, quasi tunc omnis calumnie suspensio cesset, Aegid. concl. 432. si mandatur, de probat. cuius arg. idem dicendū esset, ubi quis aliis modis satisfactionem calumnie deduceret.
- 1 Secunda * difficultas est, ut non audiat quis volens dare obiectus nisi prius de titulo, vel aliis de iure suo doceat, argumēto notatorum per Innoc. in capitul. cum Ber.
 2 de re indicata, quandoquidem non solet quis audiri, nisi sius inter sit, id not. per eundem Innoc. in c. super bis, verbo, excludatur, de acc. & est gloss. ordinaria in c. prius electionem, de conce. parbo. Aegid. concl. 383. non possessio de excep. & in proposito consuevit palatium admittere pro sufficienti interesse ad finem dandi obiectus, si is, qui daret illos, possessor esset, audiretur enim volens possessor dare obiectus absque eo, quod de alio iure suo doceret Rota 418 not. an reus, de exceptio. obiect. in antiqu. & decil. 70. nota quod ibi constat, de re indic. in antiqu. & 2. in antiquioribus Bisignet. Cassad. decil. 2. de excep. in flo.
- 3 2 loque * ea ratione, quod inter sit possessoris etiam ius
 4 non habentis non amoveri à possessione beneficii, donec constet de meliori iure alterius. Rota d. decil. 70. in antiqu. & satis est reo vincere ob non ius alterius, etiam si per eius confessionem, vel aliis constaret de non iure suo, argum. l. si. C. de rei vend. & notatorum per Compostell. in ca. mandatis, de rescript. Cuius rei ratio est, quia melius est, quod possessor iniuste remaneat in sua possessione, quam

et iniusta, vel vitiosa, quam dare alteri vitiosum ingressu de nouo, præsertim, quia si possessor erit iniustus, subest suo ordinario, qui poterit pro officio suo illum à possessione amouere, ca. ordinariis, de offi. ordina. lib. 6. Io. Mo. in c. vt circa, de elect. eod. lib. verbo, inter dictam Rot. d. dec. 418. in antiq. no. An reus, de excep. obiectiis.

- h. Tertia & denique difficultas est, vt * non passim in quacunque iudicii parte admitti solet hæc materia obiectiua, veluti de simplicibus supra docuimus, idq. eadem ferme ratione superius allegata, quod veluti concernens defectu tituli, vel personæ aduerarii, & non ius dantis, visa fuerit odiosa, & propterea arcenda eius probatio, l. quidam, ff. de lib. & posthu. c. poenz. dist. 1. de poen. Specu. rit. de excep. §. 3. incip. Dicto, de dilatoriis num. 9. vers. & nota, quod si contra excipientem, ibi; & hæc repulsio præcipue locum habet contra exceptiones criminum vel defectuum.
- Quamobrem visu receptum est in sacro palatio, vt in quavis causa spiritali, vel profana similis materia non admittatur, nisi infra terminum datum ad articulandum, Rot. decif. 708. Nota, quod si aliqua causa, de art. obiecti. 648. Nota, quod si in aliqua causa, de art. 606. Dic, quod stylus de materia obiecti. 419. Not. An ille reus, de except. 410. Not. quod si prima instantia, de except. obiecti. & 416. Nota, quod si in prima instantia, de except. obiecti. omnibus in antiq.

- Quod procedit, & seruatur non solum in eo, qui a principio in causa fuisse, sed etiam * in tertio veniente ad causam, ex clausula gener. ali. omnesq. alios, & c. post similem terminum exclusiuum seruatum, in quo licet videtur prima facie, quod posset dare obiectus post dictum terminum, qui non deberet excludere eum, cui non fuit præfixus, & qui non fuit in causa, nec posuit prius dare, & propterea sine culpa non deberet excludi, capit. cognoscentes, de const. Nilominus non consuevit palatium ipsum admittere volentem post dictum terminum dare obiectus, ex quo * admissio tertii solet fieri ad statum, quo reperiit causam, & sic debet admitti ad statum causæ cum ius qualitibus, l. eum qui, ff. de iureiur. Causa. dec. 1. de acceptio.

Amplius

LIBER

Amplius seruatum est etiam, vbi similes materię datę essent verbo infra terminum, quo casu non inferretur communis practica excipiendi generalia infra terminum, neque * operaretur effectum pręseruatiuum solium per similem excipiendi modum operari, quod propter omnes exceptiones sic in genere licet verbo infra terminum datę pręseruaretur excipienti facultas illas dandi etiā post terminum per nos. per Bal. in c. 10. princ. extra de fid. instru. per Felin. in c. licet causa, colum. 13. de probat. Marfil. sing. 13.

11 Idem * quoque seruati consuevit, si datę essent materię etiam factio, & realiter infra terminum, velletque is, qui dedit, nihil de nouo dare, sed aliquid de contentis in materiis datis in termino duntaxat declarare, non admitteretur enim similis declaratio post terminum, & dilatio, quę de stylo palatii pro termino substantiali seruari solet ad declarandum, prout supra suo loco docuimus, non daretur, & data non inferuit, respectu similis materię, & ad effectum illam declarandi, ad no. in capit. in generali, §. si per Ioan. Mo. de re iud. lib. 6. Rota dec. 161. in antiq. nota, quod in articulis, de ar. & obiection. 410. in eisdem, nota, quod si in prima instantia, de excep. obiectio & 416. in eisdem, no. quod si in prima instantia, eod. tit. & licet ille, qui declarat nihil de nouo faciat, sed quod factum est, tantum dilucidet, l. heredes palam, ff. de testa. cum nota. Nihilominus in ista materia, vtpote odiosa, voluerunt Patres imputari parti, quę a principio debuit prouidere, & clarius excipere, Rota dec. 64. in antiq. Nota, quod in articulis, de articl.

Mitigaretur tamen iste rigor, & admitterentur post terminum ad articulandum tam declaratio ad materias prius datas, quam ipsę materię, si tunc de nouo darentur, vbi- cumque calumnię suspicio cessaret, & summoneri posset, prout in plerisque casibus seruatum esse comperio, vtpote si materia, quę daretur, vel quam declarare quis vellet, reperiretur iam probata, argumento notatorum per Rotā dec. 130. in antiq. sciendum, de art. obiecti. & dec. 648. in eisdem sciendum, de articl.

Idem si non plene probata esset, sed semipleue tantum
per

per unam testem Aegi. concl. 431. si mandatur, de probatio. idem si probatio similis materiz esset in promptu. Aeg. concl. 371. Quid si v. de exceptio. quæ licet loquatur de probatione in promptu per instrumenta, cum tamen ratio generalis sit, non secus dicerem si probatio, quæ in promptu esset, consideret etiam in testibus, vel alia probationis, specie, quo exemplo idem opinor dicendum, si materia, quæ daretur, haberet præsumptionem iuris pro se, summoneret enim similis præsumptio calumnie suspicionem, prout alibi similis præsumptio iuris pro assertionem prælati, quæ alias non probaret in præiudicium suæ ecclesie, (ea ratione, quod assertio suspicaretur facta ad effectum fraudandi ecclesiam) faceret similem suspicionem cessare & assertionem probare, etiam in ecclesiis præiudicium ad nota. per Curt. Iun. in tracta. suo feudorum, prima parte, principali cha. 6. q. 8. nu. 15. alleg. c. si diligenti, & Abb. ibi. notab. de præscript.

12 Quæ ratione. idem quoque servatum est, ubicunque is, qui daret obiectus, iustam tarditatis suæ causam haberet, utpote, si post terminum huiusmodi notitia similis obiectus ei supervenisset, ad l. de ætate, §. ex causa. ff. de interro. actio. c. pastoralis, de excep. ad stipulatur, c. insinuante de off. deleg. & c. ut circa, in verbo, nisi aliquid de elect. in 6. Aegi. concl. 561. concl. quod si P. ibi de tertio vero. Cas. fa. dec. 1. de excep. in prin. m. & cum ignorantia potius præsumatur quam scientia, l. verius, ff. de prob. videtur ibid. voluisse Aegid. pro verificatione ignorantie non dari simpliciter allegantis assertioni, neque cum probationis onere gravandum esse, sed iuramento potius suo in hoc dari debere, veluti de re, quæ in animo consistat, donec aliunde scientia comprobari non potest. Idem etiam si quis vellet dare obiectus contra titulum, & gratiam post terminum huiusmodi ex adverso productos, admitteret enim tunc cum ea ratione sacrum palatium, quod si iste titulus, vel gratia non fuerunt ante terminum producti, non potuit altera pars divinare, neque præiudicare exceptionem contra hactenus ignotam actionem, idque etiam si non solum terminus ad articulandum, verum etiã alii oēs servati repetiretur, Cas. fa. dec. 1. de excep. n. 2. quo exemplo idem opinor
§. dicen;

dicendum in eo, qui vellet dare obiectus contra personam
tertiæ, qui non venisset ad causam, nisi post dictam termi-
num ad articulandum. Militat enim excusationis ratio
precedenti æquipollens, verum hæc facultas dandi obie-
ctus etiam post terminum in præscriptis casibus, vel aliis,
vbi eadem excusationis causa militet, non consuevit lon-
gius laxari, sed eadem odii ratione arctari, si modo volens
obiciere, id incontinenti faciat, et si contra gratiam, vt su-
pra post terminum productâ velit dare obiectus, obiciat
in termino ad dicendum contra, post quem non audiretur
amplius Cassia. d. dec. 1. de excep. no. 2. & 3. Et quod supra
diximus, obicias in termino, intelligas specificè, nam

- 13 * communis practica excipiendi generalia contra, præter
varias facultatis specificandi exceptiones nobis compe-
tentes in quacunq; parte iudicii operatur in exceptio-
nibus, quæ sunt de iure dantis, quæ sic non specificare dari
possunt, secus autem videtur dicendum in istis exceptio-
nibus obiectivis, quæ suo sunt de iure dantis, & in quibus
requiritur specificatio, de qua in d. l. libellorum, de accu-
per supradicta saltem in his, quæ sic in specificare non ad-
mitterentur etiam parte non opponente, (prout supra do-
cuimus) concessio pro nunc, quod in aliis parte non contra
dicente admissibilibus, practica dicendi generalia contra-
ficeret effectum suum præservativum.

Generaliter vero usu receptum est, vt ei qui obstante
sibi termino ad articulandum exclusivo similis facultatis
obiciendi, vel obiectus declarandi nõ valuit in vna instân-
tia obiectus dare, vel datos declarare id sibi liceat, in se-
quiori instantia vsque ad tertiam instantiam, quia termini
& dilationes quæ dantur in vna instantia tanquam ordina-
toria illius instantiæ non se extendunt ad sequiores instân-
tias, & ista ratione de more sacri palatii est, quod omnis
instantia habet suas dilationes, & terminos, imo eadem ter-
mini de nouo dantur, prout supra suo loco vidisti, & hoc,
vt quis in causa appellatiouis possit non probata probare
• & nouo allegata allegare, * quam facultatem admittit pala-
tium etiam in istis materis obiectivis tametsi odiosis, Ro-
ma dec. 49. in antiq. nota, ad reus de except. Nihil in ver-
bo, Articuli numero quarto, allegat, l. per hanc, C. de tem-
po.

po.appel. allegat. confi. Romi. de quo ibi per eum, quod etiam seruatum est in obiectibus, vel eorum declarationibus, in precedenti instantia propter lapsum termini repulſa, nam repulſio non est reprobario causa cognita facta, argu. l. non videtur, ff. si rationem. ff. de compensatio. & repulſio fuit ab illa instantia tantum. Rot. decif. 430. & 436. ambobus incipientibus. Nota, quod si in prima instantia, de exceptio, obiect. & ambobus in antiq. ubi licet similis facultas admittatur in sequioribus instantiis, restringitur tamen infra terminum ad articulandum de nouo in dictis instantiis dandum, & (vt opinor) recipiet omnes ampliationes, & limitationes, quas supra docuimus.

Sed dicet, si vis exclusus istius facultatis dandi obiectus, vel datos declarandi a lapsu termini ad articulandum prouenit ista materia raro, vel nunquam practicabitur, ex quo inoleuit abusus, vt termini nunquam sub sua die, neq. alias recte, sed nulliter seruentur sub spe habiturae sanctionis per reiterationem in vim extravagantis. Inno. vi. de facultatibus Auditorum supra saepius citatz vel specialis commissionis passim dari solitz, & quod nulli est, nullum prestare posset impedimentum, & quod debeamus intelligere de termino rite & recte seruato, docet Cassa. d. sec. t. de exceptio, in prin. Quamobrem non desunt procuratores in Rom. Cur. etiam famosi, qui non solum non nouerunt casus, quibus similis materia, vel eius declaratio admitteretur, vel repelleretur, verum nescirent eam ab aliis materiis discernere; licet antiquiores Partes in illis dignoscendis plurimum insudarent, propterea nobis plures decisiones supra saepius citatz indicant, & praesertim decif. 17. in no. fuit dubitatum, de positio. & exceptio. & propterea non est omnino negligenda, praesertim quia facile posset venire casus necessariae disputationis istius materiae. Finge enim, quod quis timens obiectus, cauere a mala obseruatione istius termini, & rite ac recte seruaret illum, vt excluderet te ab ista obiectiendi facultate. Rursus finge, quod Auditor, (propterea plerumq. euenit nostris temporibus) pronunciet, prout in cedula, & postea subscriberet interloquutoriam, nonne terminus ad articulandum, tametsi nulliter a principio fuisset seruatus, remanebit be-

§ 2 acti-

LIBER

beneficio reiterationis factæ tempore dicte pronuntiationis, prout in cedula sanatus, ac si validè servatus, fuisset. Scia reiteratione citra operabitur sui effectû exclusivum.

15. Ceterum, non ignorabis in hac specie, quòd ubicunq; ageretur ad canonizationem gratiæ, si neutri, tunc omnis materia, quantumvis obiectiva diceretur, descendere à gratia impetrantis & esse de iure dantis & effemus extra calum. c. v. circa, de elect. libro sexto. & clemen. constitutionem, eo. tit. Quandoquidem si ius, & titulus dantis istos obiectus, est ista gratia, si neutri, cum nullum ius impetranti tribuat, nisi sub illa conditione si neutri ius competere, quicquid obiciat impetrans ad docendum de non iure sui adversarii, censetur de iure dantis, & nò obiectus ex quo tendit ad purificandam gratiam suam conditionalem Nic. Milis verbo, artic. na. 7. Rota decil. 817. in antiq. Nota quòd materia de obiectio. & decision. 17. in no. fuit dubitatum, de exceptio. & posio. Et propterea servat palatum, ut in præscripto casu, quando ad canonizationem huius gratiæ, si neutri ageretur, admittere quoscunque obiectus absque specificatione. I. libellorum, de accu. de qua supra diximus, Rot. d. dec. 17. fuit dubitatum in nota, idque etiam post terminum ad articulandum, & quodocunque prout alias materias non obiectivas, & licet exceptiones huiusmodi simpliciter acceptæ sint ex natura ius obiectiva, vtpote concernentes defectum tituli vel personæ adversarii, ratione tamen subiectæ materiæ, gratiæ si neutri, in qua dantur, mutatur eius natura, & cetera sententia rationibus prædictis de iure ipsius dantis, & dicit collector. d. dec. 17. prima additione in fin. mirum non esse, quòd vna res simpliciter accepta sit cuius naturæ, & postmodum per adhesionem alteri rei mutet naturam, quia hoc videmus in pluribus casibus, & subiecit exemplum de tigro, qui simpliciter acceptus res mobilis est, & postmodum adibus fixus immobilis reputatur. Item qui res. ff. de viucapio. & in tantum admitterentur similes materiæ absque specificatione, & circumscripto termini lapsu, ut procedat non solum in similibus materiis, quæ de novo darentur, verum etiam in eisdem, quæ in eadē causa antequam gratia si neutri superveniret, seu eius canonizati.

allegationem ageretur, fuissent repulsi tanquam vel malè specificata, vel data post terminum, argo. notatorum per Roram dec. 410. & 416. ambabus incipientibus, nota, quod in prima instantia, de excep. obiecti ambobus in antiquis. Quamobrem to hinc diiudicare potes, quanta sit plerumque similis gratia si neutri utilitas.

A N N O T A T I O N E S.

a Solemnis.) Interrogatus testibus fieri solens, ut falsitas de
16 *testi valeat quā qualiter fiat, quomodo modis. Spec. aggregat
detur in vi de test. §. iam de interrogatorijs, et dicitur. Dicitur in c.
presentium, de test. in 6. & libellorum ille archiepiscopus Ioa. Pet.
Ferraz. in forma iuram. testium, in vers. protestante, no. 1 cum
sequens, ad finem usque ubi & Ioan. Bapt. Zuerus multa cumulat
Nicolaus Antonius Grauanus.*

b Vtique triplici ei.) Si exceptionem peremptoriarum & cur ita
17 *mutuantur, si exceptionum insuper dilatorias, earumque li
scrimina, vim, ac robur, vna quasi aspectu videre cupit. Angeli
Arcini doctus commentarius legas nulli. de excep. Doctor. in l.
peremptorias. C. sent. referri non poss. & in Lexceptionum, C. de
probis. Abb. Bel. arg. retentiones in c. exceptionum, de ex cep. no.
Nicolaus Antonius Grauanus.*

c Et hoc quia.) Et adeo in obiectis criminibus specialis mentio
18 *de eis necessario facienda est, quid si contra testes generaliter fiat
verbi gratia, quia tunc fures spurij, adulteri, & de similibus nō
sufficeret, rex. est in c. presentium §. testis de testib. li. 6. & tra
ditur per Bar. in l. test. cum, §. l. i. u. ff. de test. & in l. i. in fi. C. de
testa. Bal. in amb. si dicatur, in fi. C. de testa. ad qua conferunt
dicta per Affl. dec. 111 no. 9. Nicolaus Antonius Grauanus.*

d Nisi forte.) Quāto dies est de substantia, specialis eius mentio
19 *habenda est, ut adiuvant. Bal. in l. i. C. de re iud. Ro. in l. Pipo
nius. §. rei per duellionis. ff. de acquir. hered. Arc. in c. qualiter
& quando. §. debet. col. 7. de actu & Inf. in l. 2. §. si quis Episcopi
de re, quod versu loco. Nicolaus Antonius Grauanus.*

e Videlicet.) Huc pertinet dicta per Alex. cons. 31. col. 3. lib.
20 *4. et Decio post nonnullas, quas vides in l. edicta. C. de edn. quid
libellus in causis summarijs, & si nō-quaque bene declararet
sed generalis obscurusque compesitus fuerit, tamen parte non*

§ 3 appetit -

LIBER

- oppositis valet. Quamquam in hoc specie las in d. l. eda. nu. 6. & plerisq; alijs vulneris, quid etiam parte oppositis libellum generalis procedat in summarijs, ut secus in ord. narijs. Eundem de re ibidem distillimum præceptum inrum D. Ica. Bolognatum vnde de u. nu. 15. ubi funder distinctionis cunctas ediciones, sed eo loci nu. 30. aradit libellum contramode per libellantem, sed non per eius herentem declarari posse; & hanc communem esse opinionem affirmas, quicquid contra Decius dixeris. Idem quid nec procurator nisi specificum haberet mandatum libellum declarare possit, nec etiam dominus libellum procuratoris. ut ibidem præceptum meum. & las quoque, 26. Ceterum in causis ordinarijs libellumq; requirētib; si libellus inipiens esset, etiam parte non oppositis non procederet quinimo super eo lata sententia ipso iure nullius esset rebus, & examinata de iud. ubi Delle rei notant, Alex. cons. 147. lib. 6. & cons. 79. lib. 2. Felin. c. in literis, col. pen. vers. tertia declaratio de offi. deleg. & Pant. de nullis ex defectu proces. nu. 22. Nicolaus Antonius Gravatinus.
- f Quandoquidem.) Huc autem vergit palestrum Bari. prænotatum in l. vbi passu, vbi Alex. & las. a. 10. & l. 1. C. de iur. 21 quid cui non composuit ius agendi suum non interest, iudicij lumen præcludendum est, ab eiq; ille submovendus, quidvis boni iudicis est, ex officio, illum repellere, ut eo loci per las & Soc. cons. 255 lib. 2. & Alex. & Ima. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dom. inf. & Felin. in c. ad aures, de præscrip. qua de re iter. legat. dec. 171. nu. 21. & 22. Nicol. Antonius Gravatinus.
- g Idque ea ratione.) Faciant, quæ habentur in c. 1. & c. in literis de rest. spol. per Ros. decif. 29 eod. titu, in no. per Delle. in §. recuperanda, Instit. de interd. & in l. si quis ad se fundum, C. ad leg. Jul. de vi pub. Rip. post ceteras in l. naturaliter §. nihil commune, nu. 46 ff. de acq. poss. & Felin. in c. vbi. n. 24. vers. fallit secundo, de præsum. vbi voluit præsentem aut intrusum si ne iniustum decemorem beneficij absq; causis cognitione amoveri n. a. debere, & tradidit Dec. in l. vlt. nu. 4. C. de edicto divi Hadr. sol. Nicolaus Antonius Gravatinus.
- h Tertia.) Ad hoc conferunt, quæ Abb. scribit in cap. vlt. distinctiones, non absque magna causis cognitione concedunt, ea nempe ratione, quia de re odiosa agitur qua restringi debet. Nicolaus Antonius Gravatinus.

EX

- 1 Ex quo admissio.) *Tertium* ad causam venientem, in statu,
 24 que ea reperitur audiri tantum debere Doct. dicunt in l. sape
 ff. de re iud. Affi. dec. 229. ubi multa eruditè distinxit. Et Franc.
 25 de re dec. 1. s. seu quæst. de pñ. 272. afferens, quod "tertius sciens
 litteram sequi non opponens nec à lata sententia appellans, præiudici
 erum saltem, quando possessionem sibi parat, Et hanc communem
 esse opinionem affirmat, Et Alien. in l. à Deo Pio. §. si super re-
 bus, nu. 24. ff. de re iud. hinc Abb. egregiè scriptum reliquit in
 ea super eo solum, vlt. de offi. deleg. quod si iudex malitiosè ter-
 minus se habere ad executionem impedendam animaduertit, il-
 lum a iudice nequaquam debet, quod quidem dictum magnopere
 notandum Ias. consuit in l. quarta. §. condemnatum, nu. 11. ff.
 26 de re iud. Ceterum quidò executio sit aliqua super re, de qua
 fuerat prolata sententia illam quidem executionem à tertio se
 opponente impediri non posse clarissimi iuris est, si illi de iudex
 minime cauetur, l. in à quo, Et Lysq. ff. de rei vend. velat. Bar. per
 hac iura concludit in l. à Deo Pio. §. si super rebus, num. 2. ubi
 Ias. nu. 17. Et Vinc. Herent. nu. 32. Quod quidem in beneficiis
 hoc locum etiam sibi venditas, testis Iasus cū loci atque Fel.
 in c. veniens, 2. nu. 7. de test. Nec non Et in feudaliibus Affi. de
 hoc appellante in ca. imperiali §. præterea inter duos, nu. 27.
 de prohib. alien. per Fel. Et in ea. si duo, num. 33. de pace vena.
 Sed hac in re ad ynsing. sagere non te piget in suis obser. Cent.
 3. obser. 72. ubi communiori Senatorum sententia tres casus di-
 stinguendos esse dicit, videlicet. Aut in re vacante executio
 fit, id est, à nemine possessa, Et tertius contradictor illam impe-
 dit, per tex in c. veniens, de test. Aut fit executio in re per aliū
 possessa, Et tunc tertii contraditione non obstante executio fie-
 ri poterit. l. Seicho. ff. de rei vend. si tamen (ut diximus) vultor
 cautionem de restituendo præstabit, si tertium obtinere distingat
 Aut denique condemnatio in una re facta est, Et in alia sit exe-
 cutio, Et tunc tertius executionem impedit, teste Bar. in d. §.
 super rebus, cui Imola inhaeret, d. c. veniens. Sed Et illud pene-
 veni libet aduigere, quod à Cassus traditur dec. 1. de excep. Et
 Fel. in c. si super, nu. 13. de re iud. ubi docent, quod tertius cum
 venit ad causam in rem clausula amplexualiter interesse putat-
 res in rescriptis appellat. tunc in eisdem statu Et terminis ad-
 mittitur, in quibus causa reperitur, usq; adeo si publicam esse
 iustitiam sibi obstat, teste de Ma. in c. vlt. de his pen. Quia ac re

LIBER

Vide Felis. quæquid d. c. veniens, & c. exceptionem, de exceptis.
Ceterum, quædo tertius commissionem impetrat, quid obli-
gare de interesse, iudex ipsum admittat: tunc ex eodẽ statu nequaquam re-
cipitur sed reuocandus est processus, vbi citato loco Cassia affirmat
Sed non seruius veniens ad causã post terminos non rite recteq;
seruantes, teneatur illos iterare aut repetere. Vide Papaz. in an
non ad Rat. dec. 2. n. 33 d. refer. vbi iterãdas lites subdubius as-
firmat, eoq; liti etiam tradit terminorum obseruationem singula-
ri successori prodesse. Qui quidem tortus ad defensionem causæ
pro suo interesse ex persona rei disparientis poterit dari decia-
nariam post litem etiam contestatam opponere. licet talis excep-
tio regulariter ante litem opponi debeat, & inter monasteriũ de
re iud. ita tradunt Iun. in c. capitulum sancte Crucis in glo sed
dicit nanus, de reff. Ias. in l. ita demum n. 1. C. de proc. & Frac.
Niconi. alleg. 14. nu. 17. Nicolaus Antonius Grauius.

- k Non secus.) Sententia auctori conferre videtur nam arbi-
27 tris iudicis relinquatur quædo illuc act in promptu fuit per
instrumenta, vel testimonia probatio fieri dicatur. l. 1. §. cū igitur
tibi Bar ff. de rei. & vi arm. Ias. in l. si in qua. §. Scitauit
n. 14 de verb. obli. Abb. post Iun. in c. veniens de test. acc. in Ias.
in d. l. 1. §. condemnatum n. 30. & est similia opinio vt Papaz.
asserit in c. quod rest. 3. q. 4. quæ de re videat etiã Franc. Mar.
28 dec. Delph. 169. & iterum 170. & 60. præsertim cum testis
instrumentorum appellatione comprehendantur. l. 1. ff. de fidei
instr. gl. & Doct. in l. si ex falsis. C. de trans. & in c. peruenit 1.
de test. cog. & Lanfr. in c. quoniam contra. in ver. instrumentor-
um producant, in prius de proba. Nicol. Ant. Grauius.
i Summoueret enim.) Et nimirum est, " cum præsumptio si-
29 quidissima sit probatio secundum gloss. in l. si iuter. C. de peric.
tur. Aff. dec. 11. nu. 24. & Tiraguell. multa conseruatiem in
l. si tanquam in verb. donatione largitus. nu. 113. C. de reuoc. do-
nat. Nicolaus Antonius Grauius.

- mr Et cum ignorantia.) Locus hic, " nisi palam res inuestiga-
30 ret, tunc enim scientia præsumitur Gloss. in clem. 1. ver. po-
bilit de sepul. Bald. in c. quoniam contra. §. 1. vt liti non canuiff.
glo. summoueret approbata in l. si iuter peritus. l. de peric. in.
& glo. in l. iuter ff. de decret. ab ord. facie. vbi ignorantia eius,
quod publico edicto proponitur nequaquam verisimile est, nisi
ignorantia excusaret, quinimo qualibet causa etiã iniusta 1288

factum excuset à dolo gl. 2. in c. 1. de causis proben. nisi igno-
rantia supina esset. c. 1. de consil. lib. 6. Gomez. in reg. Caus. de im-
pos. benef. vider. q. 3. & 31. & usq; adeo ignorantia presumi-
tur in filiis, que in matris pueris contineretur, siue non
presumatur, ut Cur. Iun. scribit conf. 8. cui adspiciatur Hier.
Cazn. in l. qui in alterius, n. 12. ff. de reg. iur. qui tamē ait, hō
nequaquam in hūede extraneo locum habere, postquam heredi-
tatem se immiscuit. Et hanc esse communem opinionem asserat.
Nili. Ant. Grauanus.

¶ Sed iuramento.) Et si ignorantia solo probetur in iuramē-
to. c. 1. si iur. 2. de sent. excom. & c. vlt. qui matr. accu. pos. iura-
mēto contrariū probari potest. gl. in c. res. interb. affectata de iur. iur.
lib. 6. Rom. conf. 102. Bar. in l. si cui. §. idem. ff. de accus. For-
lyn. & Dec. in 2. l. c. in c. cognoscentes, vtrique in vlt. col. de con-
fessu. & Tiraque. de vtroque retract. §. 4. in gl. 1. c. al. 1. cum
pluribus seq. ubi cumulatissime.

¶ Quam facultatem.) Andr. verò Iffr. in consil. reg. de ap. in
32. cap. iurisperitru. & Affr. ibi, in appellationis causa, crimin-
na contra testes aduersus posse negari sed in prima instācia tantū
cor reprobare concessum esse affirmant, quorum sententiam cum
temperamēto (quo ad testes saluando in principali causa exa-
minatos) locum habere intelligat. Scius si noui testes in ipsa ap-
pellatione producti fuissent. Nā si testium reprobatio hac facti.
33. specie non concederetur vtiq; ipsa desensu denegaretur, cum
repulsa desensu sit. Clem. sape. §. non sit, ubi gloss. de verb. signi-
34. & tradit Affr. de i. 331. n. 3. Hinc est, quod in causa atūtorū
testium repulsa admittitur, nisi ab eadem in differenda
leui causa preterat, ut eadem de Affr. productum est. Au-
in testibus in priore instācia examinatis, nec optima in pos-
tiore reprobatio locū non habet, cum impetandum sit illi, qui pō-
35. terat, sed reprobare non curānt, praesertim facta uel in cau-
sa, cuiusmodi repulsa non conceditur. §. vlt. in auth. de test. testis
36. & quod in causa summaris non concedi non debere, arbitra-
rio ius. Abb. in c. veniens 2. de test. ubi etiam Fel. et Capic. dec.
37. n. 3. pro cuius rei citandū est, atq; veritate legendus est
Aver. in d. c. veniens, Nili. Ant. Grauanus.

LIBER SEXTVS.

DE PRODVCTIONE IVRIVM IN
curia, ac de litteris compulsorialibus, illa-
rumq. executione in partibus.

Cap. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Instrumenta publica absque iudicis mandato & proprijs notarjjs habentur.*
- 2 *Scriptura in iudicijs parci producenda sunt.*
- 3 *Scriptura & articuli, (ex urbanitate tamen patrum) admittuntur etiam post terminum ad producendum omnia, & que ad conclusionem, & quandoque post, ex gratia.*
- 4 *Scripturas simpliciter producens, omnia in eis contenta fateri videtur, & nu. 19.*
- 5 *Confessionis reuocatio prae textu erroris quando non admittitur.*
- 6 *Scripturas producendi stylus in Rom. Cur.*
- 7 *Instrumentorum in productione pars citari debet, alias non probant, fallit tamen, ut nu. 25.*
- 8 *Scriptura priuata recognosci debent, & quomodo, & quid in Palatio vsu receptum sit, & n. 26*
- 9 *Sigillum an probet.*
- 10 *Comparatio scripturarum, quando & qualiter facienda, & nu. 27.*
- 11 *Instrumentum originale non cogitur quis apud acta dimittere, sed copiam collationatam.*

12 Com-

- 12 *Compulsoriarum litterarum duæ sunt species.*
- 13 *Compulsoria generalis & specialis formula.*
- 14 *Compulsoriarum in executionem quomodo procedendum sit.*
- 15 *Exemplatio parte citata faciendæ est.*
- 16 *Principis in auditorio, sola veritate inspecta, proceditur.*
- 17 *Sententia Senatus Neapolitani pro lege in regno habetur.*
- 18 *Opinio D.D. Rotæ pro communi reputatur.*
- 19 *Instrumentum producent, omnia in eo etiam aduersantia approbare videtur, fallit tamen.*
- 20 *Instrumenta producere, cum clausula illa, si & in quantum, in fauorem faciunt, & non aliter, quanta sit efficacie.*
- 21 *Scriptura an possint pro parte acceptari, & pro parte impugnari.*
- 22 *Scripturas producenti, aut testium depositiones, cum clausula, si & in quantum, &c. potest cogi, ut precise declaret, si illis pro veris uti velit.*
- 23 *Instrumentum reprobat per duos testes.*
- 24 *Testes instrumentarij, si instrumento contradicant, an puniantur.*
- 25 *Testes super recognitione scripturae productæ, nõ aliter probant, nisi præsentis fuisse testificetur.*
- 26 *Comparatio sola litterarum an plene probet.*
- 27 *Instrumenti exemplum, siue copia, an fidem faciat, & num. seq.*
- 28 *Approbatum non potest ab eodem reprobari.*

Datis

LIBER

Aris iam articulis pro intentione actoris, ac exceptionibus rei ad extenuandum intentionem actoris, solet quisque pro verificatione suæ intentionis, probationes, quas habet asserere, & easdem iuribus, vel testium depositionibus instruere, & primo de iurium productione dicemus: iura enim hic probationes quæ in scriptura consti-

stant, vulgari quodâ vocabulo vocamus, quas scripturas, si quis ad manus habeat, vel si ex partibus à propriis tamē notarijs rogatis (si publicæ sint) vel aliàs originales habent & sunt, absque alia iudicis iussione, ac partis vocatione ad Rom. Cur. adduci & transportari poterunt, & vbi habueris, iterum atque iterum legendæ sunt, & vbi legeris, in manus tuum eris perpendere, inspecta natura actionis si actoris, vel exceptionis, si rei partes descenderis, quid quærum, & quando intentioni tuæ prodesse, vel obesse possint, & illas prout re bene pensata expedire dignaueris, exhibebis in iudicio: quæ in re, nisi ita eruditus fueris, ut legi ac canonum consilio uti possis, facile, cum aliis practicis, non minus, quam culpa proprio pierunque peribis iudicio propter sequissimè ego meros praticos qui non valentes eū, (qui in iudicio nimium properaret, legibus cohibere, iurium productione se tueri solent) propriis eorum nexibus deprehendi, quos reprehendit Pap. in c. imputari extra de fide instrum. & admonet rex. in l. scripturæ diuersæ, C. de fide instr. & eis alludit vulgatum carmen:

Non patris teo vulnere facta res.

- a Quorum exemplo deterrent veteres & si eruditissimi coram eruditione non confisi, consueverunt in exhibendis iuribus esse parcissimi, illaque nonnisi paulatim, & quantum, ac quando ipsa necessitas vrgeret, exhibere, ea (ut opinor) ratione, quod veluti veteri adagio dicimus, cubiem esse litis euentum, sic ab ipsis compertum est, dubiis quoque esse in quavis iudicii parte litigatorum cursationes, & in re tam dubia, non potest quandoque etiam eruditissimus quisque à longe prognoscere, quod postmodum contraria actione, ac temporis beneficio commo-
- tis di-

tis dignoscit, tempus enim est pendentis baculus, & in-
 certamine contraria actio ad melius operandum nos in-
 fluere solet, quàm omnibus artibus, & non minus quàm i-
 b qui bello præliant explorare debemus, quandoquidem
 lis belli species est, in quo genere admonet nos Cicero
 in Catone hisce verbis. Quis est tam stultus, quamvis
 adolescens, cui sit exploratum ad vesperam esse victurum?
 Quæ Ciceronis verba nobis in hac indiciorum specie præ-
 fertim, qui in sacro palatio causas agimus, atq; defendi-
 mus, optimè attrident, ea ratione, quod Patres ipsi eius-
 dem sacri palatii veluti supremi ordinis iudices à multis
 annis eam sibi aduersus iuris regulas præscripserint liber-
 tatem, ut liceat eis ab ipsis regulis, quæ inferiores iudices
 quasi in compedibus detinent, pro eorum sacrosancto ar-
 bitrio recedere, & in rebus dubiis non alias principem,
 prout Iustinianus sanxit consulere, sed quod eis ratione
 consonum, iuxta factorum contingentias videtur, decer-
 d nere, & estque omnibus nationibus Romano subiectis Im-
 perio, lex eorum sententia, non minus, quàm essent apud
 Græcos Amphictionū decreta, quæ Demosthenes in ora-
 tione pro Ctesiphone citat, & eorum cōpentes erat ro-
 tius Græciæ publicum consilium, ex septem eius ciuitati-
 bus constans, quod Strabo lib. 9. & cur ita diceretur Dio-
 nysius lib. 14. docent.

Sed longius digressi, ad speciem nostram productionis
 iurium reuertamur, in qua his omnibus facilè occurre-
 periculis, si ea, quam, supra diximus, veteris producendi par-
 3 timonia, nec abstergeas terminorum observationem, ac
 lapsum præsertim ad producendum omnia, cum supra di-
 xerimus, patres ex præscripta quadam urbanitate consue-
 uisse, non solum probationes, quæ in scriptura cōsistant,
 sed etiam articulos & testes admittere quandocunq; an-
 te conclusionem in causa, Rota dec. 418. nota, quod om-
 nes in antiq. de artic. in caus. profana, & non solū ante cō-
 elusionē, sed etiā post saltim ex gratia, Aegid. cōcl. 447. ar-
 ticuli, de prob. & concl. 745. conclusio, de restit. in integ.
 Idque etiam si iura non essent de iure dantis, sed obiecti-
 ua, non solum enim admitteretur eorum productio, sed
 etiā operaretur, ut articuli de simili materia i iuris, huius
 modi

modi contenta eorum calore admittentur, Aegid. c. 4. i. 171. Quod si videlicet de exceptione. Dixi autem parsimoniam, ne ad eius ultimum extremum, quod vitium est, facile declines, utpote iurium productionem, differendo vsq; ad ultimas audientias, in quibus non solent Auditores iura, neq; alias probationes admittere, nimium de calumnia producentis suspicantes.

- e Amplius: quia* scripturas simpliciter producendo, videtur quis fateri omnia in eis contenta vera esse, etiam que producenti praeiudicarent, iuxta not. per Innoc. in c. cum olim, in fine vers. sed dies, de censibus, & in c. cum venerabilis, nu. 4. vers. item licet producentis, de except. & similis
- f Confessio non admittit reuocationem praetextu erroris, sed imputatur producenti, qui potuit praevidere, ut supra ad nota. per Specu. & Io. And. in tit. de instr. edi. 2. videendum, verum, quid si aliquid, & not. per Innoc. & per Butr. in d. c. cum olim, de censibus, & per Imo. in c. G. perperuus, extra, de fid. instr. & per eundem Butrium, ac latius per Felium in c. imputan. de fid. instr. col. 1. nu. 7. vers. septima, & ultima declaratio; & ratio est in promptu, quia ista est confessio scripta & probata, quae non reuocatur, prout notat Abb. & alii in cap. fin. de confessis. Mos* producendi scripturas inoleuit in Romana Curia, quo litigatores non per se ipsos, sed per alium, qui semper est unus ex connotariis actuariis causae, scripturas producunt, eundemq; per censuras ecclesiasticas ad illas producendum obtinent ab Auditore compelli; adeoque inoleuit mos similis productiones, ut Notarii quotidie hoc munere grauari, volentes se ab eo eximere, & litigatoribus nihilominus in hoc morem gerere, sibi iuxta consenserunt, ut singuli in suis causis possint apud actum notare similes productiones, praeter tamen compulsionem, ut supra, ab una ex connotariis suis, tamen semper absente & praemissorum ignaro recte pisse, & ubi iura fuerint sic per compulsionem producta, solum actuariis repetitionem illorum sub nomine litigatoris productionem obviuentis subnectere, secum protestationem tamen in quantum pro parte producentis faciant, nec alias, aliter, nec alio modo, prout apud Formularium ipsorum notariorum, seu terminorum Rota, sub rubrica. De produ-

productione iurium per compulsum. 46. char. legere poteris. Quae protestatio admittitur de iure, ad nota per Bar. in l. publicæ, §. si ff. de positi. & in l. Aurelius, §. pen. ff. de libe. lega. & per Inno. & But. in c. cum venerabilis, de excep. per Bal. & Paul. de Castr. in l. 1. C. vt quæ defuat adnoca. per Feli. post alios in c. imputari, extra de fide instrum. colum. fin. in fine. Et vlt recepta est in Palatio, & iurat producentem in hoc quod pro natura protestationis conseruat ius veniendi contra partes præiudiciales in eodem instrumento, seu scriptura consistentes. Rota decis. 181. in no. licet quis producat, de appellat. & de fide instrum. ac confessis, quæ tamen limitat, dem tamen productio non sit proprii instrumenti cum producente celebrati. Quo casu ex quo omnia narrata in instrumento probant inter ipsas partes, non possit pars producat acceptare in parte, & partibus vt supra, & si similem productionem faceret, non releuaret, Rota ibidem in fin. Quam tamen protestationem etiam vbi proprium prodiceretur instrumentum, vt iuret producentem, & præsuet sibi ius veniendi contra in capitulis prorsus separatis admittit Felin. in dict. c. imputari, in fin. verbis, per nota. per Imol. in d. c. G, perpetuus, supra eod. titul. de fide instrum. & attestatur Imo. esse communem doctorum opinionem, quæ inseruit pro declaratione limitationis traditæ per Rotam d. decis. 181. in casibus dumtaxat, in quibus licet de iure contra contenta in proprio instrumento venire. Et cum supra dixerimus, quod si quis absque simili protestatione & simpliciter instrumentum producat, videatur fatere omnia in instrumento contenta vera esse, etiam quæ producenti præiudicarent, per nota. per Inno. in cap. cum venerabilis, de excep. & cap. cum olim, de censibus, & contra similem confessionem, vt pote scriptam & probatam, venire non posse per supra allegata. Tu tamen intelligas directè ab negando contenta in instrumento esse vera, quod si non directè, vt supra volueris improbare instrumentum, sed potius euadere per indirectum, vt pote si ex instrumento aliqua oriatur confessio dubia, poteris nihilominus euadere instrumentum, faciendo probationes, non contrarias instrumentis, sed tales per quas illa dubia confessio declaratur

retur

LIBER

- actur talis, ut ibi non præiudicet factum in ea confessum etiam verum, ad nota. per Felinum in dict. capir. impura. xi. colum. prima. num. septimo, vers. septima & vltima declaratio, de fid. instrum. vbi allegat capitu. cum dilecti, de accusa. & Bart. in dict. caput. cum olim, de censibus, vbi etiam concedere videtur ut quis possit venire contra instrumentum sic simpliciter productum, si modo non discre-
tè, sed contra totum instrumentum veniens per aliud ma-
le productum, & allegat dubium in d.c. cum olim. Idem si
volueris non confessionem certam, sed tantum præsum-
ptione ex instrumento resultantem diluere, admitteretur
etiam probatio tendens ad hunc finem, ad not. per Paul. de
Cast. in l. exerceendis, colum. 4. num. 4. C. de fid. instru. ver.
g & prædicta. g vbi etiam habes materiam & theoricam Do-
ctorum, quæ probatio, & quor testes requirantur contra
instrumentum, quouis modo quis contradicat instrumen-
tum; poteris enim vbi opus erit eo recurrere.
- h. Generaliter à verò, vbi* iurium productio fuit, necessa-
ria est partis vocatio ad dicendum contra, alias non pro-
bat, ad regulam legis de vnoquoque, ff. de re iudicata, &
text. in l. properandum, §. si autem, verbo terminiles, iun-
cto textu in verbo præsentia, C. de iudi. quem ad hoc An-
gel. ibidem dicit singularem, & in l. iudices, C. de fide in-
strumen. & not. per Bart. in l. item illa, C. de consue. pec.
& latius per Felinum in capitul. in nomine, colum. nona.
num. 3. ver. 3. queritur, extra de testi. nisi fortè post simi-
lem productionem seruatus esset terminus ad dicendum
eòra producta, de stylo palatii seruari solitus, qui meo iu-
dicio huic citationi saltem quoad iura prius producta re-
quispelleret, vbi tamen hæc citatio specialis fiat, hæc est cò-
munis formula, qua vrimur in palatio. Citetur N. &c., ad
dicendum contra iura producta, & repetita. Quod adiecti-
uum, & repetita, addi solet, et ratione, ut citatio etiam re-
pentionem producentis, qui actus est à productione diuer-
sus respiciat, & quia si scripturam produxeris priuatam,
vel manu publici notarii, si modo non fuerit ex publico ar-
chivo habita, non creditur ei soli * nisi producenti verifi-
cet scripturam manu eius, cuius enunciatu scriptura, Ad
tex. & no. per Paul. de Cast. & alios, in auth. & si contra-

ctus

Rus. C. de fid. instrum. & nor. per Felin. post alios, in c. scriptura, extra, eodem. Solemus in palatio productę scripturę fidem supplere per recognitionem iurium productorum, & propterea eadem citatione ad dicendum contra iura, addere contuimus, nec non videndum iurare testes super recognitione iurium. Qui si recognoscere habeant scripturam manu eius, cuius enunciatum scriptum, ad textum, & nor. per Pau. de Castr. & alios, in authent. & si contractus. C. de fide instrument. de iure non probant, nisi si fuerint presentes omnes scriberetur, & dicant vidisse scribere eum, nec alias scriberetur, si testes deponerent, quod ipse non fuerunt presentes, dum scriberetur, sed habent illam pro manu talis, quia manus eiusdem est sibi plurimū nota, ad notat. per Barthol. in l. nuda, columna secunda, C. de donatio. & in authent. & si contractus, C. de fide instrumen. & nor. per Paul. de Castr. in l. comparationes, colu. 3. nu. 4. vers. sed contingit interdum, C. eodem, & per Bar. in l. admonendi, ff. de iur. iurando, & per Ioan. de Imo, & per Felin. in c. 1. colu. 1. vers. 3. limita, ibi, his sic discussis, latē de fide instr. cons. Neapol. dec. 18 r. in antiquis, in quodam processu de fide priuatarum scripturarū. Nihilominus vñ receptum est in sacro palatio, vt aduersus iuris communis dispositionem super recognitione scripturarum plene probent testes, qui non fuerunt presentes dum scriberetur, & deponunt recognoscere manum scribentis, quia est sibi valde nota, prout communis vñs Ro. Cu. docet, idq. ea, vt opinor, ratione quod scripturę, quę in Ro. Cu. producuntur, vt plurimum sunt ex longinquis partibus ad Ro. Cur. transportatę, nec de facili possunt in Ro. Cur. haberi testes, qui fuerint presentes, dum scriberetur in partibus scriptura, & propterea non abhorret a iuris dispositione iste stylus, quia isto casu quando scriptura transportata ē longinquis partibus producitur, nec de facili inuenirentur testes, qui recognoscerent, si modo appareat expedita in forma publici instrumenti, & alias non sit suspecta, admittunt Doctores scripturam pro probandi etiam absque alia recognitione, prout latē docet Paul. de Castr. in authentica & si contractus, columna fin. num. 3. ibi, sed si non est possibilis, quis producitur instrum.

mentum ex longinquis partibus, C. de fide instrumen. allegat Specul. in tit. de instrum. editio. §. restat, vel. quid si produciunt, vel si defuerint testes, qui recognoscant manu scribentis, consuevimus curare, ut iura, quæ ex partibus ad Romanam Curiam pro instruendis causis habentur ferre semper cum attestacione, & sigillo ordinarii, vel alterius personæ seu collegii, ad quos hoc munus ex consuetudine loci spectaret ad Rom. Cur. traducantur, & quorum
 k * sigillum de iure supplet fidem productæ scripturæ, & illam reddit authenticam, ac in iudicio probantem, ad not. per Abb. & alios, oriens tam per Felin. c. scripta, col. antep. n. 34. usque ad finem, extra de fide instr. & latius in c. post cessionem, de probat. Desiderant tamen Doct. pro effectu prædicto sigillum huiusmodi plures habere qualitates. Prima est, quod sit illius, ad quem hoc munus spectet de iure, vel consuetudine loci, prout in locis supra allegatis docent. Secunda, quod sigillum sit authenticum, ad not. per Abb. in d. c. post cessionem, sequitur Felin. ibidem colum. 1. nu. 7. vers. Sed est aduertendum, & quæ requirantur, ut sigillum reputetur authenticum, refert se ad no. per Spec. in ti. de procu. §. Ratio autem formæ, vers. item quod non est sigillum, & in tit. de proba. §. si. vers. co. ipium allegat. Tertia qualitas, quod sigillum sit illud in similibus rei solitum ad hoc deputatum, ad no. per Bal. in d. c. post cessionem, per text. in c. significauit, de appell. quem aduersus sententiam Inno. ibidem sequitur Fel. ibi. col. 1. nu. 17. vers. 1. requiritur, ultima qualitas est, quod sigillum sit notum illis, quibus præsentatur. Felin. ibidem versicul. 4. requiritur.

Quamobrem solemus in palatio in termino citationis, de qua supra diximus ad videndum iurare testes super recognitione, si testes scripturam seu manu scribentis non recognoscant, curare, ut saltem recognoscant sigilla pro sigillis illorum sigillantem propriis authenticis, & in similibus rei solitis, & per istam recognitionem sigillum efficitur notum Auditori, cui præsentatur, & sic concurrentibus istis qualitatibus, sola similis sigillorum recognitio reddit productam scripturam authenticam, & probantem per supradicta.

10 At * ubi deficeret facultas recognoscendi manum scribentis vel sigillum, recurrendum esset, de iure ad scripturarum comparationem, quæ in iure civili examinatio appellatur, & non prius utpote ad remedia subsidiorum, quæ

11 quando, cum qua specie scripturæ, per quas & qualiter sit da sit, docent Doctores, in d. l. comparationes, & in authent. seq. quæ incipit, ad hæc, & alia etiam sequenti, quæ incipit & si contractus, C. de fide instr. & si facultas etiam faciendi istam examinationem, seu comparationem quis non haberet, & scripturæ ex longinquis partibus venirent, probaret scripturæ, absque alia recognitione vel comparatione prout supra diximus, si modo appareret expedita in forma solita, qua alia publicæ scripturæ expediti solent, & non esset ex aliqua digna causa suspecta, prout docet Paulus, de Cassr. in dist. ap. authentic. & si contractus, columna final. versiculo, sed si non est possibilis, quod dictum videatur esse notandum, quia esset utile, ubi casus talis tibi contingeret.

m Ceterum, * quia de iure produciens * instrumentum,

12 non cogitur alias dimittere originale eius authenticum, sed dumtaxat copiam apud acta notarii, cum originali concordatam, secundum Paul. de Cassr. in l. fin. C. de fide instrum. 1. notab. Solemus in Roman. Cur. ubi iura fuerint producta, & legitime recognita, citare partem ad videndum mandari illa restitui recenta copia cum originali concordata, si modo adhuc non sunt registrata, alias non dicimus restitui copia, sed simpliciter restitui iure registrata, & in termino similis citationis. Auditor mandari illa restitui, facta tamen obligatione, de illis iterato toties, quoties Auditor iubebit exhibendis, & exinde facta simili obligatione, & dimissa copia apud notarium collationata, si modo restituta adhuc non exstant, ut supra, recuperamus iura originalia, & quoad prædictam obligationem de iterata productione attinet, ut eo hoc vellem admodum, * quod ad istam iteratam productionem, non poteris de iure cogi, nisi aduocatus insinuat de iure illam velle ad effectum redarguendi iura de falso, & alias prout late docet Paul. de Cassr. in dist. l. fin. 1. notab. C. de fide instrum.

T 1 Quod

Quod si quis iura, & scripturas non habebit aliis in promptu, neque habere speret à proprio notario rogato, sed per alium sint ex partibus à propriis originalibus transumptanda, non solet sacrum palatium fidem adhibere, nisi auctoritate sua, & vigore litterarum compulsozialium. transumptio fiat, Rota dec. 688. in antiquis Dic, quod transumptum de compulsozia, quas literas ideo compulsozias vocamus, quod per eas solet audior causæ vices suas subdelegare in partibus pro compellendis personis, penes quas scripturæ, iura, & monumenta ad causam facienda reperirentur, ad illa sibi exhibendum, ad effectum illa transumpendi, qua ratione etiam ipsos exequutores finium litterarum in partibus iudices compulsores pragmatici nuncupant.

- o. Harum & litterarum compulsozialium duæ sunt species
 1.ª Vna generalis est, quæ ideo generalis dicitur, quæ datur pro extrahendis omnibus, & singulis scripturis ad causam faciendis in genere, & istas solet palatium absque alio speciali rescripto Papæ in quacunque iudicii parte, etiam parte non citata, & ante partis primam citationem, vel etiam una cum ipsa prima citatione passim petentibus concedere. Rot. dec. 47. in antiquis. Hoc quod compulsozia, de compulsoziis, & hoc quia similis compulsozia generalis, non habet aliquam dilationem annexam, quæ retardet processum seu expeditionem causæ, & propterea non reputatur parti prejudicialis. Altera specialis (quæ ideo sic vocatur, quia pro exhibenda certa speciali scriptura dari solet) non ita passim conceditur, sed parte legitime citata, ac causa cognita, utpote, si profutura sit producenti scriptura, pro qua extrahenda peteretur specialis hæc compulsozia. Item si addit indicium, quod scriptura, quæ desideratur, in rerum natura sit, vel alias tantus datur summus, qui satis sit ad diluendam omnem calumniæ suspensionem, utpote, si de scriptura, quæ desideratur, exemplum produceretur extra iudicialiter transumptatum, arg. no. per Cas. la. dec. 3. de dilatio.

Amplius non consuevit etiam dari nisi ad hoc specialis commissio Papæ impetretur qua exemplo remissoria non solet Signatura alias præcise, se iudicis arbitrio rescribere.

re.

re, ea (vt opinor) ratione, quòd vna cum compulſoria ſpeciali ſoleat concedi certa dilatio ad illam exequendam in partibus, quæ durante propter ſumum de ea datam expoſtatur is, qui compulſoriam obtinuit, & iudicis officium
 13 ſaltem quoad deciſionem cauſæ conquieſcit. Et vbi pro habendis compulſoriis citatio partis fiat, ſi generalis petatur compulſoria ſub hac formula fieri ſolet. Citerur N. ad videndum decerni literas compulſorias generales, ad Ciuitatem, & diocceſim Calaguritanas, & quia vbi per ſimiles literas fit ad partes remiſſio alicuius negotii, admodum eſt de iure aduerſarius, vt ad locum deſtinatum negotii accedat, vel procuratorem mittat, ad nota per Paul. de Caſt. in Liudices, numero ſexto, in fin. verſic. item eo. ex lege iudices. C. de fide inſtru. addere ſolemus in citatione, necnon ad conſtituendum, ſi principalis ſit, aliàs ad ſubſtituendum procuratorem ad intereſſendum exequutioni literarum in loco, aliàs ad videndum decerni in loco proceſſum per aſſixionem ad valuas maioris Eccleſiæ loci.

Si verò ſpecialis peteretur compulſoria, addimus in citatione, & ad concordandū de loco & iudice, prout ſupra titulo de terminorū obſervatione ſuſius diximus, de quibus ſi aduerſarius concordet, bene eſt, ſin autē, dabitur iudex compulſor, vel nectus, vel alter iudicis officio, & licet ſupra dixerimus, hanc ſpecialem compulſoriam non dari, niſi Auditori ſpeciali reſcripſo Pape detur hæc facultas, & ita paſſim omnes ſeruant, crederem nihilominus Auditorem poſſe ſimiles compulſorias ſpeciales hanc dilationem cum eis dari ſolitam, de aliorum tamen coauditorū ſuorum voto concedere, adq; in vim ext. iurgātis Inn. vj. de facultatibus Auditorū Rote ex eo capite, vbi facultas concedendi nouam dilationem ad partes eis impartitur, & ſimilis compulſoria ſpecialis non eſt niſi noua quædā dilatio, quæ litigatori datur ad habendam ex partibus aliquā ſpecialem ſcripturā ad cauſam facientem; deo diſciamus, quod nō ſolet dari niſi cauſa cognita, & plerūq; contingit rem in controuerſiā ire, & locū aduocatus fieri, qui de iure certant, an concedenda, vel potius deroganda, veniat. Et cum quæſtio ſit de dilatione, in qua ſpecte et

I 3 plu-

plurimum iudicis arbitrio tribuit, res ab ipsis iudicis arbitrio plurimum pendet. l. 2. vbi Bart. ff. de re iudic. gloss. c. preterea, de dilatio, & in dubiis consueverunt patres de dilatione inclinare, p. aserim vbi calumnia & suspicio cesset. Qga de re inferius, vbi de remissoria nois dicendum erit, clara differemus, quz etiam in proposita specie sibi inferuire poterunt.

14. Generaliter verò, vbi compulsiua generalis, vel specialis decreta sūt, & vel s in partibus illis executionem prosequi formula procedendi erit, vt is, qui pro executione mittit literas iudici compulsiu coram notario sibi subis presentet, & iulet, vt velit ad ipsarum literarum executionem procedere, & locū loci, vbi sedere ad h. ē effectum velit scribam actuarium & nunciū deputare, & committere nunciū, qui faciat diligentiam de reperiendis procuratoribus ex aduerso nominari s qui ex aduerso data fuerint, quorum nomina solent coram item Cur, qui literas compulsiuales expedire in calce ipsarū literarum adnotare, vt facilius in nouitiam tam in iudicis compulsiua, quā pars exequentis trahere possit, & hoc si procuratores viderit aduersarius, sū autem vel si de seris, non tamen reperiendis, instabis, vt similis diligētia committatur de reperiendis aliis procuratoribus aduersariis, si qui adfuerit, & illis non reperiis poterit iudex compulsiu domi aduersarium citare ad actus in articulo executionis distari literarum necessarios, si modò domicilium in loco habuerit, procedendo iuxta formam traditam in cal. si aduersus, de exequantur iuxta possessionem. Et si non habebit in eo loco domicilium, poterit citari per edictū, p. iur. docet Rot. dec. 10. in un. Est dub. tamen, de fide instr. per coram, vel si ab Auditore in ipso literarum decreto fuerit (vt moris est) sciens processum per affiliationē ad valvas maioris ecclesie, vel alterius loci iuxta formā in decreto literarū traditā procederetur, & altera via iuxta suos calos, vbi iuxta compulsiu promissa omnia fecerit, curabis omnia aduersario tuo intimari, & de intimatione apud acta relationem fieri.

His nominibus nominatis, nominabis apud acta personas compellendas, penes quas scripturę reperruntur, & mon-

nito-

itorum obtinebis contra easdem personas, ut sub exco-
municationis aliiisque penis in literis compulsorialibus
contentis, debeant infra triduum iura & monumenta, &
alia (illa designando) coram dicto iudice compulsore
apud acta notarii exhibere, ad effectum ex illis exemplum
transcripiendi, quibus exhibitis citabitur passim ex prae-
dictis, quo magis licebit modis, ad dicendum contra iura
producta & repetita, & videndum iurare testes super illo-
rum recognitione, & posteaquam recognita fuerint ad vi-
dendum mandari extrahi iura per infra scriptum in laore
specificanda ad primam diem, qui ad ea esse induces te-
stes, qui recognoscant iura producta, & specificabis quae
extrahere intendes, & iudex mandabit exinde exemplum
extrahi, quae ubi extracta fuerint, alia citatio fiet ad vi-
dendum mandari exempla. seu transcripta ex ipsis origi-
nalibus extracta cum eisdem originalibus collationari, &
interfendum collari qui fient, & velle interesse, & super
eisdem omnibus iudicis decretum, ac auctoritatem inter-
poni, mandatiq; includi omnia in rotulo, & clausa sigillo
iudicis compulsoris obsequari, ac obsequatum ad Ro. Cur.
destinari ad primam diem, seu etiam per totam, quo cita-
tionis termino adveniente, iudex mandabit collationari,
& collatio fiet, quae facta super omnibus eius decretum,
& auctoritatem interponet, ac omnia in rotulo includi, &
includi sigillo obsequari iubebit & fiet, ac exinde rotu-
lum sic clausum & obsequatum cum literis etiam in iudicis
eis missis ad Auditorem qui hoc sibi negotium subdele-
gavit, destinabit, & transmittet.

- 15 Nec videatur tibi iuri defensionem, quod in partibus vean-
tur hae citandi facultate illi iudicis compulsoribus, qui me-
ri sunt exequutores quique citandi facultatem se iure con-
habent, nec viderentur etiam posse illam habere ab Audi-
tore compulsoriam decernente, per nos in eadem auditori
de rescript. quia ista questio fuit alias in Palatio dispu-
tata, & collector erat contra facultatem, & nihilominus
admisit sacrum Palatium, ut possent argue deberent in-
iurium extractioe, & aliis in executione similium in-
rarum necessariis partem valere, alias nulla esset iurium
transumptio eorum auctoritate facta; Rota decisione

decima, in no. Fuit dubitatum, de fide instrum. & attestatur collector, rationibus suis non obstantibus, contrariam partem semper suo tempore fuisse in curia seruata, limitatam tamen iudicem compulsorem in ipsa iurium exemplatione, aliisq; predictis non teneri partem vocare, si praesens fuerit, tamen si non citata, per nota. per Innocent. in recap. sua de fide instrum. Amplius* si pars non fuerit alias praesens, neque citata, non erit exemplatio omnino nulla, quia falsum contra eum, qui transumpsi fecit, probabit, ad textum in L. chi rogatus. ff. de admitt. tutor. q. i. et etiam contra quemlibet alium, qui similia exempla, & transumpta produceret, ad textum, cum materia in auth. ad l. i. c. de fide instrum. Sed concessa citatione pro necessaria, quem citabimus in ipsa iurium exemplatione, seu transumptione, non solum ubi sumus in executione compulsiore, verum etiam in aliis casibus; ubi quis aliquam scripturam ex proprio originali exep.ari velit, etiam coram quouis ordinario: quia in re tu distinguas, aut scriptura pro cuius exemplatione instas, tangit certam personam, & illa nominatio citanda erit, ad textum in c. cum parabellio, de fide instr. aut non tangit certam personam, utpote, si peteres exemplare privilegium, vel aliud simile, tunc fiet citatio generalis per ed. dictam, ut in c. cum inhibito, de claud. del. po. nisi forte exemplum peteretur ab eo, qui concessit, utpote, privilegium ab eodem principe, & indulgentia ab eodem Pontifice, qui concessit. Tunc probaret exemplum sine aliqua partis citatione transumptum, & si non haberetur ab eodem scriba, qui originale recepit, & adnotavit, quia utroq; casu, siue ab eodem notario, siue ab eodem qui concessit exemplum haberetur, etiam sine partis citatione, eadem non minus, quam originali crederetur, Rota d. dec. 10. in nota. in princ. & inferius in additione, de fide instr.

ANNOTATIONES.

QUoniam ex. p. l. o. Plurimum certe momenti habet, quae accurate sunt, non enim ubique pariter, nec omnia membris rem-
pori-

peritus decet. Hinc Sophocles in hanc sententiam loquebatur
in Electra id ipsum sentire tempus moneri, maximus mortalium
ad opera conficienda rursus magister. Et ipse Terentius in am-
re vivendum, ne quid nimis. Lente festinandum. Idemque etiam re-
finam reliquit. Quod ipse est sapere, non quod ante pedes mo-
da est videre, seu etiam illa quæ futura sunt, præcipere. Nam
immerito Pythagoras docuit; Consultandum esse tardè, perfi-
ciendum autem celeriter Nicolaus Antonius Grammaticus.

b Non minus.) Facit illud Imperatoris in l. aduoc. C. de aduoc.
diuers. iud. ibi. militum namque causarum patroni. Et namque mi-
lites quædam species, ac vicius similes ibi studium & profes-
sio literarum, bonarumque disciplinarum, sed tunc maxime aduoc-
ationis forensis munus. Nicolaus Antonius Grammaticus.

c Quid patres.) Et meriti quidem namque in principis auditorio
16 sola facti meriti inspecta procedatur, Bar. et l. Acutulus, in ff.
de minor. & Gram. dec. 19. num. 3.

d Et quoniam ibi.) Huc vergit, quid à Bal. prædictum est, in l. vol.
C. de leg. vii. Batrius e cum Bartholdus, de re iud. quorum iusti-

17 matus Affl. dec. 36. num. 11. sic, quam reliquis sententiam? Iam
Régis conf. Neap. in regum pro lege haberi, dicitur etiam quod Ima.
& Barb. sibi ibi in c. olim, 1. col. 11. de lic. cont. vel testes opinio

18 nem DD. Rati. ab eorum auctoritatem pro communi opinione
reputari. Nicolaus Antonius Grammaticus.

e Amplius quia.) Adde Dall. in l. 1. §. edictioes ff. de eden. ubi

19 instrumenta producuntur, empta, que in eis continentur, & aduer-
saria quoque apprehendi videntur qua de re Abb. videtur conf.
33. lib. 2. Alex. conf. 13. in causa & lre, lib. 9. laf. in l. si cui ff.
si a filio, nu. 16. de leg. 1. Gram. dec. 37. num. 30. & Felinus.
in cap. cum venerabilis, col. 1. quanta, de excep. lincus dispo-
sitionem. Quod tamen iam intelligitur per Bald. in c. cum ve-
nerabilis, vel. pro locum habere, quando ea, que in instrumentis
continentur, dispositiue, narrata sunt, sicut verò si enuncia-
tiue, aut assertiue, ibi laf. aut stipulatur in l. contra totis,
§. si filius, numero 13. cum sequen. ff. de pass. Verum tunc or-
ducent sententia in instrumentis fieri videntur, atque si illud
redargueretur auditu, super eo aduersarius nequaquam fundamen-
ty facere videretur per laf. laf. post ceteros in l. ac re stipulatus
n. 52. ff. de verb. obl. & si in hac re Bar. secum pugnare videretur,
et in loci Rati. Alex. Are. & laf. aduersarius ibi. Limita tamen
quod

LIBER

Quod diximus, nisi plura capita sive articuli instrumentum haberes: namque non approbatus, non inferitur, cetera etiam comprobata fuisse, veluti post alios, quos citat, Cur. Iun. docuit cons. 166. nu. 1: ubi hanc opinionem communem esse affirmat, & Bell. cons. 16. nu. 12. Nicolaus Antonius Gravanius.

- f Cum protestatione.) *Quare* * si efficacia in scripturarum
 30 productione, clausula illa, produca si in quantum pro me facies
 & non aliter, apud Salin. est legere in c. impulari, de fide instr.
 ubi ait quid in lingua obesse possunt, iuxta se fundare minimè
 potest, & est communis opinio, ut ipse ait de qua Rip. quoque
 21 meminit in cap. cum M. F. nu. 39. de cons. postum. * enim scrip-
 tura pro parte acceptari, & pro parte improbari, ut latè Ay-
 mo. C. 2. ostendit, de commun. etiam opi. affirmans, in tract. de
 antiq. temp. in 1. par. in ar. de scriptura privata num. 63. &
 Bell. cons. 46. nu. 11. Et si mihi operari talis protestatio nem,
 quinimo instrumento in omnibus a tuerius producentem standū
 esse, plures conjuncti, ut Accurs. Bald. Salicet. Pau. Castr. &
 alii monuisti, quos Inf. recenset in l. 1. §. editiones. nu. 12. ff. de
 eden. & in l. edita, tom. 41. C. de actamen communis opi. in con-
 trarium est, ut iam diximus. Ceterum Ayms eo loci trifariam
 communem sententiam limitavit, ut ab eo perdiscere poteris, argu-
 entiam Franc. Mar. dec. Delph. 60. qui intelligit communem co-
 clusionem in libro rationum locum sibi non vendicare. Verum
 11 hac in re illud silentio prætermittendum minimè duxi, quid *
 scripturas producens sive testium depositiones, adversarius petē-
 se cogitur præstare (reiecit illa clausula si & in quantum) de-
 clinare, si scripturas testium, vel depositionibus pro veris uti tu-
 lis, præsertim quidē eas de facto redargueres intendi: ut per Sa-
 lin. utramque in partem latè differētiā in cap. present. um de
 reg. & A. Ti. dec. 189. per totum, ubi relati opinionum multo pluri-
 ver de latari operari, remota d. illa protestatione, concluditur,
 & huic opinioni consentiunt Franc. Mar. dec. Delph. 673. ad quā
 conferunt, quæ diximus in superiori lib. in pen. sub. lit. D. Ni-
 colaus Antonius Gravanius.

- g Vbi etiam habet) Adde Cur. Iun. cons. 1. ubi * per duos
 13 testes instrumentarius instrumentū repbari ait & hanc opi-
 nionem communibus s. ff. de reg. receptam esse affirmat, & vide
 etiam pulchre per Boer. dec. 12. Franc. Mar. dec. §. 19. & 311
 & iterum 486 & nōdum per duos instrumentarios testes repba-
 tur

- hanc, necnon etiam per duas non instrumentarias, tot Dec. tota
 probas, qui de continenti opinione quique afferit in c. tertia l. 1.
 n. 12. de probat. Quod de re Doff. videatur in l. 1. §. si quis niger. §.
 quoad. test. apert. Alex. dñs 70. Co. 74. lib. 1. Gram. dec. 60. cum.
 3. Co. 4. Co. 1a. in l. datus. 2. item Campanius, nu. 17. ff. de iur.
 14. reur. ubi quando testes instrumentarij instrumentis iuraverunt,
 quod nec ipsi propter instrumentum, nec nasarius propter
 ipse pueri possant, & hanc ad intentionem plurimam adhiberi, cu-
 regas. Nicolaus Antonius Gram. titus
- h. Generaliter vero.) Hic accedant quæ proximi oris libri ca-
 pit. 1. diximus sub tit. A. Co. quæ l. 1a. post alios prodidit in l.
 properandum. §. in autem reus, nu. 5. C. de iud. ubi ad hoc ve-
 15. regimus, quod de iur. * instrumentum in iudicio, adversario
 non citato productum, nequaquam valere. Tres assignas limita-
 tiones. Primum quidem ad effectum probandi, instrumentum
 verbis eorum, sedis vero ad finem simplicis productionis. Secū-
 dum, nisi instrumentum voluma die termini produceretur; tunc
 eum non debet adhiberi participatione. Tertiam, si tale instru-
 mentum ipso adversario fuerit in alio remaneret. Quæ de re
 quæ affatum infra c. 1. sub lit. B. verba facere sumus hanc præ-
 libasse, asseruit. Nicolaus Antonius Grammaticus.
- i. Non tunc sunt presentes.) Ex eod. sunt manant, quæ ab Ale-
 xan. prodita sunt dñs. 70. col. 7. lib. 1. Co. cons. 30. nu. 3. processu.
 lib. 4. Co. 1a. cons. 124. in fin. lib. 1. Co. abunde ab Gram. dñs.
 16. 24. per totam, ubi per plura hanc rem probat sententiam, quæ
 26. testis apert. sup. per totam reversione producti non attente probant
 nisi presentes fuisse cum ea scriberetur, prohibendo quod Co. ita
 cum Gram. opio adnotavit decisio 101. numero 14. Co. decisio.
 106. numero 33. Co. 34. nec mirum videri debet, si in reco-
 gnoscendo chirographo, in scribis affirmantibus notam Trid. pu-
 18. habere manum eam, quæ litteras, figuras, sive rotas, non cre-
 ditur, nisi vidigis cum scribere affirmet: quoniam ab litterarum
 similitudinem per facile decepti possumus, ut à Barib. dicitur; in
 auctor. test. naturalis, C. de fid. instrum. atque Fels. in cap. 1.
 de fid. instrum. Præterea scribendi forma multis ex causis quæ-
 ratione mutatur, ut in dñs. de fide instrum. in prin. aliter enim
 quis in maturem scribet, quàm in adolescentia aliter pòssit in
 facie confectus eris, aliter senex, quàm cum multis laboraret
 naturaliterque impudens, aut si dñs. dñs. ex opio (de con. in-
 2672

gere sales) prius defasigata fuisset, quinimo plerisque diuersis scribentibus in amas, diuersas exas hinc literas ternimus. Insuper quia scriptura litera sine nota, haud dubie adulterari quouit, veluti sepius nonnullis ita alterius scripturam imitari videmus, ut ab oculatissimis etiam viris dignosci minime queat. Et hinc sententia consilii Bertran. se subscripsit cons. 140. Lo. catro lib. 2. quom etiam Affi amplexus est, dec. 181. post Aret. cons. 64. Et alios, quos citat, Nicolaus Antonius Grauius.

X Quorum sigilla.) Accedent ad hoc notata in c. 2. de fid. instr. quodq. Alex. congerit in l. post nouissima. Et ibi las. n. 16. C. de post. Et hanc ad rem videmus Fel. vres fall. iraditum in c. post cessionem, in 2. cuncti de probat. Et Franc. Mar. qui abunde scribit, dec. 190. Et in notulis seq. Nicolaus Antonius Grauius.

I Quae quando.) Adde Affi dec. 181. n. 7. ubi quod sola litera cum comparatio nequaquam plene probat, intelligas tamen in scriptura prima fecit in libro rationu, aut epistola tunc in comparatio plenam faceret fidem, Et ita communiter seruari a liber. infertur in l. comparationes. C. de fide instr. cum Gram. ad stipula. var. in dec. 34. nu. 15. ubi quoque valui, iudicium postea quempu ad respondendum compellere, verum scriptura manu ipsius, vel de scripta, aut notata fuerit. Quam quidem comparationis litterarum materiam cumulatissime Doct. tractant in d. l. comparationes. Et in l. scripturas. C. qui per. in pig. hab. Et in l. admodum ubi las. affatum rem explicat, nu. 25. cum seq. in posteriore l. ff. de iureiur. necnon Et Ayme. Crau. in trakt. de anteq. temp. 1. p. sectione quaritur etiam, fol. 45. Nicol. Ant. Grauius.

II (Criticum.) Et est ratio, ne forte originalis scriptura amitteretur, verum idius exemplum penes alia curia remanere debet. Maran. in praxi p. 6. nu. 10. acti. nu. 3.

III Quod ad istam.) Huius rei ratione ex Bal. sententia elicere possumus, in l. vis. in 1. q. C. de edic. dou. Aet. null. quia instrumenti exemplum absque exemplare suo (ut appellant) originale fidem facit, quod quidem cum temperamento (ut statum dicimus) intelligendum erit. Et traditur per Spet. in de instr. edi. 5. nunc dicemus, vers. illud aut scias, Accur. Bar. Et communiter aliter in auth. si quis in aliquo. C. de edic. Et per eundem Bar. in l. ibiographis. ff. de administ. tut. Nicol. Ant. Grauius.

IV Hanc notitiam.) Huc spectant, quae supra primo lib. c. 2. Et 9. auctor adnotauit.

Aliis

p Aliis nulla) Exemplum⁴ sine copia (ut vulgò dicitur) non con-
 19 ficitur, aut rescribitur, adesse aduersariis, aut citari fuisse oportet
 ut aliter nulla exempla fides adhiberetur. Auch. si quis in aliquo
 ubi interpretes C. de eadem Alex. conf. l. col. ult. lib. 4. & Guid.
 Pap. dec. 471. Verum exemplum auctoritate iudicis recognitum
 probat. Doff. in c. ult. de fide instr. & in dist. Auch. si quis in
 aliquo, ubi tradidissimus Præceptor meus D. Jean. Bologn. n. 19.
 hanc communibus suffragiis receptam esse opinionem asseruerat
 apud quem non pauci iudices assentiant, (quos miliri vocant)
 quod exemplum probat. quando illud ab eodem met notariis ex-
 scriptum, recognoscitur fuit, qui exemplar scripsit, ita Barr. in
 d. Auch. si quis in aliquo, cuius opinio sua recepta est, & commu-
 ni etiam, esse las. c. l. c. 3. Nic. Ant. Grauat.

q Item etiam) las. legat multa cumulantiem in l. 1. §. editio-
 nes, n. 11 cum seq. ff. de eadem & in l. 1. n. 8 ff. quod quisq; iuris
 30 plerumque etiam ex medium exempla afferentem eorum qui⁴ inuali-
 da veniunt instrumenta, aliquando scripta, respiciat si tabellis suis
 monarchus fecisset, nam ab eo instrumentum non valeret per e. si
 qui, ne rict. vel mon. si tamen ipsi dicti inualida instrumenti vi-
 gore obtinuisse, non utiq; deinde in alia ipsius monarchi instru-
 menta opponere possent. si & qui in munere gerendo quæpiam
 approbare, nonquam postea illam improbare valent, multat-
 que & alia in dictis locis exempla subnectit las. apud quæ lega-
 re poteris. Nic. Ant. Grauat.

De testibus, & eorum inductione, iuramento,
 atque examine in Romana Curia.

C A P. I I.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes citari debent, aliis nulla esset eorum recep-
 tio. fallit tamen, & nu. 25.
- 2 Mori quomodo probanda.
- 3 Testes aliquando lite non contestata produci pos-
 sunt

LIBER

- sunt veluti si de morte aut absentia dubitetur.
- 4 Testes affuturi possunt recipi appellatione pendente, & sic ipso casu innovare licet.
- 5 Testes quando producantur, debet adversarius citari ad ipsorum iuramenta videndum, & nu. 28. & 29. fallit tamen.
- 6 Testes debet iurare etiã si cardinalatus honore vgefulgeant, aliam minime prestant, & nu. 34.
- 7 Clerici quomodo iurandum prestare debeant & num. 41.
- 8 Iuramentum testi expresse remitti potest a partibus, fallit tamen, & nu. 42.
- 9 Testes super tota causa recipi, atq. iurare, utile est
- 10 Testes extra articulos deponere, quomodo intelligatur,
- 11 Notarius absque iudice vel eius mandato, iuramentum testi deferre non potest, & nu. 43.
- 12 Testium iuramentum & examen iudex committit notario carss. & nu. 51.
- 13 Testis examinatio committi extra iudicium potest.
- 14 Notarius cui commissa est testium examen, n. q. potest cognoscere, an articuli, vel testes sint admittendi, vel ne.
- 15 Testes parte presente iurare debent.
- 16 Testes si extra locum & locum, ad quos pars adversa citata fuit, iurent, eorum receptio nequaquam valet, & nu. 20. & 33.
- 17 Interrogatoria dari possunt.
- 18 Testium nomina edenda sunt, & quare.
- 19 Articuli, & contenta in eis esse vera, articulus iurare debet.

- 21 *Iuramentū testibus an super euangelijis præstan-
dum sit, & nu. 57.*
- 22 *Testis ultra se offerre non debet.*
- 23 *Protestatio generalis contra personas testium
quid operetur.*
- 24 *Exceptio inhabilitatis opposita contra productū
testem an impediat ipsius examen.*
- 25 *Testes se ingerentes, suspicionē falsi non carent.*
- 26 *Testes cozi possunt ad testimonium perhibendū.*
- 27 *Testes tenentur ad omnia damna, quando volue-
runt venire ad deponendum.*
- 28 *Testes examinati parte non citata, non probant,
nec faciunt indicium falsit tamen.*
- 29 *Citatio partis in quibus casibus nō est necessaria*
- 30 *Sententia noctis tempore an fieri possit.*
- 31 *Testes quomodo ad futuram rei memoriam exa-
minentur.*
- 32 *Testes affuturi tria iuramenta præstare debent.*
- 33 *Sententia non valet illius, cuius conscientia ali-
qua fuit commissum, si primo nō iurauit, quod
ita eius conscientia dicat.*
- 34 *Testes debent iurare antequam deponerent, &
quid si postea iuramentum præstiterit.*
- 35 *Iuramentum an sit de forma, vel substantia te-
stimonij.*
- 36 *Pontifex nō potest dispensare, quod testis in per-
hibendo testimonio non debeat iurare.*
- 37 *Iuramentum calumnie est de iure diuino.*
- 38 *Testis non iuratus, an saltem presumptionem
faciat.*
- 39 *Iuramentum relaxari potest à parte parti.*

- 44 *Testes debent iurare, veritatem dicere pro utraque parte.*
- 46 *Obligatio penes acta curia absente iudice, à notario recepta, non valet.*
- 47 *Testes non debent regulariter examinari extra iorum iudicij, & nu. 52. fallit tamen.*
- 48 *Notario non creditur de commissione sibi facta, & per ipsum scripta.*
- 49 *Testes si coram notario tantum falsum deposuerint, pena falsi nequaquam poniuntur.*
- 50 *Confessio facta coram solo notario plenè non probat.*
- 53 *Sententia proferenda est die & hora, ad quam pars citata fuit, alias est nulla.*
- 54 *Dilatio ad dandum interrogatoria non datur, nisi petenti.*
- 55 *Interrogatorium copia non datur.*
- 56 *Testes nò interrogati super interrogatorijs possunt nec etià interrogari, etià facta publicatione in causa. Similiter si aliquis articulus fuit omisus, super quo testes non fuerunt examinati.*
- 58 *Iuramentum testibus an possit dari super cruce.*
- 59 *Testes iurati in termino, possunt post terminum examinari, fallit tamen.*
- 60 *Terminus ad probandum, & probatum habendū cum conclusionis habet, & quid referat iste terminus, & nu. 61.*
- 61 *Exceptio inimicitie capitalis, consanguinitatis, domesticitatis, aut notory criminis opposita contra testes examinandos, repellit eos ab examine, si incontinenti probari offeratur.*

63 *Testes cum producantur, protestari contra eos debemus, & ante publicationem, ad hoc et repulsa concedi possit, alias non concederetur, saltem tamen.*

Verum * si testium depositionibus instruenda sit causa, & testes sint presentes in curia, induces eos a parte, vel presente, vel citata, alias nulla esset eorum receptio, ad tex. in l. si quando, iuncta gl. C. de testib. & in c. 1. extra eod. & no. per omnes vtrobiq. & per Lanfranc. in c. quoniam contra. verbo, testes. colum. 4. de probatio. Quod tamen intellige de unica citatione tantum, non de iurica, quæ fieri solet, ubi peremptorium desideratur, communis enim conclusio est vñ in receptione testium non sit necessaria citatio peremptoria, tametsi non desuerint, qui contrariam sententiam sequuti fuerit, prout latissime docet Felis. qui omnes refert in cap. si non sine, columna 3. sexta, numero vigesimo primo, cum sequit. ver. sic. extra. 3. quero. Quod quidem perpetuum non est, siq. quod de absentia, vel obitu alicuius docendum esset, vtpote aduersarij principalis vel procuratoris, solemus enim de huius, vtpote de alijs notariis docere per testes extrajudicialiter inductos. Quæ practica à iure communi non abhorret, prout de absentia habes apud Felis. in dict. ca. in nomine, columna quarta, numero decemotertio. ver. & limita. & de obitu, per Abb. & post spelm. per Felis. in c. quoniam frequenter, in fin. colum. 5. nu. 14. ver. ult. dum tangit Abb. de modo probandi mortem, extra vt lit. non. contest. & de alijs notariis habes etiam apud eundem. Felis. qui alios refert in d. c. in nomine, col. 3. nu. 7. ver. modo aduers. in quibus iudex potest se extra iudicialiter informare, vtpote de fama & alijs similibus, ad not. per Ten. in c. 1. de postula. prel. & in c. bonze. el. primo, in ver. testes de electio. per Archid. in c. eorum, 12. quest. 3. Barr. in c. si. de consecr. 2. Quod * ego limitarem, vt non procederet, ubi illa informatio veniret capiēda inquisitione criminali, qua ageretur, de vita hominis, tunc enim ubi quis contra reum vellet probare mortem alicuius, ad arguendum

ipſum de crimine, eſſet liquido, & parte citata probanda. Felin. in d. c. quoniam frequenter. colum. ſi. nu. 24. ver. vlt. ibi, in rebus tamen maximis. Bal. in ſ. iniuria puniunt, de pace iura. firmam. colum. 4. num. 14. ver. in iſta materia d. queritur. 4. Item limitarem, vt procederet ad effectum receptionis tantum. non autem, vt ea eis iudicari, & ad diſiniendam ſententiam procedi poſſit, niſi pars ad audiendā ſententiam legitimē citaretur. ad not. per Baldū in l. cum fratrem, colum. 3. num. 8. ver. in contrarium. ibi, & ita, firmiter tenendum, C. de quib. vt indig. Ludou. Rom. ſing. 768. incip. communis conſuſio.

¶ Rurſus, ſi ſi pars citaretur, eſſet timor mortis, vel diſturbatæ abſentiz teſtium, vel alias amiſſionis facultatis probandi. His enim caſibus aduerſus iuris regulas recipi poterunt teſtes lite non conteſtata, ac parte nō vocata, idque ea ratione, ne interim veritas, ſeu probatio pereat, prout notaer comuniter Doctores in c. quoniam frequenter, extra, vt lite non cont. Fel. præſertim col. 3. nu. 4. verſ. Et vt intelligas, quod nobis Romæ lapſimē contingit in teſtibus aſſuturis, quos plerūque in Rom. Cur. reſertos etiam, vbi commiſſionem cauſæ præſentari fecimus, antequam citatio in partibus cæquetur ranquam aſſuturos inducimus, atque examinari facimus & curamus, qua in re tu animaduertas, quod ſi teſtes poſtmodum tempore comparitionis partis & litis conteſtandæ ſuperuenerent, evaneceret eorum receptio, nec amplius ſatis eſſent ad probationem. ſed dumtaxat ſumum facerent, vt pote ad habendam remiſſoriam ad partes, vbi teſtes reperirentur, pro illorum repetitione, Rota deciſ. 109. in antiquis. Nota, quod cauſa pendente, de teſtibus aſſuturis, deſcitur Roma. in l. ſi vero, ſ. de viro. 34. fallen. ſolut. matrimon. ſequitur Felinus in diſto cap. quoniam frequenter, colum. 1. num. 4. verſ. Adde etiam aliud ſpeciale, ibi ſi tamē ſuperuenerent, & quod de futura abſentia teſtium ſupra diximus, intelligas quod abſentia ſit futura talis, quod ſi pars citaretur, ac lis conteſtaretur, vbi neceſſaria eſt teſtis commodē haberi non poſſet. ad nota. per Abb. in diſt. cap. quoniam frequenter, quæſt. prima, & per Felin. ibi. d. col. 3. verſ. circa 1. q. Abbas, in qua ſpecie ſeruatum eſt, quod

quod testes necessarij ad Civitatem Ananiz, iurantes se,
recessuros, & non brevi reuersuros recipi possint tanquā
affuturi. Argid. concl. 616. incip. etiam testes, de testibus.
Dicit autē iurantes, quia ne fieret fraus, & testes inducerē-
tur tanquam affuturi, cū tamen affuturi non essent. Inole-
uit mos in palatio vt à similibus, qui vt affuturi inducuntur
duplex iuramentū exigatur, vñ de futura absentia, aliud
vero de veritate dicenda, prout attestatur Fel. in d. c. quo-
niam frequenter, col. 4. allegat Rot. dec. 191. in ant.

Ad hocque g huius periculo* amissionis probationis pro-
pter iuramentum diuturnam absentiam testium, solet Pala-
tium accurre, vt eadem ratione permittat etiam iudi-
cem, a quo appellatum fuisset a gravamine, tamen si nihil
debeat appellatione pendente attemptare seu innovare,
cap. non solum, de appell. in 6. similes testes validē pos-
se recipere, prout attestatur Fel. in dict. cap. quoniam
frequenter, colum. secunda, vers. & vt intelligas, vt lite
non contest. allegat de cisi. Rot. 2. de testibus, in antiqua.
nec censeretur propter ea is qui testes induceret appella-
tionem renuociare, Rota decisio. 385. in antiqua. nota vt rum,
de appellat. Amplius permittit etiam, vt similes testes per
iudicem, ad quem appellatum esset a gravamine, valde
recipi possent etiam non cognito de gravamine, ne interim
probatio pereat, Rota decisio. 59. in antiqua. Nota, quod vbi
est appellatum, de testib. affuturis, & non solum per iudi-
cem ad quem, sed etiam per ordinarium in partibus, lite
pendente in curia valide recipi poterunt, Rota decisione
109. in antiqua. Nota, quod causa pendente, de testibus
affuturis prout recipere, quoque circa peritiorum,
vbi etiam ab altera parte suspensum fuisset, & de posses-
sorio tantum discutiretur, argumento Rot. decisione
344. in nota. Si suspensio petitorio, de causa possessionis
& proprietatis. Et per ea etiam alia in testibus affuturis
a iudicis iuris regulas constituta & servata sunt, que
legere poteris apud Doctores in d. c. quoniam frequenter,
vt uite non contest. & apud Collectores decisionem sacri
palatii in pluribus aliis locis, & inter alia solet Palatium
vbi similes testes inducantur, dilaciones solitas, vt pote,
ad dandum interrogatoria, (quæ de stylo solet semper

V a esse

esse alterius dici post diem termini secutari, ad videndum, iurare testes) breuiores concedere, & loco diei certas datas horas dare, plures vel pauciores, quantum articula-
rum materię, quantitas & qualitas postulare sibi videtur, quam tamen dilationem solent practici ex aduerso, post exceptiones in genere, vel in specie datas verbo in scriptis tam contra materias articulares, quam contra personas testium; certis protestationibus longiorem facere in sine dilationis sibi datę, de re aliqua protestantes, utpote testes non recipi, nisi specificatis ex aduerso materiis medio iuramento: Item nisi intimata sibi hora, qua aduersarius intendit testes examinare, quia vult ipsos videre in facie, & cognoscere. Item nisi concordato de interprete, & etiam complures alias sibi cogitant protestationes, & plerumque ad effectum differendi tantum, quas semper agere suli, nisi quantum urgente necessitate fiant, augent enim actorum congeriem & clientis tui impensam, proximum offendunt, & causę tuę parum, vel potius nihil prosunt.

- § Quas ut equitemus protestationes, solet is *qui articulos exhibet, & testes inducit, aduersarium suum hac citationis formula, quę longo Ro. Cur. vsq. comperta est, citare. videlicet: Citerur N. ad dicendum contra articulos facto datos, videndum illos admitti & iurare testes tam super articulos, quam tota causa, & si assutari sint, addi solet, etiā super eorum assuturatiōe, & committi notario receptionem iuramentorum egregiarum & impeditarum personarum ad primam diem, & postquam commissum fuerit, ad videndum illos iurare in eorum vel notarii domibus, & ad dandum interrogatoria, si quę dare vult & intendit per totam illam & sequentem diem, & nihilominus intimetur eidem qualiter materię sunt specificatę medio iuramento & testes postmodum examinabuntur singulis diebus & horis, instante, &c. Dicimus autem, AD DICENDVM CONTRA ARTICVLOS FACTO DATOS, ET VIDENDVM ILLOS ADMITTI, rationibus de quibus supra titulo de articulorum admissione loquuti fuimus. Tantum abest scias, quod ideo semper precedenti citatione partis, adiecta est dilatio ad primum, quia vulgatum est pragmaticorum axioma, quod omnis terminus potest eadem

dem die seruari, præterquam terminus ad dicendum, contra, qui semper seruatur ad primam ea, (vt opinor) ratione, quod is, qui citatur ad dicendum contra, indigeat copia productæ scripturæ, antequam excipiat, quam una atque eadem die habere, legere & pensitare verisimiliter non potest, præsertim, quia ferè omnes pragmatici Roman. Cur. causas cum consilio alicuius famigerati procuratoris agunt, vel descedunt, & nisi nox dilationem interponeret, non possent nos super ea aduerso productis consulere.

- h Item è dicimus* EF AD VIDENDVM IVRARE TESTES, quoniam testes sine iuramento non probant. text. in l. iurand. C. de testibus, & in ca. de testibus, extra eod. Bald. in l. militis, C. de militari test. Felin. in c. tuis questionibus, in principio, primo notab. etiam de testi. Estque hoc in tantum verum, vt procedat etiam in causa, quantumvis summaria, Imo. in clem. sept. col. 36. de verb. signif. vtque testium numerus non suoperlet hunc de seculum, Dominicus in ca. multis. 44. distinctio. Minusq. eorum quantitas quantumcunque grauis, si etiam si Cardinalatus honore præfulgerent, gl. in cap. cum olim. verbo, quorundam, & Abb. ibidem. de priuileg. in quibus * Cardinalib. episcopis & aliis personis in sacris constitutis, hoc tantum competio, exemptionem scilicet non a munere iurandi, sed ab eius modo, * vt non alias teneatur iurare tantis sacrosanctis scripturis, sed illis propositis, text. in apth. sed iudex. C. de episc. & cleri. & in ca. fin. extra de iur. calum. & vtrobiq. uoratur, à quibus consuetudo etiam expostulat, veluti ab aliis manum super sacrosanctis scripturas ab ipsis super pectus emissâ desideramus. Sola enim manus emissio ipsius iurandi signum est, prout etiam hodie seruamus, vbi quid volumus in fide nostra, quæ in Iesu Christo est, promittere, quæ cautionis formula, man. vt premittitur, nulla, videtur etiam apud antiquiores in vso fuisse, quia ac ea meminit Modestinus in l. quidam. ff. de prob. Admoneo tamen perpetuum non esse, vt testis sine iuramento non probet. Frugr. quòd statutum testes a iuramento dispensaret d. ctans testem non iuratum probare, seruandum esset. Rom. cons. 90. Vñ puncto, Fel. in cap.

tuis de testib. col. 1. n. 1. ver. lex eodem habes vñum casum

- 1 / Rursus finge, quod litigatores forrè de testis integritate confis ei iurandum remitterent, starent enim eius depositioni, tametsi absque iuramento facta, quod ipsorum litigatorum favore tantum lex desiderat, gloss. in d. l. iurandi, C. de testibus, in l. 1. §. sed quia veretur, C. de iuraculum & in l. 1. ff. de feris, Felin. in d. cap. tuis, colum. 1. num. 1. ver. ex eodem tex. habes, quod iuramentum testis, extra de testi. & cum iuramentum favorem utriusque partis respicias, prædicta intelligas nò de alterius, sed utriusque partis remissione, Ioan. And. Card. Abb. & Felin. ibi, colum. 1. ver. in text. ibi remittatur. Amplius quoque de remissione expressa, satis enim non esse tacita, utpote partibus non oppositis Hostiensis & communiter alii in c. super, extra de testibus, Felin. in d. c. tuis, col. 3. num. 1. ver. sic. sed ultra Doctores, imò etiam expressa non sufficeret, nisi in causis, quæ à mera partium voluntate pendens. Sæpe in aliis, utpote, ubi de validitate matrimonii, de benefici ecclesiastico aliaue re spiritali ageretur, Car. & Abb. in d. c. tuis, sequitur Felin. ibid. col. 3. num. 3. ver. sic. in eadem glo. ibi, ne colluderent.

- 2 Dicimus quoque TAM SUPER ARTICULIS. QUAM TOTA CAUSSA, non quia aliqua necessitas ad hoc impellat, utpote, quod iudex non teneretur aliis testes recipere, nisi etiam super tota causa iurarent, prout videtur voluisse Innoc. in cap. per tuas, de testibus, quia verior est contraria sententia Bald. in d. ca. per tuas, quam etiam sequitur Felin. ibidem, colum. 3. num. 4. ver. sic. Item in quantum dicit. Innoc. Quorum sententia fuit hoc non esse necessarium, sed totum pendere à producentis voluntate, cui posse quandoque hoc utile esse, utpote, si testis aliquid sciret extra articulos, quo casu, si super articulis tantum iurasset, non posset extra illos interrogari, & si interrogaretur, non probaret eius depositio, quasi facta in hoc sine iuramento, gloss. in l. si quis, §. si. in verbo, admittatur, ff. de petito. heredita. in l. si legatum, in ultim. colum. ff. de falsis. & in l. prima. §. diuus, l. ultim. ff. de questio. & in l. si duo. §. idem Iulianus, ad finem, ubi etiam Alexand. columna secunda, ver. pro cuius

ius declaratione, Felin. in cap. de testibus, colum. prima, num. 2. vers. gl. 1. ibi, non iurauerant super hoc, extra de testibus. In qua specie illud dicimus esse extra articulos, quod non pertinet ad illos, vel saltem non tendit ad declarationem facti in eis articulati, Bar. & Alexand. ibidem, colum. 3. in fine ubi etiam Iason. Admoneo tamen, quod nisi producents testes expresse inducat illos super articulis, testis simpliciter inductus & iurans, etiamsi tunc darentur aliqui articuli, confectur iurasse super tota causa, quod ubi testis aliquid extra articulos dixisset, utilitatem & honorem tibi afferret, Imola, & Abb. in d. c. de testibus, ubi etiam Fel. qui hoc dictum commendat col. pen. nu. 13. vers. 1. noto, extra de testibus.

- o Insuper dicimus etiam AD VIDENDVM COMMITTI RECEPTIONEM IURAMENTORVM EGREGIARVM ET IMPEDITARVM PERSONARVM, alia ratione, quia * notarius non potest iuramentum testi deferre sine iudice, vel eius mandato, Bart. in l. videamus, §. differre, ff. de in litem iurando, Butr. & Abb. in dict. cap. tuis, ubi etiam Felin. colum. fin. nam §. vers. Item, in quantum predicti dicunt, quod notarius sine iudice, testis hoc in tantum verum, ut sola Iudicis presentia, & patientia non sufficeret, prout aduersus Butrii sententiam in d. cap. tuis, firmat Bart. in dict. l. videamus, §. differre, & ratio videtur esse in promptu, quia in deferendo testi iurandum iudicis auctoritas desideratur per supradicta & qui habet auctorizare, satis alias non facit, si sit presens & ræceat, l. 4. & ibi Barto. Hæc auct. tunc, per quem text. inferi generaliter, Bart. in l. quæ doris, in ult. col. ff. solut. matr. quod scientia & patientia illius, ad quem actus curæ, & sollicitudine tantum, per iudicium vero ad alium spectat, non inducit consentum, sequitur Felin. in d. ca. tuis, col. fin. nu. 8. vique ad finem. Quamobrem licet alias Bal. in l. qui testium, extra de testibus, tradit pro regula, quod etiam in causa civili testes recipi debeant per iudicem, & non per aliam, & dicit de hoc esse duas gloss. in vna in l. hac consultißima, §. fin. verbo depositiones, C. qui testificari poss. Alteram in l. iubemus, l. prima, C. de lib. cau. & addit ad hoc tex. secundum vnum intellectum gloss. ibi.

in l. solam. C. de testib. nihilominus quicquid ius comma
 p ne in hoc dicitur p hodie * propter multipliciter nego-
 12 tiorum consuetudo admittit, ut iudex possit testium iurame-
 tum ac examen notario causae actuarius committere, pro-
 ut attestatur Bal. in d. hac consultissima. §. si. C. qui test.
 fac. pol. & Sal. in auth. apud eloquentissimum C. de fid. in-
 stru. & hoc ubi iusta subest causa faciendi similem commis-
 sionem notario. Imol. in l. si quis ex signatoribus, ff. quem-
 a. modum testa. ape. Bal. & Ang. in Liudices, C. de fide in-
 stru. Felin. in c. cum causam, extra de testibus. Quae consue-
 tudo, (ut ego opinor) a iuris dispositione non abhorret,
 ut ubi iusta causa subest, iudex mandet per notarium iuram-
 recipi a teste iuramentum & examen, & videtur esse casus
 in clemen. 1. de offic. deleg. secundum Ang. in l. iudices,
 C. de fide instr. & in c. 1. de iudi. in 6. secundum Felin. in
 q d. c. cum causam, col. pen. no. 30. vers. Nihilominus q ista
 fallentia, quia in Rom. Cu. causa multipliciter negotio-
 rum plurimum viget, solent iudices passim notariis rece-
 ptionem tam iuramenti, quam examinis testium commit-
 tere, parte tamen, quoad commissionem examinis con-
 13 alias citata, & hoc quia * examinatio testis est, quid facti
 quod potest committi, & fieri extra iudicium, Rota decif.
 388. in antiqu. Nota, si in remissione, de probatio. & pro
 causa solemus ubiq; aliqua eius verificatione exprimere
 personas inducendas esse egregias, vel impeditas, & alias,
 quae ad iudicis praesentiam commodè adduci non possunt,
 ut praescripta citationis pars ostendit, & melius videbis,
 si solitam huius actus extensionem notariorum, vel in ali-
 quo registro, vel in ipsorum notariorum, seu terminorum
 Rot. formulario videbis, quae est sub rubrica de receptio-
 ne iuramentorum char. 73. ex qua etiam extensione illud
 intelliges, quod & si citatio sit ad videndum committi no-
 tario receptionem iuramentorum tantum, nihilominus
 sub ista citatione sacrum Palatium non solum committit
 notario receptionem iuramenti, sed etiam examen ipsius
 testis, & commissio haec fieri solet notario, ut nudo mini-
 14 stro, ita quod * ipse non habet discurrere. An articuli, vel
 testes sint admittendi, necne, sed hac discussione a iudice
 facta, notarius veluti nudus minister iuramentum deferret
 testi.

testi, ac eius depositione recipit. Abb. in c. quoniam contra, col. 18. sequitur Fel. in d. c. cum causam, col. pen. nu. 30. verſ. Nihilominus iſta fallencia, ubi. & vñ circa hoc dixit dominus Abb. de testi. & in c. causam, col. 1. nu. 1. ver. in tex. ibi nuncio, de testi. cogen.

Amplius dicimus & postquam commissa fuerit, AD VI-
DENDVM ILLOS IVRARE IN EORVM VEL NO-
TARII DOMIBVS, PRO TALI DIE, quoniam testes
15 * debent iurare parte presente, Ioan. Andr. in additio ad
spec. in tra. de teste. §. sequitur, verſ. & nota. vbi requi-
rit presentiam iudicis notarii, & paria, sequuntur Butr.
& Abb. in ca. fraternitatis, ad fin. de testi. vel citata pro
certis die & loco. Salicet. in l. generaliter. §. iisdem. C.
f. de rebus creditis f. & * si testis extra diem & locum, ad
16 quos diuersa pars citata fuit, iuraret, non valeret eorum
receptio, Felinus in c. in nomine, columna final. num. 37.
verſ. vltimo scias extra de test. Rota dec. 167. in vltimis
item nota dec. 172. in not. si testes citati, de dilatione &
de feriis. Docet tamen collector cautelam, vt is, qui testes
inducere intendit, si adueniente hora citationis deprehendat
aduersarium coram iudice, nec alias habeat testes ad
manus, & alios tunc producere non valeat, perat a iudice
parte presente citationem transferri ad diem sequentem,
& sic sequenti etiam die poterunt testes iurare, ad nota.
per omnes in c. consuevis, de offic. deleg.

t Addimus quoque 1. ET AD DANDVM INTER-
ROGATORIA PER TOTIAM ILLAM ET SEQUEN-
17 TEM DIES. Nam * quicquid ius in hoc dicit, genera-
lis inoleuit consuetudo, quæ etiam in Roma. Cur. vsu re-
cepta est, vt ei, contra quem articuli dantur & testes indu-
cuntur, dilatio detur ad dandum interrogatoria, quam
generalem consuetudinem attestatur gloss. in cap. 1. ver-
bo, interrogatoria, de testi. in 6. & vbi dantur a diuersa
parte interrogandi sunt secundum ea, tex. in ca. 1. §. testes
etiam de testibus, in vi. & qualiter hæc interrogatoria
18 hant, supra suo loco docuimus. Imo * non solum ad hoc
dari solet dilatio parti, sed etiam edenda sunt sibi testium
nomina. Bal. in c. per tuas, extra de testi. allegat. gloss. in
l. prima, §. editiones, ff. de edendo, sequitur Fel. in dict.

ca.